

İlhan Akdere

Marksizmde Temel Kavramlar

Teori
9. Basım

EVRENSEL
BASIM
YAYIN

EVRENSEL
BASIM YAYIN

İlhan Akdere

Marksizmde Temel Kavramlar

Teori

DOĞA BASIN YAYIN

Dağıtım Ticaret Limited Şirketi

Tarlabası Blv. Kamerhatun Mah. Alhatun Sk. No: 25 Beyoğlu / İstanbul

T: 0212 255 25 46 F: 0212 255 25 87

www.evrenselbasim.com - info@evrenselbasim.com

Evrensel Basım Yayın 5

Marksizmde Temel Kavramlar: İlhan Akdere

Genel Kapak Tasarım: Savaş Çekiç

Kapak Uygulama: Devrim Koçlan

ISBN 978-975-7837-14-5

© Evrensel Basım Yayın 1990 - Sertifika No 11015

Birinci Basım Şubat 1990 - Dokuzuncu Basım Şubat 2014 • İstanbul

Baskı: Ezgi Matbaacılık Tekstil Pors. İnş. San. Tic. Ltd. Şti.

Sanayi Cd. Altay Sok. No: 14 Yenibosna / İstanbul • Sertifika No: 12142

T: 0212 452 23 02 - www.ezgiatbaa.net

Marksizmde Temel Kavramlar

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	9
BİRİNCİ BÖLÜM:	
TARİHSEL MATERİYALİZM VE	
SOSYALİST SİYASAL MÜCADELE	11
TARİHSEL MATERİYALİZMİN TEMEL KAVRAMLARI	13
SOSYALİST SİYASAL MÜCADELENİN	
BAŞLICA KAVRAMLARI	20
Devlet	20
Devrim	21
Proletaryanın sınıf mücadelesinin	32
Üç temel biçimi	32
Sınıf mücadelesinde	47
Devrimci proletaryanın	47
Sosyalist ve demokratik görevleri	47
Proletarya partisi	52
Eleştiri ve özeleştirinin	61
Başlıca özellikleri	61
Strateji ve taktik	64

SOSYALİZM.....	78
İKİNCİ BÖLÜM:	
DİYALEKTİK MATERYALİZM.....	89
Felsefede partizanlık ilkesi.....	91
Diyalektik materyalizmin doğuşu.....	102
Niceliğin niteliğe, niteliğin niceliğe dönüşme yasası.....	107
Evrim ve devrim.....	113
Karşıtların birliği ve mücadelesi.....	117
Antagonist ve Antagonist olmayan çelişmeler.....	121
Objektif ve subjektif.....	125
Özgürlük ve zorunluluk.....	132
Zaman, mekan ve hareket.....	135
İmkan ve gerçeklik.....	141
SONSÖZ.....	149
DİYALEKTİK MATERYALİZMİN İNCELENMESİ	
İÇİN BAŞVURULACAK TEMEL KAYNAKLAR.....	150
KÜÇÜK SÖZLÜK.....	157

ÖNSÖZ

Bu broşür, Marksizm-Leninizmin temel kavramları ve temel sorunları hakkındaki ilk bilgileri ana çizgileriyle özetleyerek, hem bilimsel sosyalizmin teorisine giriş için bir imkan sağlamayı hem de araştırılıp öğrenilecek konuların genel bir şemasını vermeyi amaçlamaktadır.

Broşürün ele aldığı ve özetlediği her konuda, Marx, Engels, Lenin ve Stalin'in temel eserlerine başvuruldu.

Stalin'in, temel eğitim kitaplarının en mükemmeli ve bu alandaki en kolay kavranır ve açık bir dille yazılmış eseri olan “*Leninizmin İlkeleri*”, broşürün planının kurulmasında ve temel konularının tespit edilmesinde esas alınmıştır. Onun ortaya koyduğu problemler ve bu problemlere gösterdiği çözüm yolları, yıllar boyunca komünistlerin kendilerini geliştirmeleri ve yeni komünist militan kuşaklar yetiştirmeleri sırasında karşılaştıkları her engeli aşmaya yeteneklidir ve bugün de bu özelliğini korumaktadır.

Bunun yanı sıra, sosyalizmin ilk anavatanı, sosyalist inşanın büyük zafer ülkesi olan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin revizyonist karşıdevrimciler tarafından ele geçirilmeden önceki dönemlerinde yayınlanmış bulunan eğitim kitaplarından, ekonomi, felsefe ve politika alanında yazılmış eserlerden de yararlanıldı.

Arnavutluk Emek Partisi'nin ve büyük komünist önder Enver Hoca'nın eserleri, bu broşürün yazılışı sırasında yol gösterici oldu.

Türkiyeli komünistlerin çeşitli belgeleri, teorik birikimi, deneyleri ve günümüzde yürütülen mücadelenin ihtiyaçları da broşürün yazılmasına ışık tuttu.

Bu broşür, temel konulara yalnızca bir giriş niteliğindedir. Ele aldığı ve açıkladığı her konu, Marksizm-Leninizmin büyük teorik cephaneliğinin çok küçük bir bölümünü oluşturur.

BİRİNCİ BÖLÜM

TARİHSEL MATERİYALİZM
VE
SOSYALİST SİYASAL MÜCADELE

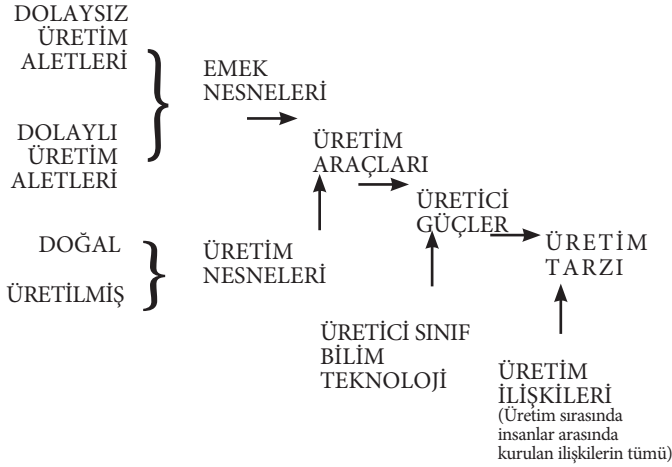
TARİHSEL MATERYALİZMİN TEMEL KAVRAMLARI

İşçi sınıfı, değiştirmek ve emeğe göre örgütlenmiş olarak yeniden kurmak istediği dünyanın bugünkü durumunu anlamak, değiştirilmesinin koşullarını ve imkanlarını görebilmek için her şeyden önce dünyaya “materyalist açıdan” bakmasını öğrenmelidir. Bu yüzden, yaşadığımız toplumu değiştirmeye girişirken, toplumun hareketinin nasıl kavranacağını, sınıfın örgütlü eyleminin yöneleceği temellerin neler olduğunu görmemiz gerekir.

İlk bakışta toplumların hayatı, sayısız olay ve nesnenin rastgele bir araya gelmesi gibi görünür. Gündelik hayatın karmaşası içinde, ticaretin, sanatların, siyasetin, üretimin ve tüketimin küçük küçük parçalarına, tek tek belirtilerine hepimiz bir ucdan katılırız ve hayatın kendimize düşen parçası üzerinde, çoğu zaman milyonlarca insanla olan bağlarımızın farkına varmadan “kendi hayatımızı” yaşar gideriz. Devrimci siyasi çalışma, toplumun bu görünürdeki karmaşasının, rastlantısal gibi görünen ilişkilerin ve bağıntıların özünü açığa çıkarmaya ve yaşanan toplumsal ilişkilerin gerçek yapısını anlayarak onun nasıl dönüştürüleceğini bulmaya dayanır. Planlı ve programlı bir devrimci faaliyet, rastgele ve düzensiz ilişkilerin nereye varacağı belli olmayan gelişmelerinin peşinden gitmez, aksine, bütün bu karmaşa altındaki düzenli, az çok tekrarlanabilir ve kontrol edilebilir olanı bularak onun üzerinde ilerler. Böylece eylemlerimizle

sonuçları arasında, geçmiş ile gelecek arasında bir bağ kurmak, neyi nasıl yaparsak hangi sonucu elde edeceğimizi hesaplayarak ilerlememizi sağlayacak bir dayanak noktası bulmak zorundayız. Bu yüzden, devrimci faaliyetin başlangıcında, yaşanan toplumun niteliğinin anlaşılması çabası bulunur.

Değiştirmeye, dönüştürmeye çalıştığımız toplumsal ilişkilerin kaynağı, başlangıç noktası ve üzerinde şekillendiği temel nedir? Bir toplumu daha ileri, daha iyi, daha yüksek bir düzeye çıkarmak için nelerin değiştirilmesi gerekir? Her insan topluluğunun ilk göze çarpan özelliği, belli bir toprak parçası üzerinde, belli bir nüfusa sahip olarak yaşamaktır. Özetle, doğal-coğrafi koşullar ve nüfus, her insan topluluğunun olmazsa olmaz ilk koşuludur. Ne var ki, toplum halinde yaşamak için bunlar yetmez. İnsanlar sanatla, dinle, siyasetle uğraşmadan önce, yemek, içmek, barınmak ve doğanın zorlu koşullarına karşı koymak için kendilerini korumak, kısacası üretimde bulunmak zorundadırlar. Besin maddelerinin, barınakların ve giyim eşyalarının sağlanması için girilen işler, sarfedilen emek, tek kelimeyle zorunlu ihtiyaçlar için üretim, insanların toplum halinde yaşamalarını gerektirir. Böylece üretimin biçim ve koşulları, yalnızca toplumun oluşmasını sağlamakla kalmaz, aynı zamanda her toplumu diğerlerinden ayıran, onun özelliklerinin oluşmasını hazırlayan ve diğer toplumlarla ilişkisinin biçimini tayin eden bir etki de yaratır. Üretimin biçim ve koşulları, bir toplumun içindeki ilişkileri, insanların birbirleriyle olan ilişkilerinin kurallarını ve diğer toplumlarla olan ilişkilerin içeriğini de doğurur ve bunların tarih içinde hangi yeni ve değişik biçimleri alacağını belirler. Bir toplumu bütün yönleriyle anlamak için çıkış noktası, onun maddi hayat koşullarının incelenmesidir. Toplumların anlaşılması kadar onların değiştirilmesinin de başlangıç noktası ve sonunda ulaşacağı hedef, maddi hayatın üretimi ve yeniden üretimidir. Bunu, “yaşam için gerekli geçim araçlarının elde edilmiş biçimi” olarak da adlandırabiliriz.

Üretim tarzı, toplumsal hayatın maddi temelidir. İnsanların temel ihtiyaçlarını üretmek için kullandıkları araçların, bilgi ve tecrübenin ve üretim sürecinde birbirleriyle kurdukları bütün ilişkilerin, üretim ve yaşama yöntemlerinin tümüne birden “*üretim tarzı*” denir. Üretim tarzı, daima tarihsel olarak belirlenmiştir, yani bir yandan kendisinden önceki üretim tarzlarının hazır olarak bıraktıkları ilişkilerin bir bölümünü, onların yeniden üretilmiş ya da dönüştürülmüş biçimlerini içerir, diğer yandan kendisine özgü yeni biçimler yaratarak kendi niteliğinin tamamlanmasına yönelik yeni ilişkiler, yeni kurumlar ve nesneler oluşturur. Üretim tarzı, toplumun manevi, siyasi, düşünsel, yaşamının da temelidir. Üretim tarzının değişmesi, bütün toplumsal sistemin değişmesi demektir. Toplamların ilerlemesinin tarihi, üretim tarzlarının ilerlemesinin tarihidir. Başlangıcından bu yana, insan toplumu, art arda gelen ve her biri kendisinden daha ileri bir üretim tarzı tarafından aşılın belli başlı beş toplumsal sistem tanımıştır: Bunlar, sırasıyla, ilkel komünal toplum, köleci toplum, feodal toplum, kapitalist toplum ve sosyalist toplumdur.

Hangi tarihsel gelişme düzeyinde olursa olsun, bütün toplumların kuruluş şeması, ana hatlarıyla yukarıdaki gibidir. Bu şemada görüldüğü gibi, üretim ilişkileri ve üretici güçler, üretim tarzının iki yanını, iki esas unsurunu oluşturur.

Üretim ilişkileri, bir toplumda insan bilincinden bağımsız olarak var olan maddi ilişkilerdir. Bu ilişkiler, insanlar arasında, sosyal üretim, mübadele ve zenginliğin dağılımı sürecinde meydana gelir. Üretim ilişkileri, üretim tarzının asli yanlarından birisidir. İnsanlar birlikte faaliyet göstermek ve bu faaliyetlerini karşılıklı mübadele etmek için bir araya gelmeksizin üretimde bulunamazlar. Bu süreçte insanlar arasında kurulan ilişkilerin tümüne üretim ilişkileri adı verilir.

Üretici güçler, üretim tarzının belirleyici, en hareketli, en devrimci ve en hızlı gelişen yanıdır. Üretici güçlerin başlıca unsurları ise, insan bilgi-becerisi, teknoloji, bilim ve üretici sınıfın kendisi ile üretim araçlarıdır. Yani üretici güçler, insanların hem doğa üzerindeki etkinliklerinin tüm araç ve nesnelerini, bunların kullanılış bilgisini ve doğrudan doğruya insan emeğini içerir. Üretici güçlerin gelişmesinin düzeyi, bir toplumun doğa üzerindeki egemenliğinin ve kendi içinde örgütlenmesinin derecesini gösterir.

Üretici güçlerin bir yanını, maddi üretimde kullanılan üretim aletleri ve emek nesneleri oluşturur. *Emek nesneleri*, üretim sürecine sokulmuş bulunan ve üzerinde insan emeği uygulanan varlıklardır. Emek nesnelerini işlemek ve bir ürün haline getirmek için çeşitli araçlar kullanırız. Bu araçların bir kısmı, nesnenin-hammadenin üzerinde doğrudan doğruya etkide bulunarak onun ürün haline gelmesini sağlar, bazıları da, dolaylı yollardan onun değiştirilmesine katılarak ürün haline gelmesini sağlar. Hammadde üzerinde doğrudan doğruya etkide bulunan araçlara, “dolaysız üretim aletleri” adı verilir. Bunlar, duvarcının malası, demircinin çekici, fabrikada makineler, tezgahlar vb.

aletlerdir. Dolaylı üretim aletleri ise, ürünün elde edilmesinde kendisinden dolaylı olarak yararlandığımız, ürünün üzerinde iş yaparken etkisi görülmeyen ama onların ortaya çıkışı için gerekli olan aletlerdir. Fabrika binaları, yollar, köprüler, limanlar, demir-yolları, depolar, ulaşım araçları gibi...

Emek nesneleri ile dolaylı ve dolaysız üretim aletleri, birlikte, *üretim araçları*'nı oluştururlar. Üretim araçları, toplumda en çabuk değişen, ve değişmesiyle birlikte, kendisine bağlı ilişkilerde de değişiklikler meydana getiren bir unsurdur ve üretici güçlerin en dinamik, en hareketli, en çabuk gelişen yanıdır. Üretim araçları üzerinde kimin mülk sahibi olduğu ise, toplumdaki bütün diğer ilişkilerin meydana çıkışında önemli bir rol oynar. Kapitalist toplumda, üretim araçlarının mülkiyetini, kapitalistler ellerinde bulundururlar. Böylece üretim araçları, kapitalizmde işçilerin sömürülmesinin bir aracına dönüşürler. Oysa kapitalizm, diğer yandan, üretim araçlarının kullanımını, büyük ölçüde toplumsal bir iş haline getirmiştir. Büyük ölçekli üretim birimlerinde olsun, ürünlerin taşınması ve korunması için kullanılan araçlarda olsun, buralarda, el birliği içinde işçi ve emekçi yığınları çalışır. Üretimin bütün yükünü emek gücü kaldırırken, üretim araçlarının sahipliğinin özel mülkiyet altında tutulması kapitalizmin temel çelişmesini oluşturur. Böylece üretim ilişkileri, üretici güçlerin gelişmesinin gerisinde kalarak üretici güçlerin bir gelişme biçimi olmaktan çıkar, onun engeli ve köstekleyicisi durumuna gelir. Üretim araçlarının gelişmesi, teknolojinin ve üretici sınıfın ilerlemesi, bu çelişmeyi daha da keskinleştirir ve üretimin toplumsallaşmasına denk düşecek şekilde, üretim araçlarının da toplumsallaştırılması gereği doğar. Üretim araçlarının ve bir bütün olarak üretim güçlerinin gelişmesinin düzeyi ile, mülkiyetin özel biçimi yani "üretim ilişkileri" arasındaki çelişme, devrimin doğmasına yol açar. Üretici güçlerin gelişme düzeyiyle uyumlu üretim ilişkilerinin kurulmasına devrim denir. Bütün devrimlerin tarihsel

temelini oluşturan bu çelişme, Marksizm tarafından, “retim ilişkilerinin üretici güçlerin karakterine uygunluğu yasası”nda gösterilmiştir. Bu yasa, bütün sosyoekonomik yapılar da, üretici glerle üretim ilişkileri arasındaki karşılıklı etkileşmeyi açığa çıkarır. Bu yasaya göre, sınıflı toplumlarda üretim tarzının bu iki unsuru, yani üretici glerle üretim ilişkileri, hem birlik hem de çatışma halinde bulunurlar.

Altyapı ve styapı, Toplumsal kuruluşun bütün elemanları, başlıca iki ana grupta toplanabilir. Ekonomik ilişkileri ve bunlar etrafında biçimlenen üretim ilişkilerini oluşturan maddi unsurlar grubuna “temel” ya da “altyapı” diyoruz. Toplumun, manevi, siyasi, düşünsel olaylarının ve kurumlarının oluşturduğu ikinci grup unsurlara ise “styapı” adını veriyoruz.

Üstyapı, toplumun altyapısının bir yansımasıdır. Her toplum, üretimi ne tarzda gerçekleştiriyor, hayatın yeniden üretimi süre cinde ne türden ilişkilere giriyorsa ve bu ilişkilerde hangi sınıf egemen durumdaysa, üstyapıyı oluşturan elemanlar da bunların özelliklerini gösterirler. Her toplumda egemen fikirler, bu yüz den egemen sınıfların fikirleridir. Gene her toplumun, dinsel, ahlaki, felsefi, hukuki yapıları, yani üstyapısı, temele siyaset aracılığıyla bağlanır ve böylece üstyapının altyapı üzerinde etkili olması sağlanır. Fakat genel olarak ve tarihi bakımdan, daima belirleyici olan altyapıdır.

Sınıflı toplumlarda altyapı ile üstyapı arasında uzlaşmaz çelişmeler bulunur. Özellikle mülkiyet ve siyasi üstyapı, altyapı da gelişen üretici güçlerin gerisinde ve onun üzerinde gelişmeyi engelleyici bir rol oynamasından dolayı da bunlarla karşıt bir durumdadır. Diğer yandan egemen üstyapı, üretici güçlerin gelişmesini yansıtan başka ideolojik ve siyasi fikirlerle, ahlaki tutumlarla ve kültür unsurlarıyla da çatışma halindedir. Ezilen sınıfların mücadelesinin yarattığı yeni düşünceler, yeni siyasi örgütlenmeler, yeni toplumsal alışkanlıklar ve gelenekler, ege-

men üstyapının yerleşik ve gerici unsurlarıyla karşı karşıyadır. Toplumun temel çelişmesinden kaynaklanan bu karşıtlık, işçi sınıfının ideolojisi ve örgütleri aracılığıyla en keskin ve uzlaşmaz biçimini kazanır.

SOSYALİST SİYASAL MÜCADELENİN BAŞLICA KAVRAMLARI

DEVLET

Egemen siyasi üstyapının en örgütlü, en belirgin yanını DEVLET temsil eder. Devlet, egemen sınıfların hakimiyetinin bir aracıdır ve sınıf mücadelesinin yürütülmesinde egemen sınıfların en örgütlü gücünü oluşturur.

Devlet, insanlık tarihinin belli bir aşamasının; toplumların sınıflara bölünmüş halde yaşamaya başladıkları bir dönemin ürünüdür. Çok eski çağlarda, insanların henüz sınıflara bölünmeden yaşayabildikleri dönemlerde, toplumlar devlet diye bir örgütlenmeye ihtiyaç duymazlardı. Kamu işleri, toplumun bütünü tarafından ve herhangi bir gruba egemenlik tanımadan yürütülürdü. Özel mülkiyetin ortaya çıkmasıyla toplum uzlaşmaz sınıflara bölündü ve mülk sahibi sınıfların çıkarlarını mülksüz sınıflara karşı korumak için silahlı güce, hapishanelere sahip olan, özel olarak devlet işlerini yürütmekle görevli bir bürokratlar kadrosu kullanan bir örgüte ihtiyaç duyuldu. Devlet, halkın kamu işlerine doğrudan katılmasını ortadan kaldırarak toplumu yönetenler ve yönetilenler olarak ayıran bir işbölümünün sonucunda doğdu. Günümüzdeki bütün devletlerin temel özelliği, daha ilk başta kurulan devletlerde de ana çizgileriyle bulunur. Değişen toplumsal düzenlere rağmen, devletlerin temel işlevi değişmez: Bir yanda egemen sınıflar vardır, diğer yanda da egemenlik altında tutulması gereken sınıflar. Bir başka deyişle, sınıflara bölünmüş her toplum, sınıf mücadelesiyle iç içe yaşamak zorunda kalan her toplum, mutlak olarak devlet örgütlenmesine de ihtiyaç duymaktadır. Lenin bu durumu, “*Devlet, nesnel olarak sınıf çelişkilerinin uzlaşamaz olduğu zaman ortaya çıkar ve bu*

çelişkiler uzlaşamaz olarak kaldığı sürece devam eder” şeklinde tanımlamıştır.

Devlet Tipleri ve Biçimleri

Devlet bir siyasal üstyapı kurumu olarak, kendisini yaratan toplumun özelliklerini ve çelişkilerini yansıtır. Her tarihsel aşamada, farklı devlet biçimleri ve devlet tiplerinin görülmesinin sebebi, devletin üzerinde yükseldiği toplumların üretim tarzlarının birbirinden farklı olmasıdır. Devletin tipi denilince, onun içeriğini oluşturan sınıf yapısını kastediyoruz. Devletin biçimi ise, iktidar ve yönetim organlarının düzenlenişini, onun politik yapısını dile getirir. Böylece tarihte, başlıca, kölecî, feodal, burjuva-kapitalist ve sosyalist devlet tiplerinden söz etmek mümkündür. Bunların her birinde, tarihin belli bir anında egemen sınıf olarak örgütlenmiş ayrı ayrı sınıfların siyasal örgütlenmesini görürüz.

Aynı sınıf tarafından örgütlenmiş olmakla beraber, yani belirli bir tarihsel tipe girmekle beraber, devletler farklı biçimler gösterebilir. Örneğin, kölecî tipte bir devlet cumhuriyetçi ya da otokratik biçimler alabileceği gibi, burjuva kapitalist tipte bir devlet de, demokratik ya da faşist olabilir. Bugün bazı Avrupa ülkelerinde hâlâ anayasal mutlakîyetler biçiminde burjuva tipte devletler vardır.

DEVİRİM

1. Devrimin Zorunluluğu Tarihsel

Zorunluluk ve Sosyal Devrim

Üretim araçlarının özel mülkiyet altında bulundurulması ile üretimin toplumsallaşması arasındaki çelişme, kapitalist toplumda devrimin tarihsel bir zorunluluk halini almasının temelidir. Kapitalizm öncesinde de, üretim araçları üzerindeki mülkiyetin

biçimi ile, üretici güçlerin gelişme düzeyi arasındaki çatışma ve uyumsuzluk, o üretim tarzlarının yıkılışına yol açmıştı. Toplumsal devrimin temelini oluşturan üretim güçleriyle üretim tarzının ilişkileri arasındaki çatışma, eski üretim tarzının evrimi sırasında, yavaş yavaş fakat ilerici bir tarzda olgunlaşır. Fakat bu çatışma, egemen üretim tarzı tamamen ortadan kalkmadıkça çözülemez, ortadan kalkamaz. Kapitalizmin yıkılmasının kaçınılmazlığı, bu çelişmeyi çözmesinin imkansızlığından, bir başka deyişle, üretici güçlerle üretim ilişkileri arasında uyum yasasının nesnelliğinden kaynaklanır. Üretici güçlerin gelişmesini yansıtan ve bunlarla üretim ilişkileri arasındaki çatışmanın sonucunda ortaya çıkan sıçramaya *sosyal devrim* denir.

Siyasal Zorunluluk ve Siyasal Devrim

Her sosyal devrim, bir siyasal devrimle tamamlanmak zorundadır.

Üretici güçlerin gelişmesinin belli bir aşamasında kendisini gösteren tarihsel-sosyal devrim, yeni üretim ilişkilerini ve yeni üretim ilişkilerine uygun yeni siyasal bir yapının doğmasını da gerektirir. Çünkü, her siyasal iktidar, üretim ilişkileri içinde egemen olan sınıfın yüksek bir örgütlenmesini temsil eder ve üretim ilişkileri ile egemen sınıflar değiştikçe, bu siyasal yapının da değişmesi gerekir. Bu yüzden, her devrimin temel sorunu iktidardır; yani iktidarın yeni üretim ilişkilerini cisimleştiren sınıfa geçişidir. Yeni siyasal iktidar, ekonomik ve toplumsal ilişkilerde zorunlu olan değişiklikleri gerçekleştirecek ve üretici güçlerdeki gelişmeyi, toplumun bütün alanlarında yansıtacaktır. Böylece, aşağıdan, temelden başlayan değişiklikler, yukarıdan da desteklenecek ve devletin sınıfsal karakteri, başlıca üretici güç durumunda bulunan devrimci sınıfın karakterine uygun hale getirilecektir. Bu, tarihteki burjuva devrimlerinde de, işçi ve halk devrimlerinde de böyle olmuştur. Bundan sonra

da, tarihsel gelişme, kendisine yön veren sınıfın siyasal iktidarı ele geçirmesiyle kendi yolunun açılmasının koşullarını daima yeniden hazırlayacaktır.

Sosyal devrim, çoğu kez, derinden işler ve kendisini toplumsal hayat içinde apaçık belirtiler halinde göstermeyen uzun bir evrim sürecinde gerçekleşir. Ama siyasal devrimler, daima, çalkantılı bir siyasi ve ekonomik altüst oluş halinde, keskin sınıf mücadeleleri içinde, bazen büyük çapta bir iç savaşı gerektirerek ilerler. Bu yüzden, devrim, egemen sınıfların gözüne bir barbarlık, yıkıcılık ve kan dökücülük olarak görünür. Kan ve felaket, barbarlık ve vahşet söz konusu olunca, burjuvazinin konuşmaya hiç hakkı yoktur. Emekçi kitlelerin sömürülmesi üzerine kurulmuş bulunan kapitalist toplum, sözde barışçı gelişme dönemlerinde bile, milyonlarca işçi ve emekçinin kanı ve teri pahasına ayakta kalmaktadır. Gelişmesinin her adımında milyonlarca insanın sömürülen ve tüketilen teri, kapitalistler arasındaki rekabetten kaynaklanan savaşlarda dökülen kanı vardır. Burjuvazi, sömürü düzenini daima kurşuna dizilmiş işçilerin, kitleler halinde kırılmış köylülerin kanıyla beslemiştir. Faşizmin söndürdüğü milyonlarca insan hayatının, emperyalist savaşların kırıp döktüğü uygarlıkların, savaşların yol açtığı barbarca vahşetin tek sorumlusu, her zaman yalnız başına burjuvazidir. Ve devrim, bütün bu hayvanca saldırganlıklara karşı gerçek insanların, emeğiyle dünyayı yaratmış bulunan insanların bir karşı koyuşu ve bunlara son verme savaşıdır. Kandan, terörden, vahşet ve barbarlıktan söz eden burjuvazi, emekçilerin devrimci kalkışmasını ne zaman gülle çiçekle durdurmuştur da devrimin gülle çiçekle yapılmasını istiyor? Dünya işçilerinin burjuvalar tarafından yüzyıllardır dökülen kanı kadar kan hangi devrimde işçiler tarafından dökülmüştür? İşçi ve emekçi kitleler ne savaştan ne de kan dökmeden yanadırlar. Biz, her şeyin tarihin akışına uygun olarak mümkünse en barışçı yoldan gerçekleşmesini istiyoruz. İstedğimiz şey çok basittir: Burjuvazi, üretim araçları

üzerindeki özel mülkiyetinden vazgeçsin, düzenli ordu, polis ve bürokrasiye dayalı devletini lağvetsin, bütün iktidarı işçilerin iktidar organlarına devretsın. Hepsi bu! Burjuvazi, bizim bu taleplerimiz karşısında şiddete başvuruyor. Bizim isteklerimize, gönül rızasıyla boyun eğmiyor. Bir an için burjuvaziye, kendisinin kurduğu “demokratik sistem içinde” kendisinin kurallarına uygun olarak seçimlerle işbaşına gelmeyi ve devrimimizi bu anlamda “demokratik” biçimde yapmayı kabul ettiğimizi bildir-diğimizi düşünelim. Burjuvazi bu teklifimize ne cevap verecektir acaba? Farz edelim ki, burjuvazinin koyduğu kurallara uyararak, seçimler yoluyla onların parlamentosunda çoğunluğu ele geçirdik ve kendi programımızı uygulamak istiyoruz; yani, burjuvazinin elinden üretim araçları üzerindeki mülkiyeti almayı, yerine ve ihtiyaca göre toprakları köylülere dağıtmayı veya büyük çiftlikleri kolektif mülkiyete geçirmeyi, iktidarı parlamentonun sözde temsilciliğinin elinden alarak işçi-köylü konseylerinin eline vermeyi, orduyu ortadan kaldırıp onun yerine bütün halkın silahlanmasına dayanan bir halk ordusunu kurmayı, polis örgütünü dağıtıp silahlı işçi milislerinin gücünü bunun yerine geçirmeyi denedik! Bunun için parlamentoya kanun teklifleri sunduk ve bizim çoğunlukta olduğumuz meclis, bunları kabul etti! Burjuvazi, bizim çıkardığımız bu yasalarla mülkiyetini toplumsal mülkiyete devredecek mi, ordu, polis ve bürokrasi kendilerinin ortadan kaldırılmasını kabul edecek mi? Yani, “halkı temsil ettiği” ileri sürülen parlamentodan halk oyuyla seçilerek gelmiş işçi milletvekillerinin aldığı bu kararlar, çıkardıkları bu yasalar, kolayca ve gönül rızasıyla yürürlüğe girebilecek mi? Yoksa, parlamento daha bu kararları ve yasaları tartışırken, tanklarıyla ve polis gücüyle burjuvazi meclisi sarıp bütün işçi milletvekillerini tutuklayacak mı? Hangi yolu seçecek burjuvazi? Sorunun cevabını uzun boylu düşünmeye gerek yok. Burjuvazi, seçimle iş başına gelmiş ve burjuvazinin “demokratik” görünüşüne aldanarak işçileri ve halkı silahlandırmadan işleri yürütebi-

leceğini ummuş nice sosyalist hükümeti, darbeyle, entrikayla ve emperyalistlerin yardımıyla alaşağı etmiştir. Tarihte bunun pek çok örneği vardır. Burjuvazi, kendisine en küçük bir zarar getirecek hiçbir hükümeti, bir an bile ayakta bırakmaz. Şiddet kullanarak, kan dökerek, ilerici hükümetleri, işçi-köylü koalisyonlarını bir gecede bastırmak için hiç vakit kaybetmez. Bunun için, biz, burjuvazinin karşısına işçilerin ve halkın silahlı gücüyle, kendi iktidar organlarımızla çıkacağız. Onların parlamentosu içine girerek işçilerin ve köylülerin lehine kanunlar çıkararak sosyalizmi kurabileceğimiz gibi bir hayalin, bir aldanmanın peşinde olmayacağız. İsteklerimizin şiddetli bir kavgayı gerektirdiğini ve bu kavganın sorumlusunun burjuvazi olduğunu biliyoruz.

2. Emperyalizm Çağında Devrim

Emperyalist Zincirin, Zayıf Halkasından Kırılması

Emperyalizm, bütün kapitalist ülkelerin kendisine bağımlı olduğu dünya çapında bir sistemdir. Bunun sonucu olarak, devrim, bir ülkenin yalnızca kendi iç sorunu, yalnızca kendi iç gelişmelerine bağlı olarak ortaya çıkacak bir toplumsal olay değildir. Kapitalizmin, dünya çapında bir sistem haline gelerek emperyalist aşamaya ulaşmış olmasının devrim konusunu ilgilendiren en önemli yanını, Lenin, “eşitsiz ve sıçramalı gelişme yasası”nda göstermiştir. Bu yasa gereğince, kapitalizm art arda gelen ve belli aralıklarla tekrarlanan bunalımlar ve sarsıntılardan geçmektedir. Bu sarsıntılar ve bunalımlar bir yandan devrimlerin yarattığı etki ile derinleşmekte, diğer yandan da gittikçe daha sık ve daha zor altından kalkılır hale gelmektedir. Emperyalizm, bunalımını aşmak ve devrimleri engellemek için günümüzde çok çeşitli taktikler geliştirmiştir. Buna rağmen, emperyalist sistem zincirinin her halkasının aynı olmaması, her halkanın kuvvet ve dayanıklılık derecesini belirleyen çelişkilerinin farklı olması nedeniyle, “en zayıf halkasında” halk ve işçi devrimlerinin ortaya çıkışını engelleyememektedir.

Emperyalizm, sosyalist devrimin tek ülkede zafer kazanması olası-
lığını artırmış ve kapitalizmin önceki dönemlerinde teorisinin tespit
ettiği tek ülkede sosyalizmin imkansızlığı görüşünün eskimesine
yol açmıştır. Stalin bu konuyu şöyle açıklar: “*Eskiden devrimin tek
bir ülkede başarıya ulaşması olanaksız sayılmaktaydı. Çünkü bur-
juvaziyi yenmek için ileri ülkelerin hiç değilse, bu ülkelerin çoğunlu-
ğunun proletaryasının ortak eyleminin gerekli olduğuna inanılırdı.
Şimdi bu görüş artık gerçeğe uymamaktadır. Şimdi devrimin bir tek
ülkede zaferini olanak dahilinde görmek gerekir. Çünkü emperyaliz-
min bağrında kaçınılmaz savaflara neden olan felaketli çelişkilerin
gelişmesi, bütün dünya ülkelerinde devrimci hareketin büyümesi,
bütün bunlar, proletaryanın tek tek ülkelerde zaferini yalnız ola-
naklı değil, hatta zorunlu kılmaktadır.*” (Leninizmin Sorunları, VI.
bölüm)

“Emperyalist sistemin zayıf halkası” ne demektir?

Emperyalist ya da emperyalizme bağımlı ülkeler topluluğu
içinde, şiddetli ekonomik ve siyasi çelişmelere, örgütlü işçi ve
halk hareketlerine ve bunun karşısında egemen sınıfların çare-
sizliğine, bölünmüşlüğüne ve yönetim bunalımına sahne olan,
kapitalizme son vermek için elverişli koşulların bir araya gel-
diği ülke ya da ülkeler, “zayıf halka” özelliği gösterirler. Bugün,
hemen hemen bütün ülkelerde, bunalımın az ya da çok, geçici ya
da kalıcı, derin etkileri yaşanıyor. Ancak bunlardan hangisinin
gerçekten “zayıf halka” özelliği gösterdiğine karar vermek için
dikkate alınacak en önemli unsur, “örgütlü ve güçlü işçi ve halk
hareketi”dir. Bu olmaksızın, emperyalist kapitalizm, kendi içinde
bir çıkış yolunu bulmakta güçlük çekmemekte, ülkeler, bir dev-
rim olmaksızın bunalımların pençesinde uzun süre kıvranarak,
sancılarını bir biçimde geçici de olsa hafifletebilmekte ve gene
aynı krizin gelmesini bekleyerek yaşamaya devam edebilmekte-
dir. “Zayıf halka” nitelemesinin yerine oturması için belirleyici
koşul, devrimci yığın hareketinin bulunmasıdır.

Devrimci Durum

Lenin bir devrimin olgunlaşmış sayılabilmesi için, egemen sınıfların, ara sınıfların devrimci proletarya ve emekçi halk sınıflarının durumunda şu özelliklerin bulunmasını öngörüyor:

“1. Bize karşı olan bütün sınıf güçlerinin, kendi güçlerinin üstünde olan bir mücadeleyle, yeteri kadar zor durumda, yeteri kadar birbiriyle dalaşmış ve zayıflamış durumda olup olmadıklarını,

“2. Ara unsurların, duraksayan ve sallanan tutarsız unsurların halkın gözündeki itibarlarını yeteri kadar kaybedip kaybetmediklerini,

“3. Proletaryanın saflarında burjuvaziye karşı en kesin eylemden yana güçlü bir bilincin ortaya çıkıp çıkmadığını bilmemiz gerekir. İşte ancak bu zaman devrim olgunlaşmıştır. Özetlediğimiz bütün bu şartları doğru olarak hesaba katmışsak ve zamanı doğru seçmişsek, zafer kesindir.”

Lenin, bir başka yerde, bu koşulları, bir başka biçimde şöyle ifade eder:

“Devrimin temel yasası, bütün devrimler tarafından doğrulanan ve özellikle 20. yüzyıldaki üç Rus devrimi tarafından doğrulanan devrimin temel yasası şudur: Devrim olabilmesi için, sömürülen ve ezilen yığınların, eskiden olduğu gibi yaşamamanın olanaksız olduğu bilincine varmaları ve değişiklik istemeleri yetmez; devrimin olabilmesi için, sömürücülerin de eskiden olduğu gibi yaşayamaz ve hükümeti yürütemez duruma düşmeleri gerekir. Ancak “aşağıdakilerin” eski tarzda yaşamak istemedikleri ve yukarıdakilerin de eski tarzda yaşayamadıkları durumdadır ki, ancak bu durumdadır ki, devrim başarıya ulaşabilir. Bu gerçeği başka biçimde şöyle ifade edebiliriz: (Sömürüleni de sömüreni de etkileyen) bir ulusal bunalım olmaksızın devrim olanaksızdır. Böyle bir devrimin olabilmesi için ilkin işçilerin çoğunluğunun (hiç değilse,

bilinçlenmiş olan ve akli eren, siyasal bakımdan etkin işçilerin çoğunluğunun) devrimin gereğini tam olarak anlamış olmaları ve devrim uğruna yaşamlarını feda etmeye hazır olmaları gerekmektedir. Bundan başka, yönetici sınıfların en geri yığınları bile siyasal yaşama sürükleyen, hükümeti zayıf düşüren ve devrimcilerin onu devirmesini olanaklı kılan bir hükümet bunalımından geçmekte olması gerekir.”

Konuyu ele aldığı birçok yazıdan bir diğerinde ise, bu söylediklerini şöylece özetler:

“1. Egemen sınıfların egemenliklerini sürdürmelerinin olanaksız hale gelmesi; ‘zirvedeki bunalım’, egemen sınıfların politik bunalımı, bununla ezilen sınıfların hoşnutsuzluk ve öfkesinin kendisine bir yol bulabilmesi için gerekli gedik açılmış olur. Devrimin patlak vermesi için genellikle ‘aşağıdakilerin eskisi gibi yaşamak istememeleri’ yetmez, ‘zirvedekilerin de artık yönetemez olması’ gereklidir.

“2. Ezilen sınıfların yoksulluk ve ıstıraplarının özellikle artması.

“3. Yukarıda belirtilen sebepler yüzünden, barışçı zamanlarda soyulmaya pek ses çıkarmayan fakat fırtınalı dönemlerde, tümüyle bunalım yüzünden olduğu kadar zirvenin ta kendisi tarafından da bağımsız tarihi eyleme itilen kitlelerin etkinliğindeki belirgin artış.

“Yalnız şu ya da bu grupların, partilerin değil, şu ya da bu sınıfların iradesine bağlı olmayan bu nesnel değişimler olmaksızın, genellikle devrim olanaksızdır.”

Bütün bu koşullar, eğer devrimci proletarya partisi yoksa, ya da yeterince güçlü ve etkili değilse, gene de bir bunalımın devrimle sonuçlanmasına yetmezler. Bu, partinin koşullar olgunlaşmadıkça kendi iradesi ile devrimi yapamayacağı anlamına geldiği gibi, tarihsel süreçte partiye düşen görevin belirleyici olduğunu da gösterir.

Her devrimci durum, sonuçta mutlaka devrimi doğurmayacağı gibi, farklı koşullarda ve farklı tarihsel temeller üzerinde

gerçekleşen bunalımlardan da farklı tipte ve farklı biçimlerde devrimler doğar. Proletarya partisinin görevi, devrimin tarihsel ve güncel gelişme koşullarını iyi izleyerek, döneme uygun devrimci strateji ve taktikler inşa etmektir.

Sınıflar ve Sınıf Mücadelesi

“Tarihsel olarak belirlenmiş bir üretim sistemi içindeki yerlerine ve üretim araçları ile olan ilişkilerine, toplum içindeki iş örgütlenmesinde oynadıkları rollere ve dolayısıyla toplumsal zenginlikten paylarını almakta başvurdukları yollara ve elde ettikleri payın büyüklüğüne göre, birbirinden ayrılan geniş insan gruplarına sınıf denir. Sınıflar, öyle insan gruplarıdır ki, bir grup, belirli bir sosyal ekonomi düzeni içinde aldığı farklı yer sebebiyle, diğer grubun emeğine sahip çıkabilir.” Lenin, toplumsal sınıfları böyle tanımlıyor.

Her sınıflı toplumda, birbirinden farklı ya da karşıt çıkarlara sahip gruplar bulunur. Bunlar arasında, başlıca iki ana gruba, *temel sınıflar* oluşturur. Bunlar bu üretim tarzı tarafından ortaya çıkarılmışlardır. Köle rejiminde köle sahipleri ve köleler, feodal rejimde derebeyleri ve serfler, burjuva toplumunda kapitalistler ve işçiler... O halde biri başlıca üretim araçlarına sahip olan ve iktidarı elinde tutan, diğeri ise sömürülenlerden veya üretim aracı olarak kullanılan, ya da üretim araçlarının mülkiyetinden tecrit edilmiş olan iki karşıt temel sınıf tarihteki her üretim tarzında görülmektedir. Temel sınıfların ilişkileri her zaman birbirine ters düşen çıkarlar üzerine kurulmuştur, uzlaşmazdır...

Toplum yalnızca temel sınıflardan oluşmaz. Bunlar arasında, ya birine ya da ötekine daha yakın durumda bulunan ara sınıflar da bulunur. Kapitalist toplumda, burjuvazi ve işçi sınıfından başka, yan sınıflar olarak, emekçi köylülük, şehir küçük burjuvazisi, sözü edilmeye değer güçlü ara sınıflardır. Bunların üretim araçları üzerindeki mülk sahipliği, daima pamuk ipliğine

bağlıdır ve süreç içinde binlercesi iflas ederek, ya da topraktan, daha büyük toprak sahipleri tarafından sürülüp çıkarılarak mülksüzleştirilirler ve proleterleşirler. Bir kısmı ise, sermayesini artırma imkanını bularak büyük burjuvalar haline dönüşebilir. Demek ki, ara sınıflar, oldukça hareketli ve kaygan bir ekonomik ve sosyal temel üzerinde bulunurlar.

Toplumun Öncüsü İşçi Sınıfı

Her tarihsel dönemde, gelişen üretici güçleri temsil eden sınıf, toplumun diğer ara sınıflarına ve toplumsal ilişkilerin halihazır biçiminden zarar gören ve egemen sınıflarla çatışma içinde olan diğer sınıflara mücadelede önderlik etmeye zorunludur. Bunu kendisi bilerek ve isteyerek yapmasa dahi, toplumsal ilişkilerin gerilimi ve toplumsal değişikliğin tarihsel yönelimi, öncülüğün bu sınıfa geçmesini zorunlu kılar. Soylulara karşı mücadelesi sırasında burjuvazi, devrimci atılımlarıyla ve toplumsal değişimin ihtiyaçlarının yönünde hareket etmesi sonucunda, başta işçi sınıfı olmak üzere, bütün ezilenlerin ve soylular sınıfı tarafından sömürü ve baskı altında tutulanların öncüsü olarak rol oynamıştı.

Bugün durum tamamen farklıdır. Her şeyden önce, toplumda en kaba sömürü ve baskı mekanizmasının başında artık burjuvazi bulunuyor. Üretim araçları üzerindeki özel mülkiyeti, yani üretici güçlerin gelişmesinin önündeki başlıca engeli o temsil ediyor. Çağımızda artık burjuvazinin herhangi bir devrimci atılıma önderlik etmesi söz konusu olamaz.

Çağımızda, üretici güçlerin gelişmesini temsil eden temel sınıf işçi sınıfıdır. Lenin şöyle demiştir: “*Bütün devrimlerin ve bütün ezilen sınıflar hareketinin deneyimi, dünya sosyalist hareketinin deneyimi, bize, yalnızca proletaryanın emekçi ve sömürülen nüfusun geri ve dağılmış katmanlarını bir araya getirecek ve ardından sürükleyecek durumda olduğunu gösterir.*”

Çünkü işçi sınıfı yalnızca en ileri üretici güç olmakla kalmaz, aynı zamanda mülkiyeti burjuvazinin elinde bulunan üretim araçlarının fiili kontrolünü, yani onların çalıştırılması, üretilmesi ve yeniden üretilmesi sürecinin de kaynağında bulunur. İşçi sınıfı, toplumsal ilişkilerin temel mekanizmalarını üretimden gelen gücünün eli altında bulundurur. Bu büyük güç, ona parçalanmış, etkisiz ara sınıfların sözcüsü olma imkanını sağlar.

Ayrıca, büyük işletmelerde ve büyük sanayi ve üretim bölgelerinde milyonlarcası bir araya gelmiş bulunan ve toplumun en örgütlü gücü olan işçi sınıfı, bu bakımdan da diğer emekçilerin önünde yürümeyi başarabilecek tek sınıftır.

İşçi sınıfının toplumun diğer ezilen sınıflarına önderlik etmek için sahip olduğu bir diğer avantaj, bağımsız bir ideolojiye, bilimsel bir dünya görüşüne ve en önemlisi, bağımsız bir siyasi partiye sahip olmasıdır. Toplumun diğer ara sınıfları, burjuvaziyle birçok çelişme taşımalarına rağmen, onun dünya görüşünden, siyasi ve ideolojik etkisinden kurtulamaz ve toplumu kökten dönüştürecek bir devrimci siyaset inşa edemez.

İşçi sınıfı, mücadele etmek ve örgütlenmek bakımından da ara sınıflardan kat kat üstündür. Bu alanda çok geniş ve zengin bir deney birikimine sahiptir. Hiçbir ara sınıf, uzun süreli bir grevin ne olduğunu bilemez; bir fabrikaya, bir işletmeye el koyarak onu kendi imkanlarıyla, kendi bilgi ve görgüsüyle yönetmenin ne demek olduğunu, hiçbir köylü bilemez. Hiçbir küçük esnaf, binlerce işçinin bir araya gelerek oluşturduğu örgütlü gücün imkanlarını kendisi yaşayarak tanımış değildir.

İşçi sınıfı, ara sınıfların büyük bir ihtiyacı olan demokratik ilişkilerin gerçek anlamda sahibidir ve onun her günlük ilişkisinde bir işçi demokrasisinin izleri vardır. Ama esnaf ve köylülük gibi ara sınıflar, kendi aralarında bu tür oylama, birlikte karar alma ve bir davayı sonuna kadar birlikte götürme gibi alışkanlıklara sahip değildir.

İşte bu sebeplerden dolayı, toplumdaki her değişikliğin ve ilerlemenin öncüsü olma görevi, işçi sınıfının omuzlarındadır.

PROLETARYANIN SINIF MÜCADELESİNİN ÜÇ TEMEL BİÇİMİ

Sınıflar arasındaki mücadele, toplumsal hayatın her parçasında ve çok çeşitli biçimler olarak devam eder. İki ayrı dünyayı, iki ayrı hayat biçimini ve iki ayrı çıkarlar bütünlüğünü temsil eden ve toplumdaki diğer bütün ara sınıfların hareketini yönlendirip kendi eksenleri etrafında harekete zorlayan burjuvazi ve proletarya, iki ana sınıftır ve bunlar arasındaki (emek ve sermaye arasındaki) mücadele, toplumsal hareketliliğin bütün diğer unsurlarını etkileyerek kapitalist toplumdaki hayatı bu çelişme etrafında yönlendirir. Burjuvazi ile proletarya arasındaki sınıf mücadelesinin, birçok görünüşü vardır ve bunlar, toplum hayatından kişisel yaşam özelliklerine kadar birçok alanda kendini değişik biçimlerde gösterebilir. Ama sonuç olarak bütün mücadele çeşitliliği, esas olarak üç ana biçim içinde özetlenebilir.

1. Ekonomik (Sendikal) Mücadele

Ekonomik mücadelenin amacı, işçilerin iş ve yaşam koşullarının düzeltilmesidir. Ücretlerin artırılması, işgünü süresinin azaltılması gibi... Bu savaş biçiminin en yaygın türü işçilerin haklı davalarını ileri sürmesi ve çözüm bulunmazsa grev yapmalarıdır. Örgüt biçimi ise, sendikalar, yardımlaşma sandıkları, tüketim kooperatifleri vb'dir. Bütün işçiler, hatta kendi durumlarının fazlaca farkında olmayan bilinçsiz işçiler bile, kendi ekonomik çıkarlarının dolaysız savunulmasına katılmakta tereddüt göstermezler. Böylece işçi hareketi, ekonomik mücadele ile başlar. İşçi hareketinin başlangıcında ekonomik mücadelenin bulunması, bugün artık ekonomik mücadele günlerinin geride

kaldığı ya da ekonomik mücadelenin işçi sınıfı mücadelesinin geride kalmış bir aşaması olduğu anlamına gelmez. Ekonomik çıkarların savunulması için mücadele, bugün oldukça iyi haklar elde etmiş ülkelerdeki işçi sınıfları için bile önemini koruyan bir mücadeledir.

Ekonomik mücadelenin işçi sınıfı ve komünistler bakımından başlıca iki önemi vardır:

Birinci olarak, ekonomik mücadele, kapitalist toplum koşullarının devam ettiği şartlarda bile, işçilerin hayatlarının bir ölçüde düzeltilebilmesini sağlayabilir. İşçi sınıfı, bu mücadelesiyle kapitalistlerden önemli tavizler kopararak hayatını yaşanabilir koşullar altında sürdürme imkanını yakalayabilir. Bu yüzden her komünist, ekonomik mücadelenin işçi hayatındaki önemini iyi kavramalıdır. Ona önem vermeli ve işçilerin hayat koşullarındaki en küçük bir ilerlemeyi bile sağlayacak olsa, ekonomik mücadeleye gerekli ağırlığı vermelidir.

İkinci olarak, ekonomik çıkarlar için mücadele, kitlelerce en çabuk benimsenen mücadele biçimi olduğu için, en geniş işçi kesimlerini kavgaya sokar ve onların kapitalizme karşı mücadelede sınıf bilinçlerinin gelişmesi için imkanlar hazırlar. İyi bir mücadele okuludur. Daha yüksek mücadele biçimlerine geçebilmek için fırsatlar yaratır.

Sınıflar arasındaki mücadele ilk başta ekonomik mücadele biçiminde ortaya çıkar ve doğrudan doğruya işçilerle patronları üretim alanında karşı karşıya getiren sorunlardan kaynaklanır. İşyeri koşulları, ücretler, sosyal hak ve güvenceler, sendikalaşma hakkı, sendikaların burjuvaziyle ilişkilerde oynayacağı rolün tespiti vs. gibi. Bu mücadele, işçiler ve patronlar arasındaki hukukun, ekonomik alanda tayin edilmesinden öte bir içerik taşımaz. Ve esas olarak, bu mücadelede, patronlar, kendi varlıklarının kaçınılmaz olduğunu, işçilerle burjuvalar arasındaki ilişkinin iki tarafın da varlığı koşuluna bağlı olarak

kurulabileceği güvenini elde ederler. Bu alandaki mücadelesi içinde işçi sınıfı, ancak kapitalist düzen koşullarında ve burjuvazinin varlığını tanıyarak mücadele edebilir. Burjuvazinin ekonomik varlığı ile kendi varlığı arasında kopmaz bir ilişki varsayar ve bu mücadele burjuvazinin varlığını ortadan kaldırmaya değil, onunla daha elverişli koşullarda karşılıklı ve hak eşitliği isteyerek bulunmayı içerir. “Hak” kavramı, bu mücadelede esastır ve böylece, karşılıklı hakların dengelenmesinin söz konusu olduğu bir ortamda, burjuvazinin hakları peşinen kabul edilmiş ve bunun karşısında işçilerin haklarının pazarlığına girilmiş demektir. Ekonomik mücadele sınırlıdır. Bu mücadelede, işçi sınıfı, kendisinin iktidar olarak burjuvaziyi mülkiyetten ayırma programından henüz yoksundur ve mülkiyet üzerine bir tartışma bu mücadelenin içeriğinde yoktur. Bu mücadelede, esas olarak güçlü olan ve kendi iktidarını kabul ettirerek, bunun sınırları içinde işçileri kendi haklarının düzeyini tartışmaya oturtan burjuvazidir ve bundan dolayı da, en elverişli koşullarda elde edilmiş bir toplu iş sözleşmesinde bile, kazançlı ve kârlı çıkan daima burjuvazi olur. Kapitalist düzenin temellerine dokunmadığından, işçilerin asıl ekonomik çıkarını, yani, sömürünün tümünden kaldırılmasını sağlayamaz. Lenin, işçi sınıfının ekonomik mücadelesinin yüceltilmesi ve siyasi mücadelesinin küçümsenmesi eğilimlerine karşı şunları söylemiştir: *“Kendiliğinden, yani salt ekonomik çıkarlar ve haklar için mücadele, işçilerle işverenler arasındaki antagonizmanın uyanmaya başlamasını gösterirler ama işçilerde kendi çıkarlarının şimdiki siyasal ve sosyal rejimin tümüyle uzlaşmaz bir karşıtlık içinde olduğunun bilgisini taşımazlar. Yani böyle bir hareket, işçilerin kendileri için zorunlu ve gerekli yaşama biçiminin sosyalizm olduğu bilincini taşımaz. Hareketin kendiliğindenliği, onu burjuva ideolojisine boyun eğmeye götürür. Kendiliğinden hareket, yani en az direnme çizgisindeki hareket, burjuva ideolojisinin daha köklü ve daha eski ve çok daha gelişkin olmasından*

ötürü, ve kıyaslanamayacak ölçüde yayılma araçlarına sahip olmasından dolayı, burjuva ideolojisinin egemenliğine yol açar. Bundan dolayı, bir ülkede sosyalist hareket ne kadar gençse, sosyalist olmayan bir ideolojiye karşı mücadele de o kadar enerjik olarak yürütülmelidir. Kendiliğindenliğin yüceltilmesi, işçi hareketinin devrimci karakterine tamamen karşıdır. Bu, harekete, bilinçli, planlı bir nitelik verilmesine karşıdır. Partinin işçi sınıfının başında yürütmesine, kitlelerin siyasi bilincini yükseltmesine, partinin kendiliğinden hareketi yalnızca dinlemesinden ve onun kuyruğundan gitmesinden yanadır. Hareketin kapitalizmin temellerine karşı mücadele yoluna sokulmasına karşıdır.”

Üstelik ekonomik mücadelenin kazanımları, politik mücadelenin kazanımlarıyla desteklenmedikçe, kalıcı ve sağlam olmazlar. Burjuvazi uzun ekonomik-sendikal mücadelelerle elde edilmiş hakları, siyasi iktidarını ve onun baskı araçlarını kullanarak, bir gecede geri alabilir. Bir anda, bütün sendikaları kapatabilir, bütün ücretleri üç-beş puan geriye çekebilir, ücretleri dondurabilir. Bu bakımdan ekonomik-sendikal mücadele ile elde edilmiş hakların, gene ekonomik araçlarla, yani enflasyon, kesinti vs. gibi yollarla geriye alınmasının yanı sıra, siyasi yollarla da geriye alınması mümkündür ve burjuvazi bunu özellikle ülkemizde çok sık uygulamaktadır. Ekonomik mücadelenin başlıca zayıflığı, onun bölgesel olarak ve kapitalistlere karşı teke tek yapılan bir mücadele olmasındadır. Siyasal mücadele gibi, tümsel bir sınıf savaşı değildir.

2. Teorik (İdeolojik-Felsefi) Mücadele

Bütün diğer sınıflar gibi, işçi sınıfının da mücadelesindeki itici güç, kapitalist toplumun çelişkileridir. İşçi sınıfı, kendisini sömürülmeye, ezilmeye, dayanılmaz yaşam koşullarına mahkum eden kapitalist toplumun ekonomik ilişkileri karşısında kendi öz çıkarlarını anlamak ve korumak zorundadır. Fakat bu, işçi sınıfı-

nın bir anda ve kendiliğinden kendi durumunun bilincine varacağı anlamına gelmez. Bu bilinç işçilerde kendiliğinden oluşmaz. Sınıf bilinci, çeşitli unsurlardan oluşur ve bunların edinilmesi için mücadele içindeki bir işçinin ayrıca bilgisini geliştirecek ilişkilerde de bulunması gerekir.

Sınıf bilincinin önde gelen unsuru, her bir işçinin özel bir sınıfın temsilcisi olduğunu anlamasıdır. Bu o kadar kolay değildir. Duvarcı, demiryolcu, tornacı, düz işçi, madenci, inşaat işçisi vs. arasında iş koşulları, yaşama koşulları bakımından farklılıklar vardır ve bu işkollarında çalışan her bir bilinçsiz işçi, diğer işkollarında çalışan işçilerle arasında bir bağ bulunduğunu, hepsiyle aynı sınıfın üyesi olduğunu kendiliğinden göremez. Çoğu kez, kendisini bir işçi olarak değil, bir duvarcı, bir demiryolcu, bir madenci olarak tanımlar. Çok değil, bundan 20-30 yıl öncesinde, Türkiye’de, her Anadolu kentinde, ayrı ayrı meslek ve işkollarında çalışan esnaf, ayrı ayrı çarşılarda toplanırdı. Bugün de bazı yerlerde, “bakırcılar çarşısı”, “terziler çarşısı” vs. olarak adlandırılan özel olarak belli iş kollarına göre ayrılmış pazarlar, dükkan yerleri bulunur. Bu, eski feodal-lonca geleneklerinin bir devamıdır. İşçilerin de kendilerini işkollarına göre ayrı ayrı mesleklerin mensubu gibi tanımlamaları, geri bir toplumsal düzenin, eskiye ait bir üretim tarzının bilinç ve kavrayış düzeyine işaret eder ve bugünkü modern kapitalist toplumun gerçeklerinden uzak kalmış olmayı gösterir. Bu, işçilerin kapitalistlere karşı tek bir vücut halinde birleşmelerini, madenci, demiryolcu, inşaat işçisi vs. ayrımı yapmadan sınıfın bütün üyelerinin tek bir bütün olarak mücadeleye girmelerini engelleyen geri bir durumdur. Çoğu kez, büyük bir entegre tesiste çalışan bir işçi, aldığı ücretin yüksekliğine aldanarak, örneğin bir maden işçisi ile aynı sınıftan olduğunu göremeyebilir. İşkollarının görece iyiliği, ücretlerin yüksekliği ya da sosyal hak denilen bazı ek çıkarların elde edilmiş olması, ücretli köleliğin ortadan kalktığını, çıkarların farklı olduğunu

göstermez. Sınıf bilincinin başlangıç noktası, hangi işkolunda olursa olsun, bütün işçilerin aynı sınıftan olduklarının ve ortak çıkarlara sahip bir bütün oluşturduklarının bilinmesidir.

Diğer yandan, işçinin kendisini bir sınıfın üyesi olarak görmesi de çoğu kez, sınıf bilincinin yeterince olgunlaşmasına yetmeyebilir. İşçi, kapitalist toplum içinde ezilmesinin nedenlerini ve sömürünün nasıl gerçekleştiğini iyice bellemelidir. Birçok işçi, sömürünün kişisel bir şanssızlık yüzünden başına gelmiş şahsi bir mesele olduğunu düşünür. Ücreti düşük, hayat şartları kötü olanın yalnızca kendisi olduğunu, kendisinden başka herkesin az çok “hayatını kurtarmış” olduğunu zannedebilir. Böyle olunca da, kurtuluşunun kendi çabasıyla, sağdan soldan bir şeyler ekleyerek, “köşeyi dönmekte” olduğunu düşünebilir. Hatta bu durumdan kurtulmak için kendi arkadaşlarına zarar vermeyi bile kabul edebilir. Tek başına bir çıkış yolu, tek başına kurtulma düşleri kurabilir. Bazıları bunu başarabilir de. Ama, tek tek işçinin rastlantısal olarak küçük mülk sahibi burjuva kırıntılarına dönüşebilmesi, bir küçük burjuva haline gelmesi, birçok rastlantıya bağlıdır ve milyonlarca işçi içinde ancak birkaç işçi böyle bir fırsatı yakalayabilir. Her işçi, sınıfının bir üyesi olduğunu bildiği gibi, kurtuluşunun da ancak sınıfıyla birlikte ve kapitalizmin yıkılışı ile mümkün olacağını bilmelidir. Kapitalizm ayakta kaldıkça, işçi sınıfının kendine yaraşır hayat şartları bulması sadece bir hayalden ibarettir. İşçiler mücadelenin, burjuva sınıfının tümüne karşı, işçi sınıfının tümünün mücadelesi olduğunu bilmelidirler.

Sınıf bilincinin diğer bir özelliği, işçi sınıfının gerçek düşmanlarını tam olarak tanımasıdır. Bazen işçilerin kendiliğinden başkaldırıları, mücadeleleri, yanlış hedeflere yönelmiş olmaktan dolayı kayıplarla ve yenilgilerle sonuçlanır. İşçi sınıfının mücadele tarihinin bir döneminde, Avrupadaki sanayi devrimi sırasında, işçiler arasında makine kırıcılar hareketi yayılmıştı. Makinelerin

kullanılmasının durumlarını ağırlaştırdığını, ücretlerini düşürdüğünü ve işsizliğin arttığını gören işçiler, makineleri kırmaya başlamışlardı. Ama durumlarının kötüleşmesinin sebebi makinelerin varlığı değildi. Makinelerin ardında duran, burjuva özel mülkiyet düzenini görememişlerdi. Bu, günümüzde pek az yerde görülen bir yanılmadır. Ama bunun gibi başka “yanlış düşman tespit etme” bilinçsizliğinin örnekleri vardır. Bazı işçiler, örneğin ekmek fiyatlarının artmasından fırıncıların, ya da buğday taban fiyatlarının artmasını isteyen köylülerin sorumlu olduğunu sanır; burjuvazi, böyle yanılgıları propaganda malzemesi olarak kullanarak, köylülere ve diğer emekçilere de pahalılığın sebebi olarak işçi ücretlerinin yüksek olmasını gösterir. Böylece işçilerle diğer emekçiler arasında aslı olmayan bir zıtlasmaya, güvensizliğe yol açmaya çalışır.

Teorik ve ideolojik mücadelenin kapsamı, yalnızca işçi sınıfının bilincinin yükseltilmesine yönelik çalışmalardan ibaret değildir. İşçi sınıfının bilimsel sosyalizm teorisi, sürekli değişen ve gelişen toplumsal koşulları gözlemlemek, sınıf mücadelesinin yeni ihtiyaçlarını tespit ederek bunların karşılanması için yeni görüşler, yeni çözüm yolları geliştirmek zorundadır. Böylece teorik mücadelenin çok önemli bir diğer yanını, bilimsel sosyalizmin teorisinin geliştirilmesi, daha da derinleştirilmesi ve saflığının korunması çabası oluşturur.

Teori, bütün ülkelerin işçi hareketinin genel biçimde ele alınmış deneyimidir. Yani tek bir ülkede, geçmişteki bir zamanda olup bitmiş bir sınıf mücadelesinin değil, bütün ülkelerin işçilerinin bütün zamanlar boyunca yürüttükleri mücadelenin en genel ve en temel özelliklerinin bilgisini içerir. Bu yüzden de, burjuvazinin dünya çapındaki varlığına karşılık, işçi sınıfının dünya çapındaki mücadelesine yol gösterebilme yeteneğine sahiptir. Bu aynı zamanda dünyanın çeşitli ülkelerinde değişik zamanlarda işçi sınıfının bilimsel dünya görüşüne karşı ileri

sürülmüş çeşitli burjuva, revizyonist ya da oportünist görüşlere karşı mücadele etmek, onların tezlerini çürütmek ve mücadelenin önünde engel teşkil etmelerine son vermek görevlerini de teorik mücadelenin kapsamına sokar.

Böylece, özet olarak, teorik-ideolojik mücadelenin kapsamının, işçi sınıfının bilincini geliştirmek, burjuvazinin işçi sınıfı üzerindeki siyasi ve düşünsel etkisini yok etmek, proleter olmayan emekçi kitleleri burjuvazinin etkisine karşı silahlandırmak, bilimsel sosyalizmin teorik cephaneliğini geliştirmek ve revizyonizme karşı korumak olduğunu söyleyebiliriz.

“İşçi Sınıfına Sosyalist Siyasal Bilinç Dışarıdan Verilir”

Bu, Marksizm-Leninizmin en önemli siyasi ilkelerinden birisidir. Ne var ki, bu önemli ilke, özellikle bizim ülkemizde çok yanlış biçimlerde anlaşılmış ve birçok sağ ve “sol” oportünist görüşlerin kaynağı haline getirilebilmiştir. Marksist-Leninistler, küçük burjuva sol ve sağ oportünizme karşı mücadelesinde, birçok kez bu ilkenin nasıl anlaşılması ve uygulanması gerektiğini açıkladılar ve kendi mücadelelerini bu ilkenin Leninist tarzda kavranması üzerinde yükseltmeye büyük önem verdiler. Lenin, devrimci proletaryanın siyasi örgütünün kuruluş yıllarında, siyasi ilkelerin netleştirilmesi ve evrensel boyutlar kazanması için mücadele ederken bu konuya eğildi. “*Ne Yapmalı?*” adlı eserinde, parti, bilinç ve işçi sınıfı arasındaki ilişkileri çözümlerken, bilincin dışarıdan verilmesi ilkesinin üç temel unsurunu açıkladı. Özetle bu üç temel unsur şunlardır:

1. İşçi sınıfının bilimsel teorisi, işçi sınıfı dışında, mülk sahibi sınıflar içinden gelen aydınlar aracılığıyla inşa edilmiştir. Bilimsel sosyalizmin teorisi, başlıca üç kaynaktan doğmuştur. Bunlar, *klasik İngiliz iktisadı*, *Alman klasik felsefesi* ve *Fransız sosyalizmidir*. Marx ve Engels, kendi çağlarında her biri aydınlar ve işçi hareketi üzerinde değişik biçimlerde etkili olan bu

büyük düşünce ve eylem akımlarının tam bir eleştirisini yaparak her birinin burjuva dünyası ile olan ilişkilerini açığa çıkardılar. Bunun yanı sıra onların içerdiği devrimci-demokratik ve sosyalist öğeleri ayıkladılar, onlarda ilerici olan ne varsa ortaya çıkardılar ve eksik yanlarını tamamladılar. Böylece, bütün geçmiş sınıf mücadelelerinin deney ve bilgisini en gelişmiş biçimiyle kendi içine alan ama bunların hepsinden farklı, hepsinden daha kapsamlı ve daha yüksek bir bilimsel değer taşıyan Marksizm doğdu. Bu büyük bilimsel çaba, günde on bazen on altı saat çalışan, gündelik ekmeği peşinde koşturarak yorulan ve insanlığın büyük kültürel bilimsel bilgi birikimini elde etmek, kavramak ve geliştirmek için hiçbir zaman yeterli çabayı gösteremeyecek olan işçiler eliyle gerçekleştirilemezdi. Bu büyük görev, kaçınılmaz olarak, işçilerin kurtuluşunu kendi kurtuluşları olarak kavrayan ve bu yüzden de kendileriyle işçi sınıfı arasında bir “kader birliği” gören aydınlar aracılığıyla yerine getirilebilirdi. Sosyalist teorinin işçi sınıfı dışında inşa edilmesinin zorunluluğu, onun işçilerin hayatından ayrı, bambaşka bir ortamda inşa edildiği anlamına gelmez. Çünkü başta Marx ve Engels olmak üzere, çağın bütün sosyalist aydınları, Avrupa işçi sınıfının devrimci mücadelesinin içinde yer almışlar, onun çeşitli düzeylerdeki örgütlerinde görev üstlenmişler ve işçilerle birlikte defalarca yargılanmış, sürgüne gönderilmişlerdi. Teori, gerçi “işçi sınıfı dışından” gelmiş olan aydınların işi olarak gerçekleşiyordu ama bu aydınların hayatı ile işçilerin hayatı arasında kopmaz bir ilişki vardı. İşçiler arasından da sosyalizmin teorisi ile ilgilenen, ona ciddi ve ilginç katkılarda bulunan birçok teorisyen çıkmıştır. Ama Lenin, onların işçiler olarak değil, hayatlarını ücretli işçi olmanın dışında bir yoldan kazanmaya başlamış aydınlar olarak bu katkıyı yaptıklarını belirtir. Kısacası “diştan” kavramının birinci unsuru, sosyalist teorinin işçi sınıfı dışında inşa edildiği gerçeğidir.

2. Lenin, “işçi sınıfına sosyalist siyasal bilinç, dışarıdan, yani ekonomik mücadelenin dışında kalan bir alandan, işçilerle işverenler arasındaki ilişkinin dışından getirilebilir. Bu bilginin sağlanabildiği biricik alan, tüm sınıfların ve katmanların devletle ve hükümetle olan ilişkileridir, tüm sınıflar arasındaki karşılıklı ilişkilerdir” der. İşte “bilincin dıştan verilmesi” ilkesinin en önemli ve temel unsuru budur. Yukarıdaki bölümlerde, işçi sınıfının ekonomik mücadelesinin darlığını ve tam kurtuluş için yeterli imkanları taşımadığını açıkladık. Lenin, ekonomik-sendikal mücadele içinde, işçi sınıfının ancak sınırlı ekonomik türden bir bilinç elde edebileceğini ve bunun da onun kendi iktidarını kurması için yetmeyeceğini birçok defa belirtmiştir. O öğretmektedir ki, siyasal bilinç, ancak siyasal mücadele içinde ve doğrudan doğruya işçi sınıfının bir bütün olarak burjuva sınıfına karşı mücadelesi içinde edinilebilecek bir şeydir. Ekonomik mücadele alanında ve sendikal örgütlenmenin dar sınırları içinde kalındıkça, işçi sınıfı, burjuva toplum ve devlet ilişkilerini bir bütün olarak görmek imkanını bulamaz. Ekonomik mücadelenin yaygın, sık rastlanır bir şey olması, bu geri mücadele biçiminin dışında bir başka yol olmadığı düşüncesini geliştirir ve kolaycı aydınlar, “işçi sınıfının ekonomik mücadelesini siyasi mücadeleye çevirmekten” söz ederler. Bir mücadele biçiminden daha yüksek mücadele biçimlerine geçiş imkanları elbette vardır ama, ekonomik mücadelenin siyasi mücadeleye çevrilmesi kavramı, Lenin’in eleştirdiği bir şeydir. O, ekonomistlere karşı mücadelesinde bunu açıklıkla belirtmiştir. Menşevikler aynen şöyle diyorlardı: “Partimiz, hükümetin karşısına, iktisadi sömürüye, işsizliğe, açlığa vb. karşı somut yasal ve idari önlem istemleriyle çıkmalıydı...” Yani, ekonomik talepleri, siyasi bir niteliğe kavuşturmalıydı!.. Ya da, bir başka deyişle, ekonomik talepleri, hükümeti yasalarda değişiklik yapmaya zorlayacak bir eylemin kalkış noktası yap-

malıydı! “Hükümete karşı” ve “ekonomik talepler” kavramları bir arada kullanılınca bunun “ekonomik mücadelenin siyasi mücadeleye çevrilmesi”ni ifade ettiğini zanneden Menşeviklere karşı Lenin, bunun yalnızca siyasi mücadele kavramının yozlaştırılması anlamına geleceğini tespit etmiştir. Ekonomik mücadelenin “işçilerle işverenler arasında” cereyan eden dar kapsamının bazı siyasi taleplerle doldurulması ve siyasi sloganlarla süslenmesi onu “siyasi mücadele” haline getiremez. Siyasal bilinç, işçi sınıfının kendi deneyleriyle ve doğrudan doğruya devletle bütün işçi ve halk yığınları arasındaki mücadele alanının içinde yürütülen mücadele sırasında elde edilebilir. Bu konunun anlaşılmamış olması, ülkemizde birçok yanlış değerlendirmenin teori yerine geçmesine yol açmıştır. Örneğin, sıradan bir ekonomik grevde, eğer işçilere birkaç siyasi slogan attırabilmişse, mücadelenin “siyasi mücadeleye dönüştüğü” ileri sürülebilmiştir. Siyasi mücadele, doğrudan doğruya iktidar için mücadeledir. Ve bir eylem, eğer, “sınıfa karşı sınıf” niteliğini taşıyor, yani işçilerin burjuvaziye karşı topyekün mücadelesinin bir parçasını oluşturmuyorsa, ya da görünürde salt ekonomik talepler içermesine rağmen, işçi sınıfının partisi öncülüğündeki siyasi mücadelesinin bir parçası olarak yerini almamışsa, “siyasi mücadele” sayılamaz. Bazen burjuva anlamda, reformcu ya da hükümetin gündelik uygulamalarına karşı bir mücadele söz konusu olduğunda, bazıları bunun da “siyasi mücadele” sayılacağını söylüyorlar. Biz, işçilerin sosyalist siyasal mücadelesinden söz ediyoruz. Yoksa, işçilerin “burjuva anlamda” siyaset yapmalarından değil. Geri işçi yığınları, kendi bağımsız hedeflerini formüle etmekten aciz kaldıkları her durumda, burjuvazinin siyasi eyleminin bir parçası haline gelirler ve böyle “siyasi eylemler” işçi sınıfımızın geçmişinde pek çok kez görülmüştür. Gerici sendikalar, binlerce işçiyi meydanlarda toplayarak, komünizmi lanetleme mitingleri

yaptırabilmişlerdir, gene gerici sendikalar, hükümetin Kıbrıs konusundaki gerici-şoven politikasını desteklemek için işçi gösterileri düzenlemişlerdir. Bunların hepsi “siyasi” gösterilerdir. Ama acaba işçi sınıfının siyasi mücadelesinin örnekleri midir? Bir işçi eyleminin “işçi sınıfının siyasi eylemi” sayılabilmesi için o hareketin kesin olarak işçi sınıfının “kendisi için” yapılmış olması şartı aranmalıdır. Yani, kendisini egemen sınıf olarak örgütleme savaşının, iktidara gelme mücadelesinin bir parçasını oluşturması gerekmektedir. Bağımsız sınıf hedefleri açıkça tanımlanmış, kendi iktidarını kurmayı hedefleyen bir programla donatılmış olması şarttır. Biz, işçi sınıfının proleter sosyalist politikasının hedeflerini işçi eyleminin siyasi mücadelesinin içeriği olarak görürüz. Yoksa, burjuvazinin herhangi bir fraksiyonunun bir başka burjuva fraksiyona karşı yürüttüğü politikaların aracı olarak hareket eden işçi yığınlarını, siyasi eylem içine girmiş olarak göremeyiz.

3. “Bilincin dıştan verilmesi” ilkesinin üçüncü unsuru, işçi sınıfının siyasi eyleminin ve sosyalist bilincin işçi sınıfı dışındaki bütün emekçi halk tabakalarına, bütün ezilen ve sömürülenlere yöneltilmesidir. Bu, bir yandan işçi sınıfının kendi içine kapanmasının yanlış olduğunu ve işçi sınıfının diğer ezilen sınıflara ve ezilen uluslara karşı da toplumsal yükümlülükleri bulunduğunu gösterir; diğer yandan, sosyalizmin biliminin bütün emekçi halka iletilmesinin bir görev olduğunu öğretir.

Böylece görülüyor ki, “bilincin dıştan verilmesi” ilkesi, basitçe bazı aydınların, ya da sosyalizmin bilimini öğrenmiş birkaç kişinin işçilere bunu aktarmasından ibaret değildir. Leninizmin bu ilkesini bu şekilde basite indirgemek, onun oportünist tarzda yorumlanmasına ve oportünist siyasetlerin haklı çıkarılması için araç olarak kullanılmasına yol açar. Küçük burjuva “sol” oportünizm, bu ilkeyi çarpıtarak, siyasi mücadelede işçilerin bizzat bulunması gerekmediğini, onun

yerine sosyalizmin bilincini taşıyan aydınların siyasi mücadeleyi yürütmesinin yeteceğini ileri sürmüşlerdir. Böylece, yüksek bilinçle donatılmış aktif eylemci bir azınlığın “bilinçsiz işçi yığınlarının” yerine ve onların adına eylem yapmasının Leninizm’e uygun olduğunu iddia etmişlerdir. Gene aynı küçük burjuva gruplar, “işçi sınıfının dışında” siyasi eylemler yaparak, işçi sınıfına sosyalist siyasal bilincin “dışarıdan” verilebileceğine inanmışlardır. Sağ liberal “sosyalist” maskeli aydınların bazıları da, Leninizm’in bu ilkesinin yanlış olduğunu, çünkü işçi sınıfının içine gitmeden ona sosyalist bilincin götürülemeyeceğini ileri sürmüşlerdir. Görülüyor ki, sağ ve “sol” oportünizm, aynı noktada buluşuyor: Onlar Lenin’in bu ilkesini, işçi sınıfının içinden mi, yoksa işçi sınıfının dışından mı diye tartışıyorlar. Oysa Lenin, daima, bilinç sorununu, “ekonomik mücadelenin içinden mi, yoksa siyasi mücadelenin içinden mi” biçiminde tartışmıştır ve bu sorunun cevabını açık olarak vermiştir. Lenin’in, işçi sınıfının dışında ya da işçi sınıfının içinde diye bir sorunu tartışmadığı çok açıktır.

Sonuç olarak, sosyalist siyasal bilincin “dıştan verilmesi” ilkesinin üç temel unsuru vardır:

- İşçi sınıfının bilimsel teorisi, işçi sınıfı dışında inşa edilmiştir.
- İşçi sınıfına sosyalist siyasal bilinç, ekonomik mücadele alanının dışından verilir.
- İşçi sınıfı, sosyalist bilinci kendi dışındaki emekçi sınıf ve tabakalara da iletmeli, kendi sosyalist mücadelesine onların demokratik mücadelesini katmalıdır.

Bu unsurlardan hiçbirisi, tek başına ilkenin tümünü ifade etmeye ve doğru anlaşılmasına yetmez. Özellikle, “bilincin dıştan verilmesi” denilince, bunun yalnız başına aydınların önemini anlatan bir ilke olduğunun sanılması çok yanlıştır.

3. Siyasi Mücadele

Emekçi sınıfının burjuva egemenliğine son verip kendi egemenliğini kurmak için verdiği mücadeleye siyasi mücadele denir. Bu sınıfsal savaş, emekçi sınıf savaşlarının en temel biçimidir. Tüm emekçi sınıf tarafından tüm burjuva sınıfına karşı yapılır. Sınıflar savaşının en yüksek biçimidir. İşçi sınıfının bir bütün olarak, tüm maddi ve manevi güçlerini burjuvazinin karşısına diktiği tek mücadele biçimidir. İşçilerin yalnızca “kendi kapitalistine” karşı yürüttüğü ekonomik mücadeleden farklı olarak, bütünüyle kapitalist sınıfın çıkarlarını koruyan devlete karşı mücadeleye giriştikleri bir savaş biçimidir.

Lenin, bu mücadelenin önem ve gerekliliğini şöyle anlatmıştır: “Sınıf savaşının ancak politik alanı içine aldığı zaman gerçek, kararlı, yaygın bir mücadele halini alacağını söylemek yetmez. Marksizm için sınıf mücadelesi ancak, politik alanı da içine almakla kalmayıp bu alanda esas olan şeye, devlet iktidarı yapısına yöneldiği zaman ‘tüm ulusun’ tamamen yaygınlaşmış mücadelesi biçimini alır.”

İşte, bir Marksistle, işçilerin iktidarı ele geçirmek için eylemde bulunmamaları şartıyla politik zeminde mücadeleyi kabul etmeye hazır bir liberal arasındaki farkın ortaya çıktığı temel burasıdır.

Siyasal mücadelenin “temel mücadele biçimi” olması, her türden mücadele ve örgütlenme biçiminin, onun ihtiyaçlarına, onun stratejisine ve taktikine bağlı olarak yürütülmesi gerektiği anlamına gelir. Kendi başına bir ekonomik mücadele, ya da siyasi hedeflerden kopuk olarak sürdürülen, işçilerin iktidar mücadelesinin ihtiyaçlarını gözetmeyen bir teorik mücadele, “kendiliğinden”dir ve kendi başına kalmış haliyle hiçbir biçimde, iktidar mücadelesine hizmet edemez. Ekonomik mücadelenin siyasi mücadeleye bağlanması, teorik mücadelenin de siyasi mücadelenin bir yanı haline getirilmesi zorunludur. Bunların

hiçbirisi, kendi başlarına ve kendi tabiatları gereği sosyalist siyasi içerik taşıyamazlar. Ancak işçilerin siyasi partisinin öncülüğünde yürütüldüklerinde ve işçi sınıfının genel iktidar mücadelesinin stratejisi ve taktiğine uygun bir işbölümü ve işbirliği içinde şekillendiklerinde siyasi bir anlam kazanabilirler. Kendiliğinden mücadelenin her biçiminin kendiliğinden bir siyasi karakter taşıyacağının söylenmesi, onların bir başka siyasi gücün, yani burjuvazinin siyasi mücadelesinin bir parçası haline gelmelerinin kaçınılmaz olduğu anlamında doğrudur. Kesin ve açık olarak bilinmelidir ki, işçi sınıfının devrimci komünist partisinin çizdiği siyasi plana uygun olmayan, onun gereklerini yerine getirmeyen ve onun bütünleştirici etkisini taşımayan hiçbir mücadele işçi sınıfının sosyalist siyasi mücadelesinin kapsamı içinde değildir. Böylesi bir “siyasi mücadele”, işçi yığınlarını kucaklamış olsa bile, sonuçta “işçi sınıfının burjuvazinin aracı olarak mücadelesi”, ya da “işçi sınıfının burjuva içerikli politikası” olmanın ötesine geçemez. Çağımızda, hiçbir kapitalist toplumda, iki ana sınıfın yani burjuvazinin ve proletaryanın ikisinden birinin dışında gerçekleşmiş hiçbir ekonomik, teorik, siyasi olay yoktur, olamaz. Genel ve etkili olan bugün burjuvazidir ve onun etkisindeki ara sınıflardır. Bu, proletaryanın henüz etkili olamadığı koşullarda, burjuvazinin alt kesimlerinin hareketlerinin “proletaryanın hareketi” gibi kendisini gösterebilmesinin sebebini de açıklar.

Bazı küçük burjuva hareketler, “silahlı mücadele temeldir” sloganını kullanıyorlar. Bu, silahlı mücadele ile siyasi mücadele arasındaki ilişkiyi görmemektir ve siyasi mücadelenin temel alınması fikrinin de bir tahrifatıdır. Proletaryanın temel mücadele biçimi, sosyalist siyasal mücadeledir ve bunun herhangi bir biçimde çarpıtılarak kullanılması, yanlış sonuçlar doğurur. Silahlı mücadele, yalnızca, sosyalist siyasal mücadelenin araçlarından birisidir.

SINIF MÜCADELESİNDE DEVİRİMCİ PROLETARYANIN SOSYALİST VE DEMOKRATİK GÖREVLERİ

Sosyalist Görevler

İşçi sınıfının mücadelesi, devrimci komünistler tarafından esas olarak iki temel eksen etrafında örgütlenir. Bunlardan birincisi, sosyalizm için, yani kapitalist sınıfa karşı, sınıflı toplumu yok etmeye ve sosyalist bir toplumu kurmaya; diğeri ise, ülkedeki siyasal ve toplumsal hayatı demokratikleştirmeye, siyasal özgürlükleri elde etmeye, emekçi kitlelerin mücadelesini işçi sınıfının sosyalizm için mücadelesinin bir parçası halinde örgütlemeye yönelmiştir. Bunlardan sosyalist mücadele temeldir. Diğeri, yani demokratik mücadele, onun etrafında şekillenir ve esas olarak sosyalizm için mücadelenin geliştirilmesine, tamamlanmasına, daha ilerletilmesine ve daha yığinsal hale getirilmesine hizmet edecek biçimde yürütülür.

Devrimde proletaryanın sosyalist çalışmasının ana biçimlerini esas olarak üç başlık altında toplayabiliriz: Propaganda, ajitasyon ve örgütlenme.

1. Propaganda

Propagandanın içeriğini sosyalistçe doldurmak, yani ülke, dünya, toplum ve doğa olaylarına sosyalistçe bir bakış açısını geliştirecek propaganda çalışması yapmak, sosyalist ahlakın yerleştirilmesine, sosyalist kültür unsurlarının geliştirilmesine çalışmak... Propagandanın önde gelen başlıca konuları şunlardır:

- Bilimsel sosyalizmin teorisi ve tarih içindeki gelişmesi, dünya sınıf mücadelesi ile ilişkisi,
- Toplumun ekonomik ve toplumsal düzeni, onun temelleri, ve gelişmesinin yönü ile bu düzen içinde yer alan çeşitli sınıfların karşılıklı ilişkileri ve aralarındaki mücadele,

- Bu mücadelede işçi sınıfının rolü ve bu sınıfın batmakta ve gelişmekte olan sınıflarla ilişkisi,
- Dünya olayları, emperyalizm, uluslararası komünist hareket, ulusal kurtuluş hareketleri,
- Uluslararası işçi hareketinin tarihi, işçi ve halk devrimlerinin tarihi,
- Proletaryanın dünya ordusunun bir parçası olan birleşik bir işçi sınıfı olarak ülkemizin bütün işçilerinin çıkarları ve ortak davası,
- Enternasyonalizm, uluslararası çapta işçi dayanışmasının zorunluluğu, uluslararası işçi hareketiyle olan bağlar, kardeş partiler, sosyalist ülke ile dayanışma, ulusal kurtuluş hareketleriyle dayanışma, kendi ülkesinde devrim yapma sorumluluğu,
- İşçilerin komünist tarzda örgütlenmesinin zorunluluğu,
- Sosyalizmin ideolojisi ve sosyalist toplumun inşası...

2. Ajitasyon

İşçilerin bulunduğu bütün alanlarda, gündelik sorunların ve mücadelenin gündelik taleplerinin sosyalist tarzda ele alınıp işlenmesi; sosyalist ajitasyon,

- İş süresi, ücretler, çalışma koşulları vs. yüzünden işçilerle kapitalistler arasında çıkan tüm çatışmalara katılmak,
- İşçilerin dikkatini en kaba suistimallere çekmek.

3. Örgütlenme

Hayatın her alanında işçilerin ve halkın örgütlenmesinin sosyalistçe başarılması,

- Sendikalarda, kitle örgütlerinde, kitle inisiyatifinin geliştirilmesi, kitlelerin kendi kendilerini yönetme alışkanlıklarını edinebilmesi için tedbirler alınması,

- İşçi topluluklarının örgütlenmesi, bu gruplarla proletaryanın devrimci komünist partisi arasında düzenli ve sıkı ilişkilerin kurulması,
- İşçi hareketinin tüm merkezleri ile haberleşmelerin düzenlenmesi, bildirilerin, çağrılarının çıkarılması ve dağıtılması,
- Deneyimli ajitatörlerin yetiştirilmesi vs.

Demokratik Görevler

Devrimin gelişme düzeyinin henüz bir demokratik devrim aşaması olduğu ülkelerde, proletaryanın sınıf mücadelesi, sosyalist görevlerin yanı sıra önemli demokratik devrim görevleri de içerir. Her şeyden önce, proletarya, içinde bulunulan devrim aşamasının düzeyine bakmaksızın, kendi bildiği yolda, sosyalist görevlerini eksiksiz ve aksatmadan yerine getirmeye devam edecek, fakat bunun yanı sıra, diğer ezilen ve sömürülen sınıf ve tabakaların sorunlarına ve ihtiyaçlarına da çözüm yolları göstererek onların mücadelesinin ilerlemesine ve kendi mücadelesinin bir müttefiki haline gelmesine çalışacaktır. İşçiler, bu yüzden emekçi köylülüğün, küçük burjuvazinin ve genel olarak demokrasiden çıkarları bulunan bütün sınıfların öncüsü olmak ve devrimi bir demokratik devrim aşamasında bırakmayarak daha ileriye, sosyalist devrime götürebilmek için demokratik devrimci gelişmelere de katılmak ve onun yol göstericisi olmak zorundadır.

Bu çalışmanın sosyalist çalışma ile ayrılmaz bir biçimde bağlı olduğunu tekrarlayarak, sınıf mücadelesinin demokratik görevlerini özetleyelim.

- Bugün tekeli burjuvazi, başta faşizm olmak üzere, feodal gerici klanların, şeyhlik, ağalık kurumlarının koruyucusu ve destekçisidir. Toplumsal ilişkilerin gelişmesinin ve demokratikleşmesinin önündeki en önemli engel, tekeli burjuvazidir. Çünkü,

tekelci burjuvazi, geçmiş zamanlarda burjuvazinin devirdiği ne kadar gerici kurum ve toplumsal ilişki biçimi varsa, onları işçi sınıfının devrimci mücadelesine ve sosyalizme karşı kendi etrafında yeniden canlandırıp tutmaya çalışmaktadır. Böylece, kendi gücünü arttırmaya çalışırken, aslında proletaryaya da yeni müttefikler kazanmak için fırsat yaratmaktadır. Çünkü, tekelci burjuvazinin gericilikle olan bağları, onu diğer emekçi sınıflardan ayırmakta ve gittikçe daha dar bir ittifaka mecbur bırakmakta ve işçi sınıfının diğer ezilen sınıflarla, köylülükle birleşmesi için yeni alanlar açmaktadır. İşçiler, faşist diktatörlüğün tekelci burjuvazi ile gerici diğer sınıf ve kurumlar arasındaki bu ittifakını görmeli, aynı zamanda kendi ittifaklarının çerçevesini de anlamalıdır. Bu çerçevede, demokratik hak ve çıkarlar için mücadelenin önemini gösteren pek çok şey vardır.

– Sosyalizm için mücadele eden işçi sınıfı, şu anda faşist diktatörlük tarafından tamamıyla kısılmış bulunan demokratik hak ve özgürlüklerin elde edilmesi için mücadelede de en önde ilerlemek zorundadır. Siyasal özgürlükleri elde etmeye çalışmadan, ülkenin siyasal ve toplumsal düzeninin demokratikleştirilmesi mücadelesinin en önünde yürümeden, işçiler, sosyalizm davası yolunda başarılı bir mücadelenin yürütülemeyeceğini kavramalıdır. İşçiler hem kendileri ve hem de diğer emekçi sınıflar için, örgütlenme, söz, toplantı, basın özgürlüğü talep ederler ve bunlar için mücadelenin öncülüğünü yaparlar. Çünkü bu özgürlükler ve haklar, herkesten çok işçi sınıfı için yasaklanmıştır ve elde edilmeleri halinde herkesten çok işçi sınıfı yararlanacaktır. Şu nokta unutulmamalıdır ki, siyasal özgürlükler, özellikle bizimki gibi ülkelerde, devrimci atılımlar olmaksızın, egemen sınıflarla uzun soluklu bir boğuşmaya girişilmeksizin ve devrimci-demokratik bir dönüşüm için gerekli toplumsal ve siyasal değişiklikler gerçekleştirilmeksizin kalıcı olarak kazanılamazlar. Ne var ki, mücadelenin egemen sınıfları sıkıştırdığı, onları derin çelişkiler içine sürüklediği ve egemenliklerini kolayca yürütemez

hale soktuğu dönemlerde, fiili olarak kullanılabilir hale gelirler. Egemen sınıflar, henüz yasalar bütün yasakları devam ettirdiği halde, devrimci komünizmin meydanlara çıkmasını, kendi basını yaratmasını ve kitleler içinde örgütlenmesini engelleyemez duruma gelebilir. Bu, köklü bir demokratik dönüşümün sonucu değil, “söke söke” alınmış demokratik siyasal kazanımlar olarak görülmelidir.

Diğer yandan, siyasal özgürlükler, hiçbir zaman tek başına, bir demokratik devrimin tek ve temel içeriği olamaz. Kapsamlı bir demokratik devrim, siyasal özgürlük sorununun köklü olarak çözümünü getirecek olan, bütün tekelci siyasal uygulamaların kaynağı olan tekelci burjuva egemenliğinin, feodal ve yarı-feodal kurum ve ilişkilerin tasfiyesini gerçekleştirir.

Devrimci proletaryanın demokratik görevlerinden en önemlisi, kuşkusuz ezilen ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını savunmak ve bunun gerçekleşmesinin siyasal koşullarının yaratılması için mücadele etmektir. Bu konuda Lenin şunları söyler: *“Ezen ülkelerin işçilerinin enternasyonalist eğitimi, zorunlu olarak, her şeyden önce, ezilen ülkelerin özgürlüğü ve ayrılması ilkesinin savunulmasını içermelidir. Yoksa ortada enternasyonalizm diye bir şey kalmaz. Bu propagandayı yapmayan ezen bir ulusun sosyalistini, emperyalist ve alçak saymak hakkımız ve görevimizdir. Sosyalizmin gerçekleşmesinden önce ayrılma olasılığının binde bir olması durumunda bile, bu istem, mutlak bir istemdir.”* Kuşkusuz bu konuda devrimci proletarya, ezilen ulusun mücadelesinin doğru hedeflere yönlendirilmesine, ezilen ulusa kendi devrimci proletaryasının önderlik etmesi için yardımcı olma ve mücadelenin emperyalizme ve yerli gericiliğı oluşturan bütün sınıflara yönelmesine dikkat edecektir. Emperyalizmi devam ettiren ve sağlamlaştıran hareketler değil, emperyalizmi zayıflatan ve devrimi güçlendiren hareketler desteklenecek ve savunulacaktır. Bu konuda Stalin şu önemli noktaya dikkat

çekmiştir: “Öyle durumlar olabilir ki, ezilen belirli bir ülkenin ulusal hareketi, proletarya hareketinin gelişmesinin çıkarlarına aykırı düşebilir. Böyle bir durumda desteğin söz konusu olmadığı açıktır.. Ulusların kaderlerini tayin etmeleri sorunu, tecrit edilmiş, kendi kendine yeten bir sorun değildir. Bütün içinde ele alınması gereken, proletarya devrimi genel sorununun bir parçasıdır.”

Yalnızca ulusların kaderlerini tayin hakkı değil, demokrasi mücadelesinin diğer çeşitli talepleri de mutlak şeyler değildir. Bunlar, dünya sosyalist hareketinin, uluslararası işçi sınıfı mücadelesinin bir parçası olarak görülüp değerlendirilmelidir. Bu özellik, diğer bütün konularda da göz önünde bulundurulmalı ve uluslararası proleter hareketinin genel çıkarlarıyla çelişen, onun ilerlemesine değil de burjuvazinin kazanımlarının artmasına, mevzilerinin sağlamlaşmasına yol açan hiçbir “demokratik talep” desteklenmemelidir. “Bazı somut durumlarda, parçanın bütün ile çelişkiye düşmesi olasılığı vardır, o zaman parça atılır.” (Stalin)

PROLETARYA PARTİSİ

Parti, İşçi Sınıfının Öncü Müfrezesidir

Parti, işçi sınıfının en ileri, en nitelikli unsurlarını, bu unsurların deneyimini, devrimci ruhunu, proletarya davası uğruna sonsuz özverisini kendisinde toplamalıdır. Ancak böyle bir parti, sınıf mücadelesinin zor koşullarında, proletaryanın burjuvaziye karşı savaşının güçlükleriyle baş edebilir. Sınıf mücadelesi, toplumsal hayatın bütün alanlarında çok geniş kapsamlı ve değişik biçimlerde kendisini gösteren çeşitlilikleri olan bir savaştır. Burada mücadele, düşman orduların birbiriyle yaptıkları savaflardan daha karmaşık ve çetrefillidir. Proletarya ne zaman ve hangi araçlarla, nerede, burjuvaziye karşı hangi mücadele biçimleriyle saldıracaktır? Hangi mevzileri ele geçirecek, hangi mevzilerin üzerinden atlayacak ya da bazılarını ertelemek zorunda

kalacaktır? Hangi alanda hangi emekçi sınıflarla hangi esaslara göre ittifak yapacak, onların örgütleriyle, temsilcileriyle nasıl birleşecek ve onları yönetirken hangi bilimsel, siyasi, teorik esaslara dayanacaktır? Mücadelenin kimi dönemlerinde daha ileri atılmak, kimi dönemlerinde de düzenli bir biçimde geri çekilmek için nasıl davranacak, milyonlarca proleterden oluşan ordusunu nasıl yönetecektir? Bütün bunlar, proletaryanın herhangi bir örgütü tarafından yerine getirilemeyecek kadar çetin görevler, sıradan bir örgüt tarafından çözülemeyecek çetin problemlerdir. Bir orduyu yönetmek, ancak bu konuda uzmanlaşmış bulunan kurmay heyetinin işidir. Nasıl ki savaşmanın inceliklerini, hareketin yönetilmesini, silahların mevzilendirilmesini, taktik ve strateji kurmanın bilgisini taşımayan herhangi bir sıradan asker ya da askerler gurubu bir savaşta orduları yönetemezlerse, proletaryanın herhangi bir örgütü, örneğin sendikalar veya yerel işçi örgütleri de proletaryanın burjuvaziye karşı giriştiği iktidarı ele geçirme savaşında yönetici rol oynayamazlar. Proletaryanın kendisini yönetecek iyi donatılmış, bilgili ve savaş sanatının inceliklerini kullanabilen bir öndere ihtiyacı vardır. Bu önder, yalnızca proletaryanın siyasi partisi olabilir.

Parti, İşçi Sınıfının Örgütlü Öncüsüdür

Parti, yalnızca işçi sınıfının öncü müfrezesi değildir. Aynı zamanda “örgütlü öncü müfrezesidir.”

En iyi, en ileri, en militan işçi önderlerinin ve en ihtilalci aydınların rastgele bir araya gelmiş olması, onların devrimci proletarya partisi gibi hareket etmelerine yetmez. Toplumun en devrimci unsurlarının bir araya gelişinde bir parti niteliğinin bulunabilmesi için, bu bir araya gelişin gerçek anlamda örgütlü bir birliği temsil etmesi gerekir. Örgütlü olmak demek, tepeden tırnağa, bütün birimlerinde hareketini uyumlu ve birbirine tutarlı kılmak demektir. Bir araya gelmiş işçi önderleri ve aydın-

ların her biri kendi havasında yaşıyor ve çalışıyorsa, her birinin düşüncesi farklı farklı ve izlediği yollar birbirine özdeş durumda değilse, mücadelenin yürütülmesi için nasıl karar alınacağı ve alınan kararlara nasıl uyulacağı belli değilse, herkes kendince “özgür düşüncesini” ve “özgür iradesini” gerçekleştirmek için bildiği gibi hareket ediyor, bundan dolayı da partide uyumlu bir çalışma ortamı ve etkili mücadele yöntemleri geliştirilemiyorsa, burada örgütlülüğten söz edilemez. Parti, en alt kademedен en yukarıdaki merkez komitesine kadar, her militanın, ortak bir dünya görüşüne, birlikte mücadele etme azim ve kararlılığına sahip olmalarını ve bütün üyelerinin birbirine demirden bir disiplinle bağlanmalarını gerektirir. Ancak böyle bir parti, proletaryanın devrimci mücadelesinin karmaşık sorunlarını çözebilir ve işçilere önderlik edebilir. Ama parti, yalnızca öncü bir müfreze olarak kaldığı sürece de bu görevini yerine getiremez. Parti, öncü rolünü, ancak sınıfın bütünü içinde, varlığının bütün kökleriyle ona sıkı sıkıya bağlı bir parça olabildiği zaman yerine getirebilir. Bu, elbette partinin kendisini işçi sınıfıyla bütünleştirmek adına onun geri ve burjuva ideolojisinin etkisinden kurtulamamış yığınlarının peşinden gitmesi, onların kabul edebileceği geri bir çizgi izlemesi demek değildir. Öncü, yığının önünde gitmelidir. Daima ondan daha ileriye görebilmeli, mücadelenin ileriki aşamalarının bilgisini ve gelişmesinin getireceği sonuçları önceden görebilmeli, geri burjuva ideolojisinin etkilerinden tümüyle kurtulmalı ve işçi sınıfı üzerinde etkili olan burjuva siyaseti ile bütün bağlarını tamamen koparmış olmalıdır. Örneğin, işçilerin çoğunluğu herhangi bir burjuva partisinin demagojik propagandasına aldanarak, ya da şu anda başka bir alternatif bulamadığı için burjuva partisinin peşinden giderek siyasi tavır takınıyorsa, parti, işçi sınıfından kopmamak adına bu çoğunluğun yanlış eğilimlerine boyun eğecek değildir. Parti, işçi kitlelerinden özellikle bu bakımdan ileri olmalıdır, bu bakımdan işçi sınıfının kalabalık kitlelerinin izlediği bilinçsiz yoldan ayrı bir yol izlemelidir. Böyle

bir farklılık, uzun bir süre devam edebilir. İşçi sınıfı, bütünüyle öncüsünün düzeyine yükselmedikçe, öncü ile yığınlar arasındaki bu fark bulunmaya devam edecektir. Devrimci hareketin yükselme dönemlerinde düzene karşı muhalif duygular besleyen pek çok öğrenci, memur, küçük esnaf, devrimci işçi hareketinin etkisinde kalarak, devrimci komünist partisinin içinde yer almak isteyebilir. Eğer bu durumda parti, yığınlarla birleşmek, yığınlardan kopmamak adına, her öğrenciye, her muhalif aydına, küçük esnaflara ve her grevci işçiye kapısını açarsa, kendisi ile yığınlar arasında bulunması gereken sınırı silerse, yakın zamanda bu yığınların geri politik eğilimleri, kapitalizme yalnızca geçici bir an için ve dönemin gereği olarak duydukları muhalefetin arkasına gizlenmiş bulunan mülkiyet tutkunu düşüncelerine kendisini teslim etme tehlikesiyle karşılaşabilir. Bu durumda partiden artık “işçi sınıfının devrimci çekirdeği” olma özelliğini taşıması beklenemez.

Parti, Proletaryanın Örgütlenmesinin

En Yüksek Biçimidir

Parti, işçi sınıfının örgütlü müfrezesidir ama sınıfın tek örgütü değildir. İşçi sınıfı, sendikalar, kooperatifler, fabrika örgütleri, kadın ve gençlik örgütleri, kültür-eğitim grupları, devrimci savaşın çeşitli biçimlerini yürüten gizli-açık örgütler, ve eğer iktidarda ise devlet örgütü gibi birçok örgüte sahip olabilir. Bu örgütlerin hepsinin partiye bağlı olması ya da doğrudan doğruya partinin yönlendirmesi altında bulunması gerekmez ve çoğu durumda da parti ile bu çeşitli örgütler arasındaki bağlar zayıf ya da henüz kurulmamış durumda bulunabilir. Fakat ister partiyle ilişkili olsun, isterse partinin adını bile duymamış olsun, bu örgütlerin hepsi, işçi sınıfının bir ihtiyacından doğmuştur ve sınıfın kendisini yetiştirmesi, haklarını koruması ve geliştirmesi için gerekli ve yararlı örgütlerdir. Ne var ki, bu örgütler, birbirin-

den kopuk olarak kaldıkça, sınıfın yerel bir sorununu çözmek, bölgesel ya da belli bir üretim birimindeki haklarını korumak ve geliştirmek için yararlı olabildikleri halde, işçi sınıfının burjuvaziye karşı mücadelesinde topyekün ve birleşik bir mücadeleyi kendi sınırlarını aşarak gerçekleştiremezler.

Zonguldak'daki bir işçi okuma grubunu Bursa'daki bir sendikaya; İzmir'deki bir işçi kadın örgütünü Adana'daki bir başka işçi kadın örgütüne bağlayan, onların mücadelesini birleştiren ve aralarında deney ve bilgi alışverişini sağlayan, onların mücadelesinin çeşitli eksikliklerini birbirleriyle dayanışarak gidermelerini sağlayan bağıntılar kimin aracılığıyla ve hangi temeller üzerinde kurulacaktır? Farzedelim ki, bu bağıntılar, merkezi bir kadın örgütü tarafından, ama burjuvazinin isteklerine uygun olarak kurulmuş olsun, ya da işçilerin kendi aralarında geliştirdikleri kültür derneklerini, merkezi bir "İşçi Kültür Dernekleri Federasyonu" ama hükümetin ve burjuvazinin görüşleri doğrultusunda birleştirmeye çalışsın. Böyle birlikler, işçilerin kapitalizm karşısındaki birliklerinin sağlanmasına hizmet edebilecek midir? Bu bir yana, bu örgütlerin kendi kuruluş amaçlarına ulaşmaları sağlanabilecek midir? İşçiler, kendilerini burjuvaziden ayıran üstün ve sağlam nitelikleri tanımak, daha da geliştirmek için kendi sınıf ihtiyaçlarının doğrultusunda kurdukları bu örgütleri, kendi elleriyle gene burjuvaziye teslim etmiş olmazlar mı? Oysa bu örgütlerin kendi bağımsız amaçlarının bulunması ne kadar doğruysa, tek bir büyük amaca bağlanmaları ve bunun gerçekleşmesi için de aynı temel doğrultuda yürümeleri gerektiği de o kadar doğrudur. İşte bu noktada, bu temel doğrultunun, bu ortak hedefin ne olacağı ve onun kim tarafından belirleneceği sorulmalıdır. Bu sorunun cevabı tek kelimeyle "Parti"dir. Parti, ülkedeki işçi sınıfının en iyi, en ileri unsurlarını, örgütçülükte ve mücadelede öne çıkmış en yetenekli ve bilgili unsurlarını kendi bünyesinde toplamayı başaramışse eğer, işçi sınıfının parti dışındaki örgütlerini

de tek bir temel doğrultuda, işçi sınıfının burjuvaziye karşı sınıf savaşının doğrultusunda toplamayı da başarabilecektir. Böylece, parti, proletaryanın değişik alanlardaki birliklerini ve mücadelesini merkezileştirirken, işçi sınıfının çeşitli örgütlerini de, partiyi işçi sınıfının çeşitli kesimlerine bağlayan araçlar halinde yeniden yaratmış olacaktır.

– Parti, Proletarya Diktatörlüğünün Aygıtıdır

Parti, işçi sınıfının yalnızca iktidarı ele geçirme mücadelesinin bir aracı değildir; aynı zamanda iktidarı elde tutma ve komünist topluma kadar ilerletme mücadelesinin de en temel aracıdır. Bazı revizyonist ve anarşist teorisyenler, işçi sınıfının siyasi bir örgüte sahip olmaksızın da iktidara gelebileceğini ve iktidarını sürdürebileceğini söylerler. Hatta daha da ileri giderek, işçi sınıfı partisinin işçilerin iktidara gelmesini önleyen, onun yerine bir avuç bürokrati iktidara getiren bir aygıt olduğunu iddia ederler. Burjuvazi, ülke ve dünya çapında iktidarını, daima örgütlü bir gücün aracılığıyla yürütür ve onun siyasi örgütleri, daima burjuvazinin profesyonel politikacılarını bir arada toplayarak devletlerin yönetimini üstlenir. Karşımızdaki güç böylesine tepeden tırnağa örgütlüyken, ve bu örgütlülüğünü biz sosyalizmi kurmaya başladıktan sonra da uzun süre devam ettirmek için elinden gelen çabayı harcamaya hazır ve yeminliyen, bizim güçlü siyasi örgütlerden yoksun kalmamızın ne anlama geleceği düşünülmelidir. Proletarya diktatörlüğünü kurmak ve devam ettirmek için partiye ihtiyacımız vardır. Proletarya diktatörlüğü, milyonlarca işçi ve emekçiye sosyalizmin inşası için gerekli bilinç ve disiplini aşılacak, küçük burjuva alışkanlıklara, mülkiyet düşkünlüğüne karşı mücadele etmek, küçük burjuva sınıfı eğitmek ve değiştirmek için proleterlerin sağlam ve çelikten bir örgüte sahip olmaları gerekir.

*Parti, Hiziplerin Varlığı ile Bağdaşmayan
Bir İrade Birliğidir*

Proletarya partisinin önemli özelliklerinden biri de, onun iç birliği ve demirden disiplindir. Bu birlik ve disiplin, tek bir kaynaktan doğar: Parti üyelerinin gönüllü irade birliğinden. Proletarya partisinin demir disiplininin söz edildiğinde, bazıları onu burjuvazinin disiplin anlayışı ile yönetilen bir komplo örgütü zannederler. Proletarya partisinde disiplin, yalnızca emeğin ahlak ilkelerini benimsemiş parti işçilerinin çalışkanlığı, fedakarlığı, devrime, sınıfa ve komünizm idealine bağlılığının sonucudur. Her parti üyesi, bütün bu yüksek değerlerin anlamını bilir ve onları koruyup geliştirmenin bir görev olduğuna inanır. Kimse, bir işçiyi, bir aydını zorla parti üyesi yapmaz. Partiye üye olmak isteyen herkes, onun mücadelesine bütün hayatını adanmaya hazır olduğunu kabul ederek, kendi iradesiyle üye olur. Bir parti üyesi, kendisi için en büyük özgürlüğün, parti disiplinine uymak olduğunu, çünkü parti disiplinini yaratan şeyin kendi iradesi olduğunu bilir.

Proletarya partisinin iç birliğinin sağlam ve disiplininin “demirden” olması, onun hiçbir konuda tartışma yapmadığı, her kararın tepeden indiği, parti içinde düşünce özgürlüğüne yer olmadığı anlamına gelmez. Tam tersine, proletarya partisi, eleştirinin, fikir çeşitliliğinin bulunmadığı yerde disiplinin de bulunmayacağını bilir. Çünkü, eleştirinin ve değişik fikirlerin mücadelesinin bulunmadığı yerde bilinç bulunmaz. Bilincin olmadığı yerde, devrimci ruh, devrimci atılmanlık, kararlılık ve mücadele azmi de bulunmaz. Stalin’in şu sözü çok önemlidir: “Ancak bilinçli bir disiplin demir bir disiplin olabilir.”

Proletarya partisinin bir tartışma kulübünden farkı vardır. Elbette tartışmaların bir yerde tamamlanması ve eleştirilerin sonucunun alınması gereken bir an gelecektir. Çünkü proletarya partisi, her şeyden önce, proletaryanın eylemci örgütüdür ve

laftan çok iş yapmak zorundadır. Tartışmaların ve eleştirilerin sonunda parti, karar aşamasına gelir. Kararlar, parti tüzüğünde belirtildiği gibi, azınlığın çoğunluğa uyması biçiminde alınır ve bir kez karar alındıktan sonra, artık yalnızca onun uygulanması, en iyi, en doğru, en kararlı biçimde yerine getirilmesi gerekir. Bu noktadan sonra tartışma, eleştirilere devam etme, karara muhalif görüşlerde ısrar etme, proletaryanın disiplini ile bağdaşmaz. Proletarya partisi, tartışmalar ve eleştiriler sırasında son derece esnektir ve tartışmaların zengin geçmesi için gerekli bütün kapıları açmıştır. Ama kararların uygulanması sırasında, artık yalnızca parti organlarının ve parti militanlarının çoğunluğunun aldığı kararlar tam bir kesinlikle uygulanır. Hizipçilik, işte bu noktada ortaya çıkar. Tartışmalar ve eleştiriler sırasında farklı görüşler ileri sürmüş olanlar, bu eleştiri ve farklı görüşlerini, kararların uygulanmasının önünde engel haline getirmeye ve partinin kararlarını boğuntuya getirmeye çalışırlar. Diğer yandan hizipçilik, partinin tüzüksel organlarının dışında, özel grup ilişkileri olarak kendisini gösterir ve partinin açtığı eleştiri ve tartışma yollarını görmezden gelerek kendisine özgü tartışma platformları, partiden ayrı ve gizli görüş geliştirme çabaları oluşturur. Proletarya partisi, hizipleri ve hizipçi çalışma tarzını kendi bünyesini kemiren zararlı bir kurt olarak görür ve bunların derhal giderilmesi için en sert tedbirlere başvurur.

Parti Kendisini Oportünist Unsurlardan Arındırarak Güçlendirir

Partideki hizipçiliğin kaynağı, daima oportünist ve revizyonist görüşlere yatkın küçük burjuva ruh halinden ve sınıf alışkanlıklarından kurtulamamış unsurlardır. Çoğu zaman, üyeler arasında hangi görüşleri savunduğu açık olmayan, partinin görüş ve kararlarından hangilerine muhalefet ettiği belli olmayan, itirazcı, pasif, tembel unsurlar, sağa ya da “sol”a eğilimli

görüşlerini gizleyerek, fırsat kollarlar. Kendi görüşlerini gizleyip çoğunluğun kararlarına katılıyormuş gibi görünerek “iş idare etmeye” çalışırlar. Partinin kendilerine sunduğu açık tartışma ve görüşlerini savunma imkanlarının üstünden atlayarak, her şeyin yolunda gittiği izlenimini vermeye çalışırlar. Uluslararası komünist hareketin tarihinde, bu türden sözde “komünistlerin” verdiği zararlar saymakla bitirilemez. Komünist partisinin bu türden unsurlara karşı mücadeledeki en güçlü silahı eleştiri ve özeleştiridir.

Mücadele süreci içinde, her komünist partisinin büyük ya da küçük hataları olmuştur ve bundan sonra da hiçbir ülkenin komünist partisi hata yapmaktan kaçınamayacaktır. Geçmişte, Büyük Ekim Sosyalist Devriminin önderi Bolşevik Partisi de birçok hatalar yapmış, ama hatalarının düzeltilmesi ve tekrarlanmaması için büyük bir devrimci enerjiyle mücadele ederek proletaryanın iktidar mücadelesini başarıya ulaştıran en önemli faktör olmuştur. Bütün devrimci komünist partiler, hatalarına karşı daima ilkeli, açık ve dürüst bir tavır takınmak, hataların üstünü örtmemek ve ileriye bakmak zorundadırlar. Hataları gizlemek, hataları başarıymış gibi göstermek veya hiç hata yapmamış gibi davranarak kendisini yenilemeye çalışmamak, küçük burjuvaziye özgü bir davranış ve ahlak özelliğidir. İşçilerin komünist partisi ise, hataları konusunda da emeğin dürüstlük ve ahlak prensiplerine sahiptir. İyi bir işçi, iyi bir emekçi nasıl ürünün niteliğini daima yükseltmek, daha iyi, daha üstün özellikler taşıyan ürünler çıkarmak için geçmişteki yanlışlarını düzeltmeye, eksiklerini gidermeye gayret gösterirse, dünyayı değiştirmek için yola çıkmış komünist partisi de, attığı her adımdan sonra geriye dönüp bakarak ilerlemesini sağlayacak daha başarılı, daha üstün nitelikli işler yapması için kendisine yolu açacak olan değerlendirmeler yapar. Parti gibi, partililer de, kendileriyle işleri sırasında daha ileriye, daha doğruya ve daha yüksek nitelikte işlere ulaşmak için kendi geçmişini eleştirici bir gözle değerlendirmek zorundadır.

ELEŞTİRİ VE ÖZELEŞTİRİNİN BAŞLICA ÖZELLİKLERİ

– *Eleştiri ve Özeleştir, Devrimci ve Değiştirici Olmalıdır*

Günlük dilde eleştiri kelimesi, herhangi bir sanat eserinin, bir insanın davranışının, bir politik olayın vs. eksikliğini, fazlasını göstermek, yanlışlarını, doğrularını, güzelliğini, çirkinliğini bulup açığa çıkarmak için yapılan iş anlamında kullanılır. Yeryüzünde insanın tarihsel eylemini Marx, değiştirici ve dönüştürücü özelliğini göz önünde tutarak “devrimci bir eleştiri” olarak adlandırmıştı. Eleştiri’nin bu kök anlamına bağlı olarak onun temel niteliğinin olumlu gelişmenin yolunu açıcı bir değiştirme eylemi olduğunu söyleyebiliriz. Kısaca, Marksizmin dilinde eleştiri, genel olarak devrimci tarzda değiştirmek demektir. Özel olarak Marksist partilerin ve öteki işçi organizasyonlarının faaliyetlerinde kusurları ortadan kaldırma, hataları bulup çıkarma ve düzeltme yöntemidir. Proletarya idealinin başarıya ulaşmasının özeleştiriyeye bağlı olduğunu ve özeleştirin proletarya faaliyetinin bir karakteristiği olduğunu ilk defa belirten Marx’tır.

Eleştiri ve özeleştirin Marksist parti içinde ve bir Marksist-Leninistin bütün hayatı bakımından anlamı ve değeri çok büyüktür. Çevresinin yoz, adil olmayan, eşitsizliği kendi varlığının koşulu olarak gören geri özellikleri karşısında bunun değişmesini düşünen kişinin tavrı ilk anda bir “eleştiri” tavrıdır. Burjuvaziye karşı mücadele, önce bir eleştiri biçiminde, bir başka deyişle eleştirin burjuvaziye karşı bir silah olarak kullanılmasıyla başlar. Sonra, burjuvazinin dünyasının yalnızca iyi düşünceler, doğru öneriler, parlak idealler getirmekle yıkılamayacağı görüldüğünde artık eleştiri silahının yerini, silahlarla yapılan pratik eleştiri alır. Düşüncenin eylem halini alması, eleştirin en yüksek noktasıdır.

Bu bakımdan eleştiri ve özeleştir, eski ile yeni arasındaki mücadelenin özel bir biçimidir. Öyleyse, devrimci olmayan bir

tutumun, devrimci olmayan bir düşüncenin “eleştiri” özelliği taşıdığı bile söylenemez. Bu eleştirinin ilk ve temel özelliğidir: Eleştirici, devrimci ve ilerletici olmalıdır. Durumu daha da geriye götüren, yıkılmakta olanın ve yıkılması gerekenin güçlenmesine ve ilerlemenin önünün tıkanmasına yol açan düşünce ve tavırlar, “eleştiri” niteliği taşımazlar.

– *Gerçeğin bulunmasına hizmet etmelidir*

Eleştirinin içermesi gereken ikinci temel özellik nesnel ve gerçeğe dayalı olmasıdır. Marksist-Leninist parti, bütün eylem ve düşüncelerinde, gerçeği, yalnızca gerçeği kendisine çıkış noktası olarak alır. Onun bütün hayatı, somut ve gerçek olanı yakalamaya, değiştirmeye ve işçi ve emekçi kitlelere, yalana boğulmuş burjuva dünyasının gerçek yüzünü göstermeye adanmıştır. Yalnız bu özellik bile, gerek partinin dünya karşısındaki devrimci-eleştirel tavrında, gerekse kendi hatalarına karşı eleştirisinde gerçekten ayrılmamasını şart koşar. Eleştiri, yalnızca gerçeğe dayanmakla kalmamalı, aynı zamanda üstü örtülü kalmış, görülememiş gerçekleri de açığa çıkarmaya yardımcı olmalıdır.

– *Açık, dürüst ve doğru olmalıdır*

Eleştiri, üstü örtük, imalı ve dolambaçlı olmamalıdır. Komünizmin ilk büyük bildirgesi olan “*Komünist Manifesto*”, komünistlerin hiçbir koşul altında görüşlerini açıkça ortaya koymaktan çekinmeyeceklerini söyleyerek, hem burjuva ikiyüzlülüğüne karşı proleter açıklık ve cesaretin ilkesini dile getirmiştir, hem de komünist düşüncelerin sağlamlığı hakkında açık bir güven ortaya koymuştur. Bu aynı zamanda, açıkça savunulamayan, başka görüşlerin arkasına saklanarak ifade edilen görüşlerin komünist nitelikte olamayacağı anlamına da gelir.

– *Başlıca amacı hataları, eksiklikleri ve zayıf noktaları ortaya çıkarmak ve yok etmek olmalıdır*

“... Parti ruhunun yıkılmasına, Sovyet iktidarının gözden düşmesine, işçi sınıfının silahsızlandırılmasına, kadrolarımızın harap edilmesine, yozlaşma üzerine lafazanlığa götüren bir ‘özeleştir’i istemiyoruz. Bize yabancı, yıkıcı, anti-Bolşevik ‘özeleştir’i ile, parti ruhunu geliştirme, sovyet iktidarını sağlamlaştırma, inşa çalışmamızı iyileştirme, ekonomi kadrolarımızı güçlendirme, işçi sınıfını silahlandırma hedefini güden bizim Bolşevik özeleştirimiz arasında kesinlikle ayırım yapılmalıdır.” Stalin

– Hata ve yanlışları nedenleriyle, bağınılarıyla ve sonuçlarıyla birlikte ele almalı, nasıl düzeltileceğine dair iyi düşünülmüş, doğru ölçütlerle kurulmuş bir planı da beraberinde getirmelidir

– Engelleyici ve dağıtıcı değil, yol açıcı, birleştirici ve ilerletici olmalıdır

– Hizipçiliğe kapalı olmalıdır

Parti, kendisini hiziplerin varlığı ile bağdaşmayan bir bütün olarak tanımlamıştır. Eleştir ve özeleştirim proleter demokrasinin ilkelerine uygun tarzda yürütülmesi, hizipçi faaliyetlerin önüne geçmekte en güvenli silahlardan birisidir. Hizipçilik, proletaryanın öncü örgütü içinde, ayrı bir örgüt yaratmak, merkezi işleyişi boğuntuya uğratmak ve parti kararlarını geçersiz kılmak, örgütü ve kadroları zayıflatmak için eleştir-özeleştir silahını yozlaştırmakla işe başlar. Hizipçiliğin eleştir-özeleştir silahını partiye karşı kullanılan bir araç haline çevirmesini önlemenin yolunu Lenin şöyle göstermiştir: “Partinin eksikliklerinin belirlenmesinde kesinkes gerekli olan eleştirisi öyle ele alınmalıdır ki, getirilen her pratik öneri, mümkün olduğu kadar açık bir biçimde derhal, sürüncemede bırakılmaksızın, görüşülmek ve karara bağlanmak üzere partinin ilgili yerel ya da merkezi yönetici organına sunulmalıdır. Eleştir getiren herkes, ayrıca, eleştirinin biçiminde, düşmanlarla çevrili partinin durumunu gözönüne almak zorundadır. Partinin genel çizgisinin tahlili, ya da pratik deneyimleri-

nin özetlenmesi, kararların uygulanmasının denetimi, hataların düzeltilmesinin yöntemlerinin incelenmesi, vb. herhangi bir 'platform' temelinde oluşan grupların ön toplantılarının konusu haline gelemes; tam tersine bunlar, yalnızca doğrudan doğruya bütün partili yoldaşların tartışmasına sunulmalıdır. ... eleştirilerin, proletaryanın sınıf düşmanlarına yardım edecek biçimler almasına izin vermeksizin somut yapılması için sürekli çaba sarfedilmelidir."

STRATEJİ VE TAKTİK

Her işçi, her emekçi, ürünyle kendisi arasında birçok alet, edevat bulunduğunu bilir. Demiri dövmek, taşı oymak, tarlayı ekip biçmek için, elimizden, gövdemizden başka araçlar kullanırız; üzerinde iş yaptığımız, değiştirip dönüştürdüğümüz bir ürün haline getirdiğimiz nesneleri kendi amacımıza, isteğimize uygun hale getirmek için, araçlarla, aletlerle çalışırız.

Hayvanlar ve böcekler de bazen bize birer üretici gibi görünürler. Köstebek tüneller kazar, arı petek yapar, örümcek ağ örür. Ama üretici insanla böcek arasında bir fark vardır: Üretici ürüne son biçimini vermeden önce, onu kafasında son şekliyle tasarlar ve iş daha elde başlamadan önce, kafada biter. Köstebek, arı, örümcek, yaptıkları işin sonunda ne çıkacağını bilmeden, içgüdüleri onlara neyi emrediyorsa onu yaparlar. Oysa insanlar başka türlü çalışırlar. Mimarlar, en büyük binaların, devasa şehirlerin yapılmasına girişmeden önce, planlar, maketler yaparlar. Ortada daha tek bir kazılmış toprak parçası yokken, binaların, yolların bitmiş hali mimarın projelerinde görünür. Makine mühendisleri, yapacakları makinelerin önce bir modelini yapar ve onun işleyişine bakarak henüz makine ortada yokken onun bittiği zaman nasıl çalışacağını ve hangi işlevleri yerine getireceğini tam olarak görürler. Tasarlayarak iş yapmak, insanın bir özelliğidir. Bir ihtiyacın karşılanması için hangi maddeyi hangi araçlarla işleyerek hangi biçime sokacağımızı düşünür sonra belli bir sıraya göre işi

yürütür, maddeyi işler, değiştirir ve kendi amacımıza uygun ve elverişli hale getiririz. İş, düşünülmüş bir bütün olarak, tasarlanmış olarak ele alıp açıkça tanımlanmış hedefler doğrultusunda art arda gelen ve birbirini tamamlayarak ilerleyen işler, işlemler dizisi halinde yürütmeye, her adımda kullanılacak uygun araçları seçmeye planlı çalışma denir.

Devrimci Komünist Partisi, toplumsal hareket üzerinde iş yapan, toplumun değiştirilmesi için bu hareketi bir hammadde olarak ele alan ve proletaryanın son amacına ulaşması için çeşitli araçlar yaratan ve kullanan özel türde bir işçidir. Toplumsal hareket de, basit değil, özel türde bir hammaddedir. Çok karmaşık ve çeşitli unsurlardan oluşmuştur ve bu unsurların her biri çoğu zaman birbiriyle çelişir, birbiri üzerinde beklenmedik etkiler yaparak birbirinin hareketini değiştirir, ya da saptırır. Demircinin dövdüğü demir gibi, örsün üzerinde sakın sakın durmaz. Canlı, hareketli ve değişkendir. Partiyi, sürekli kendi hareketini izlemeye, değişikliklere göre yeni araçlar bulmaya ve vuruşlarını değiştirmeye zorlar. Parti, işçi sınıfının iktidara gelebilmesi, sosyalizmi kurabilmesi için toplumun hareket halindeki bütün güçleri üzerinde etkili olmaya, onları yönlendirmeye ve kendi amaçlarına uygun olarak hareket etmelerini sağlamaya çalışır. İşçi hareketinin dışında, ona müttefik olabilecek unsurları seçmek ve her birini kendi amaçlarıyla bütünlenecek biçimde ilişkiye sokmak, başlıca sorunudur. Örneğin, köylülük, ulusal sorun, uluslararası işçi hareketi ve küçük burjuva hareket, gençlik ve kadın hareketleri, aydın muhalefeti vs. her biri çoğu zaman birbirinden kopuk olarak hareket eden ve birbirleriyle tek bir hedef doğrultusunda birleştirilmeleri gereken toplumsal unsurlar, işçi sınıfı partisinin eylemiyle düzenlenmeyi, birleştirilmeyi bekler. Parti, ancak uygun güçleri, uygun zamanda doğru hedefe yöneltmekle zaferler elde edebilir. Demek ki, yalnızca hedefin doğru seçilmiş olması yetmez, o hedefe vurmaya yetecek bir güç toplamış olmak, ya da az

kuvvetle zayıf noktaya vurarak üstünlük sağlayabilecek yolları da bulmak gerekir. Vurucu gücün elverişli araçlarla donatılmış olması, vuruş zamanını ve yerini iyi ve doğru seçmiş olması gerekir. İşte proletarya partisinin bütün bu planlı çalışmasının iki temel yanını strateji ve taktik oluşturur.

Strateji, bir partinin teorisinde ve programında dile gelir. Bu anlamda ele alındığında, program, temel bir amacı ortaya koyar ve bu amaca ulaşmak için mevcut hammaddeyi ve onu işleyecek araçları, tespit edilmiş hedeflere göre örgütlemek ve seferber etmek için gerekli süreçleri çözümler. Ancak bu, elbette burada söylendiği kadar basit ve dar bir iş değildir. Her program, önce amacın üzerinde gerçekleşeceği maddi zeminin özelliklerini tanımak zorundadır. Proletarya partisinin temel amacı sosyalizmi kurmak, yani bir toplumsal ve siyasal devrimi gerçekleştirmek olduğuna göre, bunun maddi zemini, ülkenin üretim tarzıdır. Üretim tarzı üzerinde şekillenmiş sınıf ilişkileri, sınıfların birbirine göre durumu, çelişmelerin içeriği ve bunlardan kaynaklanan toplumsal hareket biçimleri ve toplumsal hareketlerin gelişme doğrultusu, partinin strateji ve taktiğinin doğru tespit edilmesi için elde edilmesi gereken ilk maddi bilgilerdir. Parti, bu çözümlemelere dayanarak, her alandaki mücadelesini birbirine bağlayan ve bütün araçlarını ve mücadele biçimlerini ve örgütlerini stratejik hedef doğrultusunda birbiriyle bütünleyen bir yol izlemek için, ayrı ayrı her biri kendi içinde tutarlı birçok proje geliştirir ve bunların birbirlerini etkili biçimde destekleyerek tamamlamalarına dikkat eder. Böylece strateji, birbirini etken biçimde tamamlayan bir projeler, planlar toplamı olarak yeniden ve sürekli olarak geliştirilir.

Yapılan işin bir bütün olarak tasarlanması, amaca uygun hammaddenin ve araçların seçilmesi, bunların bir sisteme, bir sıraya göre ele alınıp çalışılmasının temelinde başlıca üç unsur bulunur:

1. İşi yürütecek, bir amaca sahip olarak çalışacak örgütlü insan gücü,
2. Üzerinde çalışılacak bir nesne, amacımıza uygun ve ihtiyacımızı karşılayacak hammadde,
3. İşi yapmaya elverişli araçlar, aletler.

Strateji ve taktiğin planlanmasında, bu üç unsur arasında doğru ve sistemli ilişkilerin kurulması büyük önem taşır.

Stratejinin Hedefi Temel Çelişmedir

Strateji, bütün faaliyet sürecinin üzerinde yükseldiği, bütün amacımızı belirleyen ve sonunda çözüldüğü zaman, bütün süreci ve ilişkileri değiştirecek olan en temel soruna, son hedefe yönelmiş işlerin genel planlanması ve yürütülmesi anlamına gelir. Değiştirildiği veya çözüldüğü zaman bütün süreci, bütün ilişkileri değiştirecek temel sorun, aynı zamanda sürecin *temel çelişmesi* demektir. Öyleyse, temel çelişmeyi çözmeye yönelik işlerin yürütülmesi için yapılan bütün işlerin, planların, kullanılan araçların ve hareket tarzının toplamı, stratejiyi verir. Stalin, sınıf mücadelesi alanında stratejiyi şöyle tanımlar: “*Stratejinin konusu, devrimin belirli bir aşamasını temel kabul ederek, proletaryanın başlıca darbesinin doğrultusunu saptamak, devrimci güçlerin uygun düzenlenişi için (ana ve ikincil güçler) plan hazırlamak, devrimin belli bir aşaması boyunca, bu planın gerçekleştirilmesi için çalışmaktır.*” Bu tanımda, özellikle, “devrimin belirli bir aşamasını temel kabul ederek” denilmiş olmasına dikkat edilmelidir. Bundan çıkarılan sonuç, stratejinin, bir aşamayı karakterize eden çelişmeyi temel olarak inşa edilmesi gerektiğidir. Devrimin aşamaları değiştikçe proletaryanın devrimci stratejisi de değişecektir. Bir başka deyişle, her temel çelişmenin çözülmesi, yeni bir aşamanın başlaması demektir ve her yeni aşama yeni bir strateji gerektirir.

Taktik: Stratejiyi Gerçekleştirmek İçin Kavranacak Özel Halka

Bir savaşıta, temel hedef, düşman kuvvetlerinin ortadan kaldırılması ve savaşıa yön veren siyasetlerin koydukları amaçların gerçekleştirilmesidir. Örneğın bir ülke, bir başka ülkeden toprak talep ediyorsa, talep ettiğı toprakları ele geçirdiğinde stratejik hedef gerçekleşmiş demektir. Fakat, toprağın elde edilmesi için bir ülkeyle girilen mücadele, birçok aşamadan geçer ve birçok başka yan çalışmayla desteklenerek yürütölür. Önce ülkeler arasında diplomatik görüşmeler yapılır. Savaş aracına başvurulmadan önce başka yollar denenir: Devletler, birbirlerini başka araçlarla sıkıştırmaya, birbirlerine karşı başka ekonomik ve siyasi kozları kullanmaya, uluslararası planda birbirlerine karşı güç toplamaya, kendilerine destek verecek ya da karşı koyacak başka ülkelerin durumlarını değıştirmeye, onların bir kısmını yanlarına çekmeye çalışırlar, kendi halklarını böyle bir talebin haklılığı ya da haksızlığı konusunda ikna etmek için propaganda yaparlar, sürekli olarak son hedefin gerçekleştirilmesi için kuvvet biriktirirler. Kabaca, temel hedefin gerçekleştirilmesi uğruna birçok “ara iş” yaparlar, ara aşamalardan geçerler. İşte stratejinin gerçekleştirilmesi için yapılan bu ara işlerin, geçilen ara süreçlerin her birine, ya da birkaçının toplamından meydana gelen tutarlı bütüne, “*taktik*” denir. Taktikler, stratejinin genel amacına, genel yapısına uygun olarak seçilmeli, her yerine getirilen taktik, stratejik hedefin gerçekleşmesi yolunda atılmış bir adım olmalıdır. Yanlış seçilmiş bir taktik, stratejik hedefe giden yolu uzatabilir, ya da ciddi engeller çıkarak yenilgiye yol açabilir. İyi planlanmış bir stratejiye sahip olmak demek, onu gerçekleştirecek bütün ara işlerin, ara araçların yani taktiklerin de inceden inceye planlanması demektir. Bu yüzden, her taktik, kendi içinde bir “strateji” özelliğı taşır. Yukarıdaki örneğre dönelim. Bir ülke, diğlerinden toprak talep ediyor: Bunun için komşu diğ

Ülkelerin desteğini sağlamak, bazılarını tarafsızlaştırmak, ya da diğer ülkelerden düşman ülkeye gelecek yardımları önlemek istiyor. Bu bir taktiktir. Çünkü stratejinin, yani temel çelişmenin çözülmesine yönelik genel programın bir parçasını gerçekleştirmeye yöneliktir. Bağımsız bir amacı yoktur, genel bir amaca bağımlıdır. Ama kendisi de ayrı bir bütünlüğe, kendisine göre özel araçlara ve süreçlere sahiptir. Dolayısıyla onun da kendisine özgü bir temel çelişmesi, bir temel hedefi vardır. Bu bakımdan her taktik, aynı zamanda genel stratejiden ayrı olarak kendi içinde bir "strateji"nin sahip olduğu bütün özellikleri gösterir. Bir strateji nasıl genel, kapsamlı bir planlamaya dayanırsa, aynı şekilde taktik de, kendisinin gerçekleşmesi için gerekli araçların, nesnelerin, insan gücünün düzenli ve sistemli kullanılmasını sağlayacak bir planlamaya ihtiyaç gösterir. Bu, taktiğin küçümsenmemesi gerektiğini, onun gerçekleştirilmesinin de "stratejik bir titizliğin" ve ayrıntılı çalışmanın yerine getirilmesine bağlı olduğunu görebilmemiz için önemlidir.

Strateji, genel ve temel bir sorunun çözümünü kendisine esas aldığı için, bir başka deyişle temel bir çelişmenin çözümünü esas aldığı için, toplumsal süreçte o temel çelişme değişmedikçe değişmez. Ne var ki taktikler böylesine katı değildir. Taktikler, her an değişen duruma uygun olarak değişebilme esnekliğine sahip olmalıdır. Stratejinin temel aldığı çelişme, binlerce küçük, değişken ve hareketli çelişmeden örülmüştür ve bunlar, stratejik temel çelişmenin değişmesine yol amayacak biçimde sık sık değişiklik gösterebilirler. Bu bakımdan taktik, kendisinin çözmekle yükümlü olduğu çelişmelerin hareketini izlemeli ve onların değişmelerine uygun olarak değişiklikler göstermelidir.

Strateji ve taktik sorunları, başlıca üç temel problemin çözümlenmesi üzerinde incelenirler. Bunlar, kuvvet, hedef ve araçtır.

Bir stratejinin ya da taktiğin uygulanabilmesi için, her şeyden önce, hedefin doğru seçilmesi, hedefi vurmak için gerekli araç ve

gereçlerin sağlanması ve bu araçları kullanabilecek, yönetebilecek bir kuvvetin elde tutulması gerekir. İyi bir program ve plan, bu üç unsur hakkında sağlam ve gerçekçi bir değerlendirme yapılarak kurulabilir.

Kuvvet Analizi

Bir eylemin gerçekleştirilebilmesi, toplumsal bir etkinin yaratılabilmesi veya herhangi bir alanda bir örgütlenmenin sağlanabilmesi daima küçük ya da büyük çapta bir çatışmanın ortaya çıkması, birçok çelişmenin çözülmesi demektir. Her çatışma, her çelişme, en az iki karşıt kutup arasında özel türden bir ilişkidir ve daima kutuplar arasında, bir kuvvetler kavgası olarak kendisini gösterir. Öyleyse, toplumsal çalışmaya başlamanın ilk koşulu, çalışmanın yapılacağı alan üzerindeki karşıt (ana) sınıfların genel kuvvet durumunun bilinmesidir. İster küçük bir mahallede, bir köyde olsun, isterse, ülke ya da dünya çapında olsun, her siyasi toplumsal etki, insan toplulukları üzerinde bir etki olarak gerçekleşir. Bir sınıfın siyasetinin kuvvetinin, ilk olarak nüfusun ne kadarını, hangi derecede etkileyip yönlendirdiği ile ölçülmesinin nedeni budur. Bu bakımdan, kendisini gelecekteki bir çatışmaya göre düzenleyen her çalışma, kendi kuvvetleriyle karşıt kuvvetler arasında bir kıyaslamayla işe başlar ve bütün çalışması boyunca, kendi kuvvetlerini artırmaya çalışırken, karşıt sınıfların kuvvetlerini sınırlamaya, eksiltmeye ve ortadan kaldırmaya gayret gösterir. Strateji ve taktiğin ilk adımı kuvvet analizidir.

Kuvvetlerin Niceliği

Her kuvvet, her şeyden önce, bir nicelik değeri taşır. Seferber edilen ya da edilecek olan insanların ve araçların sayısal durumu, klasik savaşlarda olduğu gibi, modern savaş taktiklerinde de, politik savaşlarda da önemli olagelmıştır ve bugün de öne-

mini korumaktadır. Burjuvaziyle bizim aramızdaki savaşın da en önemli yanlarından birisini, toplumsal güçlerin ne kadarını burjuvazinin, ne kadarını bizim denetlediğimiz ve yönlendirdiğimiz sorunu teşkil etmektedir. Somut olarak meseleyi şöyle koyabiliriz: Gerçekte proletarya ve diğer emekçi sınıflar, her toplumda nüfusun büyük bir çoğunluğunu oluştururlar. Her toplumda sömürücü sınıflar mutlak olarak azınlıktadır. Fakat buna rağmen onlar, bütün ekonomik zenginliğin ve siyasi iktidarın sahibidirler. Bunun birçok nedeni vardır. Konumuzla ilgili olan yanı bakımından, burjuvazinin büyük bir nicelik gücünü kendi denetimi ve yönlendirmesi altında tutuşunu nedenlerden birisi olarak sayabiliriz. Bir avuç burjuva milyonlarca işçi ve emekçiyi, başta devlet olmak üzere, yüzlerce ve binlerce örgütü aracılığıyla, denetliyor ve yönlendiriyor. Bu örgütler arasında, burjuvazinin siyasi partileri, sarı sendikalar, esnaf dernekleri, irili ufaklı binlerce başka türden dernek, burjuvazinin egemenliğinin sağlamlaşması ve devam etmesi için faaliyet gösteriyor.

Diğer yandan burjuvazi, nüfusun büyük çoğunluğunu, kendi dünya görüşünün etkisi altında tutmak, onların kendileri için düşünceleri ve davranmalarını engellemek için, basın ve yayın organlarını kullanıyor. Radyo, televizyon, gazeteler, her gün, her saat, burjuvazinin görüşlerini halka ve işçilere dayatıyor; onların burjuvalar gibi düşünmesine, burjuvalar gibi hareket etmesine yol açacak etkiler yayıyor. Böylece, az sayıda burjuva, çok sayıda işçi ve emekçiyi, kendilerinin bir eklentisi, kendi dünyalarının bir parçası halinde elinde tutabiliyor. Aslında farklı bir dünyanın insanları olan işçiler ve emekçiler, burjuva dünyasının nicelik unsuru olarak tutsak edilmiş bulunuyor. Ve sınıf mücadelesinin önemli bir yanını, bu yüzden bu niceliğin tersine çevrilmesi, aslına, özüne uygun hale getirilmesi oluşturuyor.

Kuvvetlerin niceliği kavramı, yalnızca insanların sayısını değil, araçların sayısını da içerir. Örgütler, silahlar, mücadelenin

çeşitli diğer araçları bakımından da çalışma alanının durumu çözümlenmelidir.

Nicelik bakımından değerlendirilecek unsurların büyük bölümü “maddi güçler ve maddi imkanlar” sınıfına girerler.

Kuvvetlerin Niteliği

Eğer devrim ve karşıdevrim güçleri arasındaki kıyaslamada önemli ve etkili olan unsur, nicelik olsaydı, büyük bir ihtimalle, devrim hiçbir zaman zafer kazanamazdı. Çünkü burjuvazi, çatışmanın esas unsurları üzerinde, yani, silah, örgüt, denetlenen ve yönlendirilen insan sayısı bakımından, devrimin güçleri karşısında hemen hemen her zaman üstün durumdadır. Çünkü burjuvazinin gücü, yalnızca tek bir ülkedeki sermayesiyle, tek bir ülkedeki ordusuyla ve tek bir ülkedeki devlet örgütlerinin imkanlarıyla sınırlı değildir. Burjuvazinin gücü uluslararası niteliktedir. Bir ülkedeki işçi devrimi dünyadaki bütün burjuva devletlerini ilgilendirir ve uluslararası bir kuvvet kullanımıyla bu devrimi bastırmak için ellerinden geleni yaparlar. Sermayenin uluslararası bir gücü, uluslararası bağlantıları ve uluslararası direnme gücü vardır ve bu bir devrimle bir ülkede yenilgiye uğratılan burjuvazinin direnme gücünü “on kat” artıran kaynakları oluşturur. Demek ki, her ülkedeki tek tek burjuva devletlerin, tek tek sermaye miktarlarının ötesinde, burjuvazinin maddi kuvveti, devletlerin ve sermayelerin uluslararası nitelikteki birliğinden de beslenmektedir. Bir devrimci kalkışma sırasında, burjuvazinin ulusal ve uluslararası çaptaki kuvvetini hesaplarken göz önünde bulundurulması gereken en önemli özelliklerden birisi, onun kuvvet kaynaklarını oluşturan bağlantıların yerinde durup durmadığıdır. Ekim Devrimi sırasında, Lenin, burjuvazinin uluslararası gücünün bölünmüş, birbirine düşmüş ve birbirine karşıt çıkarlar etrafında kutuplaşmış olmasını, devrimin başarı koşullarından birisi olarak değerlendirmiştir.

Burjuvazinin gücünün bir diğer kaynağı, toplumun üretim tarzının yarattığı toplumsal alışkanlıklardır. Bunlar, kapitalizmin ilişkilerinden doğarlar ve yukarıda da değindiğimiz gibi, burjuvazinin bütün propaganda olanaklarıyla toplum içinde yerleşik ve sağlam kaleler durumuna getirilirler. Kapitalizmin başlıca yapı taşlarından birisi olan küçük üretim, yaygın ve etkili bir “burjuva üretme” kaynağıdır. Lenin’in deyişiyle, *“küçük üretim, her gün, her saat kendiliğinden ve yığın halinde kapitalizmi ve burjuvaziyi doğurmaktadır.”*

Bütün bunlar karşısında, proletaryanın zafer kazanmasının imkanları nelerdir? Bu büyük “dünya burjuva ordusu”na karşı, proletaryanın nitel güçleri nelerdir? Proletaryanın nitel güçleri, hiçbir ülkede hazır biçimde ve kendiliğinden doğmuş olarak bulunmaz. Bu uzun ve zahmetli bir sınıf mücadelesi içinde adım adım inşa edilecek, adım adım yaratılacak bir şeydir. Bunların başında, proletaryanın öncüsünün sınıf bilinci, kendini devrime adama azmi, sağlamlığı, özverisi ve kahramanlığı gelir.

Proletarya partisinin kuvvetinin ikinci kaynağı, en geniş emekçi yığınlarla, işçi sınıfının milyonlarca kitleleriyle kurduğu bağ, sağlam ilişkiler ve yığınlar içinde erimiş olmasıdır.

Üçüncüsü, öncü tarafından uygulanan siyasetlerin, strateji ve taktiklerin doğruluğu ve bunların doğruluğunun yığınların kendi deneyleri içinde sınanmış ve kabul edilmiş olmasıdır.

Ve nihayet, proletarya da, burjuvazi gibi, henüz gelişmemiş ve birleşmemiş de olsa, uluslararası bir orduya sahiptir. Hangi ulustan olursa olsun, bütün dünya işçilerinin ortak bir davaya, sosyalizm davasına bağlanmış olması, uluslararası burjuvazinin emperyalist sömürüsüne karşı koyan ve çıkarları ve hedefi aynı olan bir işçiler ordusu yaratacaktır. Ve bu dünya çapındaki proleter güç, gerek tek bir ülkedeki işçi devriminin gerekse bütün dünya çapındaki işçi devriminin gerçekleşmesinin öz gücüdür. Günümüzde, dünya komünist hareketi tarafından ve pek çok

ülkedeki kardeş devrimci komünist partileri tarafından temsil edilen değişik uluslardan proleterlerin birleşik ve tek bir işçi dünyasına yönelmiş bulunan mücadelesi, her ülkedeki işçi devriminin en sağlam dayanaklarından birisidir.

Bütün bunlar, proletarya partisinin devrimci deney zenginliğiyle, teorik sağlamlığıyla, uluslararası komünist hareketin deneylerini özümsemiş olmasıyla da bağlıdır. Bunların tümünün üzerinde de proletarya partisinin sağlam bir proleter çekirdek halinde, eksiksiz bir disipline ve çalışma gücüne sahip olarak kurulmuş olması, proletaryanın nitel kuvvetlerini oluştururlar ve proletaryanın asıl üstünlüğü buradadır. Proletaryanın zaferinin garantisi bu unsurların yeterince sağlam, dayanıklı ve soluklu olmasına bağlıdır.

Hedef Analizi

Bir strateji ve taktiğin başarısının en önemli koşullarından bir diğeri, vuruş yönünün doğru seçilmesidir. Vuruşun nereye yapılacağı, kendiliğinden işçi ve emekçi halk hareketlerinde çoğu kez doğru seçilemez. Ayrıca burjuvazi işçi ve emekçi yığınlarının muhalefetini, şiddetini ve öfkesini kendi üzerinden uzaklaştırmakta, başka yönlelere çekmekte, tek kelimeyle “hedef şaşırtmakta” çok ustadır. Devrimci proletaryanın eyleminin başlıca hedefleri, burjuvazinin karşıdevrimci kurumları, ilişkileri ve etkileridir. Bunlar arasında hangilerinin o andaki vuruşun gerçek hedefi olacağına karar vermek için, uluslararası proleter eylemin yüz yıllık deneyleri bazı kıstaslar ortaya çıkarmıştır. Bunlar özetle şunlardır:

Seçilen hedef, en çok sayıda işçi ve köylüyü, gençliğin büyük kısmını, halkın büyük bölümünü kendine çekebilmelidir.

Seçilen hedef, egemen sınıflar arasında bölünmeler ve çatışmalar yaratabilmeli, onların birliğini parçalayabilmelidir.

Seçilen hedef, sosyalizme ilerleyen işçi sınıfının yolunu amalı, saflarını genişletmeli, ve en geri işçi tabakalarını da ileri işçilerin saflarında yer almaya çekmelidir.

Seçilen hedefe yapılan her vuruş, elle tutulur sonuçlar doğurmalı, hareketin ilerlemesine, yeni mevzilerin ele geçirilmesine, işçilerin ve halkın güven ve azminin artmasına yardım etmelidir. Işilerle halkın, partiyle olan bağlarını ve ilişkilerini geliştirmelidir.

Seçilen hedef, az sayıda kuvvetle en fazla sayıda etkinin doğmasını sağlayacak yapıda olmalıdır.

Bir eylemin kendisine seçtiği bir hedef, her zaman bu özelliklerin hepsini mutlak olarak taşımayabilir. Bazı zellikler ya hiç bulunmaz ya da istediğimiz lde bulunmaz. Ama bir eylemin, taktiğin, ya da stratejinin başarılı sayılabilmesi için, bu koşullardan en az birkaç tanesini, zararlarımızı karşılayacak lde yerine getirmiş olması şarttır. Ne var ki proletarya, eyleminin vuruş yönünü, hedefini her zaman kendisi seçmek şansına sahip değildir. Çoğu kere sınıf düşmanı, proletaryayı ve emekçi halkı, kendi dayattığı hedeflere karşı savaşmaya zorlayabilir. Bu noktada, proletaryanın öncüsü, eylemini gene bu koşulları sağlayacak biçimde düzenlemeye, karşısına dikilmiş hedefin zayıf ve kuvvetli yanlarını ayırarak güçlerini en zayıf noktaya toplamaya ve onu ya tümüyle kuşatıp imha ederek, ya da mevzi mevzi gerilerek yenilgiye uğratmaya çalışır. Burada görülen özellik, strateji ve taktiğin, bütün unsurlarının bize bağlı olmadığıdır. Devrimci proletarya, her şeyi, her unsuru, dvşme zamanını, dvşme imkanlarını ve hedeflerini her zaman kendi istediği gibi düzenleyemez. Bu yüzden, strateji ve taktiklerin mümkün olduğunca esnek ve çok yönlü düzenlenmesi gerekir ama, bütün olasılıkları hesap ederek ayrıntılı bir biçimde önceden hazırlanması imkanı da yoktur. Bu durumda gerekli olan, her koşulda kuvvetlerini ve kuvvetlerin vuruş yönünü yeniden ayarlayabilecek esneklikte ve devrimci inisiyatifle donanmış bir ncye sahip olmaktır.

Araç Analizi

Her strateji ve taktiğin taşınması gereken temel özellik, yeterli kuvvetlerin doğru seçilmiş hedeflere uygun araçlarla seferber edilmesidir. Strateji ve taktiğin üçüncü önemli unsuru, araç'tır. Her mücadele biçimi, ancak kendisine uygun araçlarla yürütülebilir. Ekonomik mücadele sendikaları, grevleri kendisine uygun araçlar olarak geliştirmiştir. Siyasi mücadele, parti olmaksızın yürütülemez vs. Şu halde, bir eylemin, bir mücadele sürecinin hangi kuvvetlerle hangi hedeflere karşı yürütüleceği kadar, bu kuvvetlerin hangi araçları kullanacağı da önemlidir. Sınıf mücadelesinin kullanacağı araçlar çok çeşitli ve zengindir. Bunların belli başlıları, örgütler, silahlar, propaganda ve ajitasyon araçları (söz ve yazı), vs. gibi, gerek kendi kurup yarattığımız, gerekse toplumsal hayat içinde kullanılan her türden nesnedir. Bazen mükemmel bir partiye ihtiyacımız vardır, yaratırız, bazen rastgele elimize geçmiş küçük bir çiviye bile mücadele aracı haline getirebiliriz. Burada sınıf mücadelesinde kullanılacak araçların en temel özellikleri üzerinde duracağız.

Araç, onu kullanacak olanın özelliklerine uygun olmalıdır. Her ülkenin işçi sınıfının kendine özgü gelişme koşulları, tarihsel alışkanlıkları ve mücadele gelenekleri vardır. Mücadelede geliştirilecek biçimler ve araçlar, bu özelliklere uygun olmalı, proletaryanın kolayca kullanabileceği ve daha da geliştirmeyi kendi kendine becerebileceği nitelikte olmalıdır.

İkinci olarak, aracın yöneleceği hedefin temel özellikleri, araçta kendisini göstermelidir. Basitçe, eğer taş kırmak istiyorsak, kullanacağımız araç taştan daha sert olmalıdır. Burada taşın bir özelliğinin araçta daha yüksek düzeyde bulunması gerektiğini görebiliyoruz. Proletaryanın sınıf mücadelesinde ise, karşı karşıya gelen araçlar, özellikle bazı mücadele biçimlerinde eşitsiz ve dengesiz kurulmuştur. Burjuvazinin araçları, işçi hareketi kendiliğinden geliştiği ve ekonomik mücadelenin boyutlarını aşmadığı zamanlarda, proletaryanın araçlarından daha etkilidir

ve daha fazla gelişmiştir. Ekonomik talepler uğruna mücadele-
sinde proletaryanın sendikalardan ve grevden başka aracı yoktur.
Kendi durumunu iyileştirmek ama burjuvazinin siyasi iktidarına
da karşı olmamak koşuluyla giriştiği her mücadelede, bu araçlarla
sınırlı kalmak ve kazançlarını onunla sınırlı tutmak zorundadır.
Ama proletarya, siyasi hedefler koymuşsa bu hedeflere ulaşmak
için yeni ve yüksek düzeyde başka araçlar kullanacaktır. Sendika
örgütüyle, grev silahını kullanarak burjuvazinin iktidarını devir-
mek imkanı yoktur. İktidar mücadelesi, ancak burjuvazinin
iktidar aygıtından daha üstün nitelikler taşıyan bir başka iktidar
organı aracılığıyla ve proletaryanın siyasi örgütünün öncülüğün-
de yürütebilir. Taşa karşı çelik!

Her araç, mücadelenin diğer alanlarında kullanılan araçlarla bağ-
lanabilme özelliğini taşımaktadır. Böylece mücadelenin değişik alan-
larında kullanılan çeşitli araçların birleşik ve sistemli bir etki yarat-
ması sağlanabilir. Biz, kabaca ve tek araçla her işi yapmaya çalışan
eski zaman işçilerinden farklı olarak “entegre tesisler” kurmalıyız.
Burjuvazinin araçları çok çeşitli ve çok boyutludur. Bunlarla başe-
debilmek için işçilerin yaratıcı gücünün seferber edilmesi zorunlu-
dur. Örneğin, bir iktidar biçimi ve mücadele aracı olarak “Sovyet
örgütü”nü yaratan ve burjuvazinin devletine karşı kullanarak onu
yikan, işçi yığınlarının ortak yaratıcılığıdır.

Özetle, araçlarımız, bizim özelliklerimize ve hedefin özellik-
lerine uygun olmalı, yani kolayca kullanılabilir ve etkili sonuçlar
elde etmeye elverişli olmalıdır; başka araçlarla kolayca birleştiriri-
lebilir ve etki gücü artırılabilir nitelikte olmalıdır.

Bununla birlikte, tıpkı hedefin seçilmesinde olduğu gibi,
araçların seçilmesinde de bizim tercihlerimiz, bizim irade-
miz belirleyici olmayabilir. Elverişsiz araçlarla savaşmak, eksik,
tamamlanmamış örgütlerle yola çıkmak zorunda kalabiliriz ve
çoğunlukla da böyle olmaktadır. Hatırlamak gerekir ki, insan-
lık bundan yüzbinlerce yıl önce, bir taş baltayla yola çıkmıştı.
Mücadele biçimleri ve araçlar, ancak mücadele içinde geliştirilir
ve mükemmel hale getirilirler.

SOSYALİZM

Sosyalist Toplum

Tarihteki bütün toplumlar, üretim araçları üzerindeki mülkiyetin biçimine göre karakter kazanırlar. Sosyalist topluma bütün karakterini veren temel özellik, üretim araçları üzerindeki mülkiyetin toplumsallaştırılmış olmasıdır. Bu yüzden, toplumsal hayatın çeşitli kurumlarında ve ilişkilerinde, sosyalist toplum, diğer toplum biçimlerinden tamamen farklı bir nitelik gösterir. Bunların belli başlılarını şöylece özetleyebiliriz:

Sosyalist toplum, özel mülkiyet esasına göre örgütlenmiş kendisinden önceki bütün toplumlardan farklı olarak, emeğe göre örgütlenmiş olduğu için, bütün yabancılaşma biçimlerini ortadan kaldırarak, insanın tam özgürleşmesini sağlar. Yeni bir kültür, ve en önemlisi, yeni bir insan yaratır.

Sosyalist toplum, toplumda yer alan bütün farklı milliyetlerden halklar arasında, tam bir kardeşlik ve eşitlik sağlar. Sınıf çatışmalarına son verdiği gibi, uluslar arasındaki çelişmelere de son verir.

Sosyalist toplum, üretici güçlerin önündeki bütün engelleri kaldırarak, toplumun sınırsızca gelişmesinin imkanlarını yaratır.

Sosyalist Ekonomi

Sosyalizm öncesi bütün toplumlarda ekonominin tek amacı, üretim ve tüketimin ihtiyaçlarının düzenlenmesi ve özel olarak da kapitalist toplumda kapitalistlerin artı-değer sömürüsünün devamını sağlayacak koşulların yaratılmasıdır. Sosyalist ekonominin temel amacı ise, insanların gerçek ihtiyaçlarının karşılanması ve genel olarak insanlığın geliştirilmesidir. Kapitalist

ekonomi, insanların ihtiyaçlarının sonsuz, fakat ihtiyaçların karşılanması için gerekli kaynakların kıt olduğunu ileri süren bir burjuva teorisinin ifade ettiği ilişkilere göre örgütlenmiştir ve bununla kapitalist ekonominin asıl amacının kr olduğu gizlenmeye çalışılır. Sosyalist ekonomi ise insanların gerçek ihtiyaçlarının sonsuz olmadığını ve bunları karşılayacak imkanların daima gene toplumun üretim sistemi içinde bulunabileceğini göstermiştir.

Sosyalist ekonominin temel sloganı, “herkesten yeteneği kadar, herkese emeğine göre”dir. Kapitalizmden sosyalizme geçiş evresinde, toplumsal üretim paylaşılması, bu sloganda dile getirilen ilkeye göre düzenlenir. Marksizmin toplumsal paylaşımı düzenlemek için öne sürdüğü asıl slogan, komünizmde gerçekleşecek olan, “herkesten yeteneğine göre, herkese ihtiyaına göre” biçimindedir. Bu herkesin yeteneğine göre elinden gelen işi yapacağı fakat buna karşılık, bütün ihtiyaçlarını eşitçe gidereceği anlamındadır. Yani komünist toplumda, en ağır ya da üstün işi yapanla, en hafif veya en aşağı işi yapan arasında hiçbir fark gözetmeksizin toplum üyelerinden her birinin ihtiyaı bütünüyle karşılanacaktır. Ama böyle bir paylaşma düzeyine geçebilmek için, kapitalizmden sosyalizme bir geçiş evresi gerekmektedir. Bu geçiş evresinde, toplumsal ürünün paylaşılması, “herkese emeğine göre” ilkesiyle düzenlenir. Buna göre, ürün, herkesin yaptığı işin niceliğine ve niteliğine göre paylaştırılacak demektir. Sosyalizmde, ocuklar, yaşlılar ve hastalar dışında, gücü yeten herkes, gücünün yettiği lde topluma bir şeyler katmaya mecburdur. Bunu yapmayanlar, tembeller, başkasının emeği ile geçinmek isteyenler, toplumsal üründen kendilerine bir pay düşmesini beklememelidirler. Lenin, bu evreyi “*Devlet ve Devrim*” adlı eserinde şöyle anlatır: “*Toplum, ‘herkesten yeteneklerine göre herkese gereksinimlerine göre’ ilkesini gerçekleştirmiş olacağı zaman, yani insanlar yeteneklerine göre isteye isteye çalışacak kadar toplum halinde yaşamanın temel kurallarına uymaya*

alışacakları, ve emeklerinin bunu sağlayacak kadar üretken bir hale geleceği zaman devlet büsbütün sönebilecektir... açgözlülükle, 'sakın komşumdan yarım saat fazla çalışmış olmayayım? Sakın ondan düşük ücret almış olmayayım?' biçiminde hesaplama-ya zorlayan burjuva hukukunun sınırlı ufku o zaman aşılmış olacaktır. Ürünlerin bölüşümü, herkese verilen ürünün toplum tarafından tayına bağlanmasını artık gerektirmeyecek, herkes 'gereksinimlerine göre' özgürce alacaktır.

"Burjuva açısından böylesine bir toplumsal rejimi 'ütopyanın dikalası' gözüyle görmek, ve her yurttaşa çalışmasına bakılmaksızın, toplumdaki istediği kadar yer mantarı, otomobil, piyano vb. alma hakkı vaat eden sosyalistlerle alay etmek kolaydır. Bugün de burjuva 'alim'lerinin çoğu, bu gibi alaylarla yetinir. Böylece bilgisizliklerini ve kapitalizmin çıkarıcı savunucusu olduklarını ortaya koyarlar.

"Bilgisizliklerini ortaya koyarlar. Çünkü komünizmin üst evresinin hemen gerçekleşeceğini vaat etmek, hiçbir sosyalistin aklından geçmemiştir. Büyük sosyalistler tarafından bu evrenin önceden sezilmesine gelince, bu sezgi, bugünkünden farklı bir emek üretkenliği ve bugünün kamu servetlerini yok yere çarçur eden ve imkansız istemeye yetenekli ortalama insanın yok olmasını öngerektirir."

Sosyalist "Devlet"

Tarih, sınıflara bölünmüş toplumların başlıca üç devlet tipi yaşadıklarını kaydeder. Bunlar, kölecî, feodal ve kapitalist devlet tipleridir. Bu üç devlet tipi de, sömürücü azınlığın, sömürülen ve emeği ile geçinen çoğunluk üzerindeki hakimiyetlerini temsil eder. Sosyalist devlet, ilk önce, işçi ve emekçi çoğunluğun sömürücü azınlık üzerindeki baskı aygıtı olmak bakımından kendisinden önceki devlet tiplerinden ayrılır.

Sosyalist devleti, diğer devlet tiplerinden ayıran ikinci önemli özellik, onun, geçici bir özellik taşımasıdır. Önceki bütün devlet tiplerinde, iktidarı elinde bulunduran sınıflar, daima kendilerinden daha alta bulunan ve üretim araçları üzerindeki mülkiyetten tecrit edilmiş sınıflar üzerinde egemenlik kurmak ve onları baskı altında tutmak zorunda olan sınıflardır. Sosyalist devlet, işçi sınıfının egemen sınıf olarak örgütlenmesine dayanır. İşçi sınıfı, kendisinden daha alta herhangi bir sınıf bulunmayan, kimse- nin emeğini sömürmeye ihtiyacı olmayan, ve yalnızca bir avuç kapitalisti baskı altına almayı isteyen bir sınıftır. Bu yüzden, işçi sınıfı kendisinin elinde tuttuğu devlet aygıtının “sonsuz kadar yaşamasına ve ayakta kalmasına” ihtiyaç duymaz. Sömürücü sınıfların ortadan kaldırılmasından sonra, proletarya ezen ve ezilen bölünmesinin olmadığı bir toplumda bir baskı aracına da ihtiyaç duymayacaktır. Sosyalist devlet, kapitalizmle sosyalizm arasındaki geçiş dönemi boyunca zorunlu olarak başvuru- lan bir araçtır. Sosyalizmin son amacına ulaşması, bu geçici dö- nemin sona erdiği anlamına gelir ve devlet, bu aşamada ortadan kalkar, söner... Ancak, toplumun, tek bir ülkede ve henüz kapi- talist-emperyalist dünyanın var olmaya devam ettiği koşullarda gerçekleşmesi halinde, sosyalist toplumun dış saldırılara karşı korunması için de dünya devrimi tamamlanana kadar devletin varlığı devam etmek zorundadır.

Sosyalist devlet, sınıf özü bakımından burjuva devletten farklı olmasının yanı sıra, biçim olarak da burjuva devletten tamamen farklıdır.

Proletarya Diktatörlüğünün Devlet Biçimi Olarak Sovyet İktidarı

Sosyalist devlet, yani proletarya diktatörlüğünün özel aygıtı, her şeyden önce, burjuvazinin devletinin temel özelliklerinin tamamen ortadan kaldırılmasına dayanır.

Devrimin başarıya ulaşması için proletaryanın yönetici sınıfın aracı olan devlet mekanizmasını olduğu gibi ele geçirmesi ve bunu kendi amaçlarına uygun olarak kullanması yetmez. Amaçlarına ulaşabilmesi için, proletaryanın burjuvazinin devlet aygıtını tümüyle parçalaması ve onun yerine yeni tipte bir devlet kurması gerekir.

Bu yeni devletin başlıca özelliği, burjuvazinin devletiyle kıyaslandığında bir devlete benzememesidir. Proletarya, kendi öz hedefini gerçekleştirmek için, koşulların elverdiği ölçüde, orduyu, polisi ve bürokrasiyi kaldırır ve onların yerine silahlı bir halk milisini; görevden alınabilir, denetlenebilir, tümü her an hesap vermeye hazır olan temsilciler aracılığıyla emekçi kitlelerin uygulayacağı bir yönetim biçimini geçirir.

Burjuva devletin asıl özelliklerinden birisi, “kuvvetler ayrılığı” prensibine ve parlamenter rejime dayanmasıdır. Proleter devletin temel özellikleri bu iki biçimin de ortadan kaldırılmasını ifade eder. Proleter devlet biçiminde, bunların yerini, aynı zamanda, hem yasama, hem yürütme, hem yargılama işlevlerini yerine getiren tek bir işçi ve halk iktidar organları birliği alacaktır. Burjuva devlet biçiminde parlamentolar, üç beş yılda yönetici sınıfın hangi üyesinin halkı ‘temsil edeceğine’ ve ezeceğine karar vermek üzere yapılan seçimlerle oluşturulur. Proletaryanın iktidar organları da seçimle oluşturulur. Ama bu seçimler, yalnızca belli bir süre için temsilcilik görevinin kimin tarafından yapılacağına karar vermekle yetinmez. Aynı zamanda bütün çalışmalar boyunca işçi-köylü temsilcileri konseylerinin hem yürütme, hem de yasama işlevlerini yürütmesini etkin bir biçimde denetleyen ve yönlendiren mekanizmalar olarak iş görür.

Sovyet tipi devletin temelinde, her biri kendi çok geniş yönetim ve denetim özerkliklerine sahip olan yerel sovyetler bulunur. Sendikalar, kolektif çiftlik çalışanlarının örgütleri, kooperatif-

ler, derece derece sovyet örgütlenmesine katılarak, işçilere ve emekçilere yönetme, söz ve karar sahibi olma haklarını en etkili biçimde kullanma imkanını tanır.

Böylece, proletarya diktatörlüğü, tam anlamıyla yığınların azınlık üzerindeki diktatörlüğü olarak şekillenir. Karar alma, yasa çıkarma ve yasaları uygulama, her biri ayrı ayrı kurumlaşmış devlet bürokratik organları aracılığıyla değil, bizzat o kararları alan, o yasaları çıkaran, söz ve karar haklarını açık bir biçimde kullanarak gerçek yöneticiler durumuna gelmiş bulunan işçi ve emekçi kitleleri tarafından kullanılır.

Proletarya diktatörlüğü denilince, bugünkü devlet biçimini aynen kullanarak, onun başına proletaryayı temsil eden birilerinin geçmesiyle kurulmuş bir devleti görececeklerini sananlar, proletarya diktatörlüğünün bu özelliğini kolay kolay anlayamazlar. Her komünistin, mutlaka anlaması gereken en önemli nokta, proletarya diktatörlüğünün, gerçek anlamda proleter kitlelerinin diktatörlüğü olduğudur.

Aşağıda özellikle Lenin ve Stalin'in proletarya diktatörlüğünün temel özelliklerini anlatan sözleri aktarılmıştır. Proletarya diktatörlüğü, elbette her ülkenin özgül koşullarına göre değişik biçimler gösterebilir. Ancak Lenin ve Stalin'in özetlediğimiz sözleri, her ülkede, her zaman daima geçerli olacak temel nitelikleri göstermektedir.

“Proletarya diktatörlüğü, burjuva düzenin temelinden fışkırmaz, ... zorlu proletarya devrimi sırasında ortaya çıkar. Proletarya diktatörlüğü, burjuvaziye karşı zor kullanmaya dayanan devrimci bir iktidardır.” (Stalin)

“Proletarya diktatörlüğünün başarısı, burjuvazinin baskı altına alınması, burjuva devlet aygıtının yıkılması, burjuva demokrasisinin yerini proleter demokrasisinin alması demektir.... Ama bu muazzam iş, hangi örgütle başarılabacaktır? Burjuva

parlamentarizmi temeli üzerinde gelişmiş olan proletaryanın eski örgütlerinin bu işe yetmeyeceği kuşkusuzdur. O halde, proletaryanın burjuva devlet aygıtının mezar kazıcılığını yapabilecek, yalnız bu aygıtı tahribe değil, yalnız burjuva demokrasisinin yerine proleter demokrasiyi koymaya değil, ama proleter devlet iktidarının temeli olmaya yetenekli yeni örgüt biçimleri... yalnızca sovyetlerdir. Çünkü, sovyetler, proletaryanın en geniş kitle örgütleridir. Çünkü, sovyetler ve yalnız sovyetler, istisnasız bütün işçileri kucaklayan örgütlerdir... Çünkü sovyetler, bütün ezilen ve sömürülenleri, işçileri ve köylüleri ve denizcileri kucaklayan bir-cik kitle örgütleridir. Ve bu nedenle kitlelerin savaşımının siyasal sevk ve yönetimi en kolay biçimde bu kitlelerin öncüsü tarafından, proletarya tarafından, bu örgüt içinde eksiksiz gerçekleştirilebilir... Çünkü sovyetler kitlelerin devrimci savaşımının, siyasal faaliyetinin, kitleleri ayaklandırmanın en güçlü organları, mali sermayenin ve siyasal uzantılarının sonsuz erkini kıracak en güçlü organlarıdır. Çünkü, sovyetler, kitleleri doğrudan doğruya örgütlendirirler, yani en demokratik örgütlerdir... ve bu yüzden de kitleler arasında en çok otoritesi olan, yeni devletin örgütlerine ve yönetimine kitlelerin katılmasını kolaylaştıran ve eski sistemi yıkmak için, yeni proleter sistemini kurmak için, savaşım halinde olan kitlelerin devrimci enerjisinin, inisiyatifinin, yaratıcı yeteneklerinin gelişmesini en büyük ölçüde kolaylaştıran örgütlerdir... Sovyetler iktidarı, yerel sovyetlerin bir tek genel devlet örgütü içinde, ezilen ve sömürülen kitlelerin öncüsü ve egemen sınıf olan proletaryanın devlet örgütü içinde bir sovyetler cumhuriyeti olarak birleşmesidir.” (Stalin)

“Tüm devlet aygıtının tek ve sürekli temeli sovyetlerdir”...
“En demokratik burjuva cumhuriyetlerinde bile yasa karşısında eşit haklara sahip olmakla birlikte, siyasal yaşama katılma ve demokratik hak ve özgürlüklerden yararlanmadan, binlerce yol

ve kurnazlıkla uzak tutulmuş bulunan yığınların, şimdi, devletin demokratik yönetimine durmadan ve zorunlu olarak ve üstelik kesin bir biçimde katılmalarıdır.” (Lenin)

“Sovyet iktidarı, sınıflı toplumun bütün devlet örgütlerinin en enternasyonalist olanıdır. Çünkü, her türlü ulusal baskıyı yok ederek ve ayrı ayrı ulusların emekçilerinin işbirliğine dayanarak, bu kitlelerin bir tek devlet içinde toplanmalarını kolaylaştırır. Sovyet iktidarı, bünyesinin tümü bakımından, ezilen ve sömürülen kitlelerin, bu kitlelerin öncüsü, sovyetlerin en tutarlı ve bilinçli çekirdeği olan proletarya tarafından yönetilmesi ödevini kolaylaştırır.”

“Sovyet devlet biçimi, çalışan ve sömürülen kitlelerin devlet yönetimine sürekli olarak ve kayıtsız koşulsuz katılmalarını sağlayarak, devletin yavaş yavaş yok olmasını hazırlayabilir. Ve devletin yok olması, gelecek devletsiz komünist toplumun temel öğelerinden biridir.” (Stalin)

“(Burjuva) hükümetin yanı sıra, proletarya ile kentler ve kırlar nüfusunun bütün yoksul katmanlarının çıkarlarını temsil eden, resmi olmayan, henüz gelişmesinin başlangıcında, görece güçsüz ve köylüler ile özellikle tarım işçileri ile, elbette en başta köylülerden çok bu sonuncularla bağ kurmaya çalışan Petrograd İşçi Temsilcileri Sovyeti’ydi bu... Yoksul yığınların hepsinin, yani nüfusun onda dokuzunun çıkarlarını temsil eden, işçilerin örgütü ve bir işçi hükümetinin embriyonu olan işçi temsilcileri sovyeti, barış, ekmek, özgürlük için savaşıyor.” (Lenin)

“Proletarya diktatörlüğü, emekçilerin öncüsü proletarya ile, emekçilerin proleter olmayan çok sayıdaki katmanları (küçük burjuvazi, küçük mülk sahipleri, köylülük, aydınlar, vs.) arasındaki ya da bunların çoğunluğu arasındaki sınıf ittifakının, sermayeye karşı ittifakın, sermayeyi tamamen devirmek, burjuvazinin direncini ve onun restorasyon girişimlerini tamamen bastırmak amacıyla bir ittifakın özel biçimidir.” (Lenin)

“Demokratik halk diktatörlüğü, proletarya diktatörlüğünün özgül bir biçimidir.”
Sözü Ne Anlama Gelir?

Proletarya diktatörlüğü denilince bunu yalnızca devlet aygıtından ibaret zannedenler, demokratik halk diktatörlüğünde de işçi sınıfı dışındaki halk kesimlerinin iktidarda söz sahibi olmasına bakarak, halk diktatörlüğünün bir burjuva diktatörlüğü olacağını sanıyorlar. Meselenin esası, devlet ve diktatörlük kavramlarının özdeş ve aynı şeyler olmadığını anlamakla kavranabilir. Proletarya diktatörlüğü, yalnızca devlet aygıtından ibaret değildir. Tek başına devlet yönetimi düzeyinde örgütlenmiş ama proletarya diktatörlüğü kavramının içerdiği diğer unsurları yerine getirememiş bir işçi sınıfının, kendi ülkesinde proletarya diktatörlüğünü kurduğundan söz edilemez. Proletarya diktatörlüğünün özü, “sovyet iktidaradır”. Bu, devletle diktatörlüğün aynı şey olmadığını hatta proletarya diktatörlüğünde devletin geçici ve zorunlu olarak başvurulmuş, proletaryaya yabancı bir araç olduğunu söyleyen diğer Marksist-Leninist önermelerle birlikte düşünülmelidir. Tıpkı proletaryanın partisinin, onu çevreleyen kitle örgütlerinin bir bütünlüğü olması gibi, proletarya devleti de, halkın ve işçilerin kendi iktidarlarını gerçekleştirdikleri, milyonlarca işçi ve emekçiyi seferber ettikleri ve herkesi gündelik devlet işlerinin yönetimine ve dolayısıyla politikaya soktukları sovyet organlarının üzerinde yükselir ve bunlar olmaksızın proletarya diktatörlüğünden söz edilemez. Proletarya adına ve onun kitlesel iktidar organlarına dayanmaksızın, bir avuç adamın iktidara gelmiş olması proletarya diktatörlüğü değildir. Bu gerçekten burjuva özde bir diktatörlük olur. Proletarya diktatörlüğü, bununla birlikte, bir süre daha “burjuvazisiz” bir burjuva devlet tipini sürdürmek, yani belli ölçüde bürokrasisi, belli ölçüde düzenli ordusu olan bir kurum olarak iş görmek zorunda kalacaktır. Ancak bu durumda da bütün iktidar, ger-

çek anlamda yalnızca “sovyet” örgütlerinin elinde bulunacaktır. Demokratik halk diktatörlüğünde de iktidarın asıl sahibi, işçi ve köylü sovyetleridir. Ekonominin ve politikanın düzenlenmesi ve yürütülmesi için halkın diğer emekçi kesimlerinin de proletarya ve kır proletaryasının yanı sıra iktidar organlarında örgütlenmesi ve halkın tümünün sesini duyurabileceği imkanları bütün halkın kullanması anlamında iktidarın özü sovyet olduğu için, halk demokrasilerinde de, iktidar özünde bir proletarya diktatörlüğüdür. Proletarya diktatörlüğü, halkın kendisinin dışında kendisinin üstünde herhangi bir başka gücü tanımaksızın, yasama, yürütme ve yargı gücünü tek bir iktidar altında birleştirmesi demektir. Burjuva devlet biçiminde, bütün bu görevleri ayrı ayrı yerine getiren ve birbirlerinin işine karışılmayacağı ilke edinilmiş bulunan bir yönetim biçimi söz konusudur. Ama hiçbir burjuva devlette, bu güçler gerçek anlamda birbirlerinden ayrılmazlar ve yasamayı da, yürütmeyi de, yargıyı da sermaye sahibi sınıflar yönlendirirler. Burjuvazinin devrimci döneminde, daha doğrusu burjuva ihtilallerinin ilk anlarında, halkın ve emekçilerin silahlı yığınsal gücüne dayanarak aristokrasiye, monarşik krallara karşı mücadele eden burjuvazi, henüz devlet iktidarını ele geçirmediği anlarda, cumhuriyetçi bir çözüm yolunu ararken, iktidarın fiili olarak bütün halkın elinde bulunduğu bir dönemden geçerler. Meclisler, tıpkı sonradan sovyetlerde olduğu gibi, geçici bir süre silahı elde tutan halkın temsil edildiği iktidar mevkii olarak iş görür. Yasalar ve yargılamalar, halkın açık oyu ile seçilmiş temsilciler tarafından ve her kademedede halk tarafından denetlenen bir biçimde yapılmaktadır. Düzenli bir orduda, polis ve bürokrasi teşekkül etmemiştir. İşte bu devrimci anda, burjuva cumhuriyet de özünde bir proletarya diktatörlüğü özelliği taşır. Engels, cumhuriyetin bu anında, “bütün iktidarın halk temsilcilerinin elinde bulunması” özelliğini görür ki bu sonradan tarihsel deneyin göstereceği gibi, “sovyet iktidarı”nın başlıca özelliğidir. Ancak burjuvazi, kendisini bir sınıf olarak işçi ve diğer emekçi sınıfların

üzerinde yönetici-egemen sınıf olarak örgütlemek zorundadır ve kendi altında bir sınıf bulundurmamak zorundadır. Bu yüzden de devrim döneminde ortaya çıkmış bulunan bu iktidar biçimine, en kısa zamanda son vermek, halkın silahlarını toplayarak düzenli ve kendisine bağlı bir ordu kurmak, polisi ve bürokrasiyi canlandırarak, devleti halkın dışında ve üstünde bir kurum olarak yeniden, merkezi bir kuvvet halinde örgütlemek zorundadır. Dolayısıyla, devrimci haliyle ve ilk anda özünde proleter özellikler taşıyan burjuva cumhuriyet, bir an gelir katıksız burjuva diktatörlüğüne dönüşür. Halkın silahı elde tutmasına, devrimci ve demokratik inisiyatifini sonuna kadar sürdürmesine olanak veren tek sınıf, proletaryadır. Proletarya hiçbir alt sınıf tanımaz, çünkü zaten kendisi en alttaki sınıftır. Kendisi için çalıştırarak, sömürüsüne konu yapacağı bir yeni sınıfa da ihtiyaç duymaz. Bundan dolayı da halkın silahını toplamak, iktidarı kitlelere yabancılaştırmak ve bütün halkın üzerinde ve halkın iktidarının dışında bir merkezi devlet iktidarını sürdürmek zorunda değildir. Aksine o, geçici olarak başvurduğu merkezi devlet aygıtını en kısa zamanda ortadan kaldırmaya yönelik tedbirler almaya girişir, sosyalizmin inşasını ve halkın bütün kesimlerinin, devlet olmaksızın da yaşayabileceği bir olgunluk düzeyine gelmesini sağlayacak koşulları yaratmaya çalışır.

İKİNCİ BÖLÜM

DİYALEKTİK MATERİYALİZM

FELSEFEDE PARTİZANLIK İLKESİ

Burjuva dünya görüşü, bilimde, sanatta, felsefede sözde bir tarafsızlık ilkesini savunur. Olaylara ve ilişkilere sözde “objektif” olarak bakmak ve yansız yorumlamak adına, burjuvazi, aslında bütün bu alanlarda kendi dünya görüşünün propagandasını yaparken, kendisi adına sınıf mücadelesini sürdürür. Sınıflara bölünmüş toplumsal yapı içinde, her olay, her nesne ve insanlar arasında ya da insanlarla doğa arasındaki her ilişki, eninde sonunda ana sınıflardan birinin ya da ötekinin sınıf mücadelesinin araçlarından birisi olarak, anlam ve değer kazanmaktan kaçınmaz. Kaldı ki felsefe, bütün olaylar ve ilişkiler hakkındaki en genel yargıları, en genel değerlendirmeleri içerdiği, dünyayı bu biçimde yorumlamanın ve dünya üzerinde iş yapan insanın onu değiştirmesinin bir aracı olarak rol oynadığı için, sınıflar arasında bir tarafsızlık konumuna hiç giremez.

Felsefe tarihinin bütün tartışmaları, sonuç olarak başlıca iki felsefi akımın doğmasına yol açmıştır: “İdealizm ve materyalizm”. İdealizm, daima, egemen sınıfların, yani toplumsal işbölümünde daha incelmış, daha “temiz” işleri üstlenmiş olanların, aydınların, yönetici durumunda bulunanların ve egemen ideolojiyi temsil eden tarafların dünya görüşünü ve felsefesini temsil ederken, materyalizm, bu dünyayı emekleriyle değiştirdiklerini ve her gün maddeye yeni bir biçim vererek onu yeniden ve yeniden yarattıklarını bilen çalışan insanların, kölelerin, kır yoksullarının ve işçilerin felsefesi olarak kendini göstermiştir. Felsefenin ayrılmasında, sınıfların ayrılmasının izleri vardır ve bu tarihin en eski dönemlerinden bugüne kadar böyle devam edip gelmiştir. Günümüzde de burjuvazinin ve proletaryanın dünya görüşleri, felsefi tutumları ve bunların yansıttığı dünya ile olan

ilişkileri, birbirinden tamamen farklı ve birbirine karşıt niteliktedir. Günümüzün bütün felsefi akımları da, bu çatışmayı yansıtmaktan geri durmaz. Burjuvazi, materyalizmin ve diyalektiğin ya hiçbir zaman doğruyu göstermediğini, ya da bir zamanlar moda olmuş olsa bile, şimdi artık öldüğünü iddia ediyor ve bunu sözde kanıtlamak için yeni felsefeler, yeni tezler ileri sürüyor. Bunu yalnızca felsefe alanında değil, kültürün bütün alanlarında sürdürdüğü bütünsel bir mücadelenin parçası olarak yürütüyor. Diyalektik öldü ise materyalizm yanlış ise, bunca mücadele neden veriliyor? Neden burjuvazi ölmüş bir felsefe için, bunca yazar çizer besleyip para döküyor? Gerçek şu ki, onlar, diyalektik materyalizmle işçi sınıfı arasındaki ilişkiyi biliyorlar. Diyalektik materyalizmin bir düşünce sisteminden ibaret olmadığını, onun arkasında bütün dünyanın işçilerinin hayatının bulunduğunu görüyorlar. Felsefe alanında yürütülen her mücadelenin, kendi varlık yokluk mücadelesine karşılık düştüğünü, onun bir parçasını oluşturduğunu biliyorlar. Herkese felsefede, sanatta, bilimde tarafsızlık önerirken, aslında kendi taraflarında yer alma çağrısı yapıyorlar.

Marksizm, bu konuda da burjuvazinin iki yüzlü propagandalarına aldırmadan kendi tavrını açıkça ortaya koyar. Evet, bizim felsefemiz taraflıdır. Bizim felsefemiz, dünya çapındaki büyük sınıf mücadelesi içinde işçi sınıfının saflarında yer almayı kendisinin varlık koşulu sayar. Bu onun vazgeçilmez niteliğidir. Bu bakımdan felsefenin partizanlığı, açıkça Marksizm-Leninizmin bir ilkesi olarak kendisini ifade eder. Tarafsızlık, olayların objektif olarak kavranması, yansız yorumlanması gibi palavralara itibar etmez. Marksist-Leninist felsefe, idealizme, metafizik düşünce tarzlarına, revizyonizme kaynaklık eden burjuva görüşlerin tümüne karşı, işçi sınıfının devrim davasının yanında durmaya ve onun ışığı olarak yanmaya devam etmeye karardır. Çok yıllar önce, Marx, felsefeyi, proleter sınıf mücadelesinin beyni, proletaryayı da felsefenin kalbi olarak tanımlamıştı. Felsefenin

yeryüzünde gerçekleşmesi olarak komünizm, ancak ve ancak proletaryanın dünya çapındaki mücadelesinin zaferiyle gerçekleşecektir ve bu ilişki, felsefenin taraflı-partizan olmasının başlıca sebebidir. Teori ve pratik, felsefe ile politika arasındaki bağları biz kurmadık. Bunlar, işçi sınıfı henüz tarih sahnesine çıkmadan önce, eski egemen sınıflar tarafından kurulmuştu ve bugün de böyle devam ediyor. Burjuvazinin aksine, biz, yaptığımız işi açıkça söylüyor ve savunuyoruz: Bizim felsefemiz, parti ve sınıf taraftarıdır ve öyle kalacaktır.

Felsefenin Üzerine Konuştuğu Dünya Bağıntılı ve Bütünseldir

Günümüzde her ürün, başka ürün ya da hammaddelelerin bir araya getirilmesinden, başka başka sermayelerin, emekçilerin iş ve elbirliği yapmasından doğar. Hiçbir ürün yoktur ki, bir ucundan başka bir işkolunda, başka bir üretim sektöründe yaratılmış bulunan başka bir ürüne bağlanmasın. Bir buzdolabı fabrikasında çalışan sıradan bir işçi, yarattığı ürünün, yalnızca kendisinin ve arkadaşlarının elbirliğinin sonucu doğduğunu, bir buzdolabı üretmekle yalnızca bir buzdolabı üretmiş olduğunu sanabilir. Oysa bilinçli bir işçi, buzdolabı üzerinde bir araya getirdiği her parçanın üretimi için, demir madenlerinde, taşımacılıkta, petrokimya tesislerinde çelik, elektronik, motor endüstrisinde çalışan, ter döken binlerce insanın, geçmişte ve şimdi devam eden emeğinin bulunduğunu bilir. Plastik atölyesinde çalışan bir işçi, önüne gelen hammaddenin, derin petrol kuyularından çıkarılıp rafinerilerde arındırıldıktan sonra çeşitli araçlarla taşınarak önüne geldiğini, bu arada binlerce insanın hammaddenin ortaya çıkışı sürecinde emeğini ve zamanını harcadığını, tek bir hammaddenin etrafında binlerce insanın çıkarının, rekabetinin döndüğünü ve kimbilir, bu bir parça plastik hammadde ya da bir çelik levha için nice canların yandığını düşünebilir. O bir parça hammadde-

de, bankaların, taşıma şirketlerinin, petrol tekellerinin, ticaret şirketlerinin bir çok biçimde birbirine bağlanıp ayrılmasını, ter döken, emek harcayan, sendika kurup mücadele eden işçilerin hayatından bir parçayı, hammadde kaynakları üzerinde birbiriyle didişen, savaşan burjuva hükümetlerin politikalarını ve uğruna savaşlara gönderilen binlerce askerin kanını görebiliriz. Sıradan pek çok işçi için, yalnızca kendi çalıştığı fabrikada yalnızca kendi kısmının ilişkileri ve oradan alacağı ücret ile evindeki sorunlar, mahalledeki akşam üstü saatleri önemlidir ve onu bunun ötesinde de koskoca ve kendisini binlerce bağla başkalarına bağlamış bulunan bir ilişkiler ağı bulunması ilgilendirmez. Dünya sıradan insana, birbirinden kopuk nesnelerin ve olayların dünyası gibi görünür. Bugün burada olup biten olayla, dün olup bitenler arasında, yarın yapılacak işlerle dün ya da bugün yaptığımız işler arasında hiçbir bağlantı yokmuş, her şey tek başına ve geçmişsiz ve geleceksiz olup bitiyormuş gibi görünür. Sıradan insan, bu yüzden parça parça olmuş bir dünyada yaşadığını sanır. Yalnız başına gerçekleştiğini sandığı her olay, ona, bir rastlantı olarak görünür. Oysa yaşadığımız dünyada, ürettiğimiz her nesne, tükettiğimiz maddeler, yaşadığımız olaylar, her ilişki ve her nesne birbirine bağlanmıştır ve her birinde meydana gelen bir değişiklik, diğerlerinde de değişikliklerin meydana gelmesine sebep olabilir.

Kimdir, dünyayı böylesine birbirine bağlı parçaların bütünsel dünyası haline getiren? Kim, yeryüzündeki bütün insanların kaderini birbirine bağlıyor? Nasıl oluyor da, Tokyo Borsası'ndaki altın fiyatları, İstanbul'daki dolar piyasasını etkiliyor? Aradaki okyanusları ve dağları aşarak her şeyi birbirine bağlayan nedir?

Her felsefenin, her dinin, her ideoloji ve politikanın, dünya hakkındaki görüşü az çok birbirinden farklıdır ve dünyanın ne olduğu, nasıl kurulduğu ve nereye gittiği sorularına verilen cevaplar, bu dinlerin, ideolojilerin, felsefelerin veya politikaların

savunucusu olan sınıfların, toplumsal amaçlarından bağımsız değildir. Daha özet bir deyişle, insanlar, sınıflara bölünmüş bir dünyada yaşamaya başladıklarından bu yana, kendi, toplumsal-sınıfsal amaçlarıyla uyumlu olarak dünya görüşlerini oluşturmuşlardır ve dünya hakkında ileri sürülen her fikir, aslında bu dünya üzerinde nasıl ve neye dayanarak yaşamak istediklerinin bir işareti olmuştur. Dünyanın birbirini etkileyen ve birbirine bağlı parçalardan oluştuğunu söylemek, kendi başına bir şey ifade etmez: Önemli olan bu bütünlüğün nasıl sağlandığı sorusuna verilen cevaptır.

Diyalektik materyalistler, dünyanın bütünlüğünü sağlayan şeyin, insanın tarihsel-toplumsal dönüştürücü emeği olduğu görüşündedirler. Bu tarihsel dönemin özelliklerine bağlı olarak farklı biçimler kazansa da sonuçta, bu dünyayı birlik-bütünlük haline getirenler, insanlardır. Çok eski zamanlarda, henüz insanların en basit taş araçlarından ötesini yapamadıkları zamanlarda, sınırlı bir alanda yaşadıkları çağlarda, yaşanan toprak parçasının bütün dünya zannedildiği dönemlerde bile, insanlar emeklerinin ve doğa ile mücadele yeteneklerinin elverdiği ölçüde, yaşadıkları sınırlı toprak parçası üzerinde bütünsel bir dünya yaratmışlardı. Vahşi hayvanları avlayarak kendilerine gerekli olan eti, deriyi, kemikleri ele geçirdiklerinde, aslında insanların dünyası ile hayvanların dünyasını bir araya getirerek, kendi çapında “bütünsel” bir dünya kurmuş oluyorlardı. Suyu ve toprağı nasıl bir araya getireceklerini öğrendiklerinde, tarıma dayalı bir toplumu yarattılar. Kendileri dışında tohum veren, yeşerip sonra da solan otları, meyveleri kendi elleriyle yetiştirmeye başladıklarında, suyu, toprağı, tohumu ve insanın doğasını bir araya getirdiler. O çağlarda ve günümüzde hala o dönemlere benzer ilişkiler içinde yaşayan bazı geri Afrika, Avustralya yerli topluluklarında, bu sınırlı, küçük ve doğaya bağımlı dünyada, her şeyin birbirine her şeyde bulunan ayrı bir ruh aracılığıyla bağlandığı sanılır. Oysa, eğer bir hayvanın evcilleştirilebileceğini, kendi deneyerek

ve yaratarak görmemiş olsaydı, bitkileri ekip biçerek sürekli kullanılabilir ürünler halinde kendi ellerine geçirmemiş olsalardı, hâlâ her hayvan ve bitki, doğa kendilerine hangi koşulları sağlıyorsa onun içinde doğup ölüyor olsaydı, insanların onların kendi aralarında bir bağıntı bulunduğunu keşfetmeleri ve onları kendi toplumsal ihtiyaçları doğrultusunda birbirine bağlayarak yararlı hale getirmeleri mümkün olabilir miydi? Kuşkusuz, doğada kendi içinde ve insanlar ona müdahale etmeden önce de, her şey arasında bir karşılıklı ilişki vardı; ama bunların toplum tarafından ve hangi ihtiyaç doğrultusunda, yeniden birleştirilip karşılıklı ilişkiye sokulacağına karar veren, doğrudan doğruya insanların toplumsal örgütlenme düzeyleri ve ihtiyaçlarıdır.

İnsanlar ve onların toplum olarak yaşamaları ve bu topluluğun toplam ihtiyaçları olmasaydı, doğa olayları arasında ancak uzak ilişkiler ve kendiliğinden sonuçlar doğuran etkileşimler bulunabilecek ve bunlara anlam veren, yorumlayan, değiştiren bir etkinlik olmaksızın, kendileri yalnızca doğa yasalarının gerektirdiği gibi birleşip ayrılacaklardı. Oysa insan, doğa yasaları karşısında kendi etkili gücünü göstererek, bu ilişkileri ve kendiliğinden varolan bağıntıları değiştiriyor. Doğada bulunmayan yeni bağıntılar yaratıyor ve her yeni bağıntıyı doğaya ekliyor. Kendi hayatını değiştirirken doğayı da değiştiriyor. Yeni nesneler yaratıyor ve dünyanın bir ucunda kendisinden habersiz varolup yaşayan, solup çürüyen ve kendi kendine yeniden üreyen her hayvanı, her bitkiyi her madeni, kendi toplumsal hayatına sokarak, ya ticaretin, ya sanayinin ya da yeniden üretimin bir nesnesi haline getiriyor. Bir otomobil üretmekle, Brezilya'nın kauçuk ağaçlarını, Arabistan'ın petrol kuyularına bağlıyor. Ürettiği ve sonra tüketip artık madde olarak doğaya tekrar salıverdiği her madde ile, dünyanın doğal tarihini değiştiriyor. Milyarlarca yıl önce kendi hareketi ile belli bir biçim kazanmış olan dünyaya yeni bir biçim veriyor. Böylece toplumsal hayat bakımından anlamlı olmayan, doğal ve kendiliğinden bağlantıları, toplum

üzerinde etkili kılan bağlantılara çeviriyor. Hiçbir İngiliz işçisi, dünyanın bu ölçüde birleştirilmesinden önce Arapların petrol fiyatları üzerinde oynamasının kendi ücretini etkileyeceğini, Türkiyeli hiçbir işçi, Pakistan'daki pamuk üretiminin artmasının ya da eksilmesinin, kendi ürettiği fanılanın pazar bulamamasından dolayı, kendisini işsiz bırakacağını düşünemezdi.

Tarih boyunca insanoğlu, dünyayı çeşitli etkilerle değiştirdi ve kendi ihtiyaçlarına ve içinde yaşadığı toplumsal ilişkilere, üretim tarzının niteliğine bağlı olarak onu, değişik biçimlerde birbirine bağlı parçaların bütünsel dünyası haline getirdi. İnsan toplumunun bugün içinde yaşadığı genel üretim biçimi halinde olan kapitalizm altında, dünyayı birleştiren temel güç sermayenin ve kapitalist toplumun genel ihtiyaçlarıdır. Bu bütünlleştirme, sermayenin ilkeleri doğrultusunda ve onun çıkarlarının emrettiği politikalar aracılığıyla yürütülüyor ve her gün dünyanın yeni bir bölgesi, bu genel bütünün parçası haline getiriliyor. Kapitalist sistem, kendi elinin ermediği, gücünün yetmediği tek bir karışık dünya parçası kalmamasını istiyor. Bu bütünlüğün son ve en gelişmiş bütünlük olduğunu, bundan başka bir dünyanın mümkün olmadığını, kendi düzeninin tıpkı doğanın ya da Allah'ın düzeni gibi ölümsüz olduğunu ileri sürüyor.

Yeryüzünde yaşayan, mücadele eden, iş yapan, günlük yaşamını sürdürmeye çalışan her insan, her sınıf, her kurum, kendi etkisini ortaya koyar ya da başkaları karşısında bir tavır geliştirirken, yaptığı işin diğer hangi iş ve olaylarla, hangi kişilerle ve etkilerle bağlı olduğunu düşünmek zorundadır. Birbirine bağlı her olay, birbirini etkiler ve birinde meydana gelen değişiklik diğerlerinde de değişikliklerin doğmasına yol açar. Örneğin, gene buzdolabı fabrikasını ele alalım. Eğer çelik üretim işkolunda bir grev varsa, buzdolabı üretimi bundan etkilenir. Ya üretim durur, ya da eldeki stokların tüketilmesi için çelik işkolundaki grevi fırsat bilen patron, kendi sektöründe de bir üretim hız ayar-

laması yapma yoluna gider. Ya da, daha uzak bir ilişki gibi görünse de, kömür madenlerinde çalışan işçilerin bir direnişinin gene buzdolabı sektörünü etkilediğini, orada çalışan ya da o alana para yatırmış bulunan kapitalistin kendi işlerinde bir değişiklik yapmasını gerektirdiğini görürüz. İster kapitalist olsun, ister politikacı, herkes, yaptığı işin bir diğer işe, yeryüzünde yapılan tüm diğer işlere bağlı olarak gerçekleştiğini kendisine öğreten bir “dünya görüşü”ne göre hareket eder. Herkesin olaylar, insanlar, ilişkiler ve doğa karşısındaki tutumunu belirleyen, farklı yer ve zamanlardaki tutum ve davranışlarını birbirine benzer kılan şey, dünyayı nasıl bir bütün olarak kavradığını gösteren dünya görüşünün niteliğidir.

Kimi zaman, dünyanın birbirini etkileyen binlerce ve birbirine bağlı olayın bir bütünü olduğunu düşünmemize fırsat verecek olaylar yaşarız. Ama bu bütünlüğün niteliğinin ne olduğunu, bu bütünlüğün nasıl gerçekleştiğini, kökünün ve sebebinin ne olduğunu, nereye doğru gittiğini ve gelecekte nasıl bir biçim alabileceğini düşünmeye başladığımızda, kendimize binlerce soru sordüğümüzda, ya her zaman doğru bir cevap veremeyiz, ya da verdiğimiz cevapları kendimiz de beğenmeyiz. Ama ister müslüman olsun ister hristiyan, ister az çok okumuş ya da okumamış olsun, her insanın mutlaka kendisine göre bir cevabı vardır ve gerçekte herkesin bütün hayatı, dünyanın bütünlüğü karşısında nasıl bir cevap verdiğiyle yakından ilgilidir. Cevaplarımız nereden gelir? Sıradan insanın dünya hakkındaki görüşünü belirleyen şey, küçüklüğünden beri yaşadığı çevreden edindiği görüşlerin, anlatılan hikayelerin, başkaları tarafından farklı farklı yapılmış yorumların ve değerlendirmelerin, kendi yaşadıkları hakkında kendisinin gene geleneksel, dinsel, ulusal, pek çok renkle alaca bulaca hale gelmiş görüşlerin bir karmaşasıdır. Samimi ve az çok kulağı bükülmüş bir müslümanın, dünyaya bakışında kendine göre bir tutarlılık vardır. Ona göre, bu dünyayı Allah yaratmıştır, her şey önceden ve yalnızca onun bildiği bir

biçimde kararlaştırılmıştır ve olup biten her şey onun iradesinin ürünüdür. İnsanlara yapabilecekleri çok az şey kalmıştır. Yol önceden çizilmiştir ve kim ne yaparsa yapsın bunu değiştiremez diye düşünür. Müslüman, kendisine göre, dünyayı bir bütün olarak, yani parçalanamaz, parçalarında bile bütüne bağlanan bir hareket görür ve bu bütünlüğün kaynağında Allah'ın iradesinin yattığını düşünür. Bir kapitaliste göre, dünyayı bütünleştiren şey sermayedir! Yeryüzü paranın hakimiyeti altındadır ve Amerika'dan Japonya'ya kadar her ülkede, her şehirde, kasabada ve köyde, dağların başında ve denizlerin dibinde her şey paranın dünyasının bir parçasıdır. Toprağın altındaki madeni, gökyüzünde bir uçak haline getiren şey ona göre sermayedir. Kendi varlığının sebebi hikmeti, karısının çocuğunun varlığı, her ilişkisi ve her işi sermayesinin düzgün dolaşması ve daha çok birikip daha çok kar getirmesi içindir. Bir emekçi ise, var olan her şeyin insan emeğinin ürünü olduğunu bilir. Dünyaya emeğin bir eseri olarak bakar. Bir taşçı ustası, yeryüzündeki her şeyin, kendi kalemi ve çekicinin yarattığı bir işleme gibi işlenerek ortaya çıktığını düşünür.

Geçmişte de, bazı düşünürler, dünyanın bir bütün olduğunu, her parçanın bir diğerine bağlı olduğunu ve parçalardaki her hareketin ve değişmenin diğer parçaları da etkilediğini ve böylece dünyanın değişmesinin her parçasında bir değişiklik anlamına geleceğini söylemişlerdi. Ama dünyayı birleştiren şeyin ne olduğu sorusuna verdikleri cevaplar birbirinden farklıydı. Bazıları bunun bir "ilk maddeden" kaynaklandığını düşünüyorlardı. Dünyadaki her şeyin içinde bu aynı "ilk madde" bulunuyordu ve bu, bütün dünyanın birliğinin sebebiydi. Sonradan başka bir grup filozof ise, bütün evrenin kaynağında bir düşüncenin bulunduğunu, bu düşüncenin değişmez ve değiştirilemez oluşu nedeniyle, dünyanın tutarlı bir bütünlük oluşturduğunu ileri sürdü. Özetle, çok eski zamanlardan beri, çok farklı görüşlere sahip olsalar da insanların ortaklaşa üzerinde anlaştıkları

bir nokta vardı: Bu dünya bir bütün oluşturunuyordu ve bütüne ait parçalar arasındaki bağıntılılık tutarlıydı. Bunca farklı görüşten hangisinin daha doğru olduğunu burada tartışmak imkansız. Ama konumuz bakımından şuna işaret etmemiz gerekir: Dünya hakkındaki bu görüşlerin her biri, yani müslümanın, hıristiyanın, ya da eski filozofların, her birinin bu bütünlük hakkındaki düşüncesi, bir “dünya görüşü”nü yansıtır. Tek bir dünya görüşüne bağlanmış bulunan insanlar, kendi hayatlarının her noktasında, dünya hakkındaki görüşlerinin bütünlüğü ölçüsünde ve doğrultusunda hareket ederler.

İnsanların, olaylara, insanlara, ilişkilere, doğaya ya da topluma bakışının her noktada birbiriyle tutarlı ve bağıntılı olmasını sağlayan şey “dünya görüşü”dür. Sıradan insanın dünya görüşü, gündelik alışkanlıklarından, çevresinden edindiği görüşlerden, dinsel ya da ulusal inançlarından oluşan bir karmaşadır. Ahlaki tutumu, siyasi tercihleri, aile ilişkileri, iş yerindeki, mahallesindeki yaşayış ve davranış biçimleri, daima bu karmaşayı yansıtır. Bazen dinsel-ahlaki görüşlerinin etkisiyle bir “ermiş” gibi davranırken, bir başka zaman gördüğü bir filmin etkisiyle bir züppe gibi hareket etmeye başlayabilir. Bir gün karısını döverken, ertesi gün karısını dövmüş bir arkadaşını eleştirebilir. “Tutarsızlık” denilen bu çelişmeli davranış biçimleri, kişinin toplumsal çevresinden, geleneklerinden, geçmişe ait alışkanlıklarından yani farklı farklı kaynaklardan gelen görüşlerinin birbirini tutmamasından, birbiriyle çelişik halde bulunmasından kaynaklanır. Yalnızca sıradan insanlar değil, ileri devrimci işçiler, az çok tecrübeli devrimci militanlar da, günlük olaylar karşısında ve ilişkilerinde, tutum ve davranışlarında, bazen birbirini tutmayan çeşitlilikler gösterebilirler. Burjuva dünya görüşünün ve ideolojisinin farkına varılmayan etkisiyle düşüncelerinde kaymalar, etkilenmeler meydana gelebilir, ya da geçmiş ilişkilerinden devraldıkları alışkanlıkları devrimci hayatlarında da ister istemez sürdürebilirler. Davranış ve düşünüş arasında tutarlı, düzenli bir

ilişkinin bulunması, ancak bilimsel bir dünya görüşüne sahip olmaya ve bu dünya görüşünü hayatının her alanında sadakatle uygulamaya bağlıdır.

İnsanlar gibi, partiler de bir “dünya görüşü” ile hareket ederler. Programlarını ve eylemlerini tutarlı kılan, sözleriyle davranışlarını birbirine uyumlu yapan budur.

İşçilerin devrimci komünist partisinin dünya görüşü, “diyalektik materyalizm” adıyla anılır, ve bütün dünyada hep aynı bakış açısıyla olayları yorumlamak ve dünyayı değiştirme eylemini yürütürken hep aynı tutarlı davranışlar dizisini sürdürmek bu dünya görüşü sayesinde mümkün olur. Söyledikleriyle yaptıkları arasında, söylediği sözlerin kendi aralarında tutarlılığın sağlanması, yalnızca o partiye bağlanan insanların güvenlerini ayakta tutmak için gerekli değildir. Bu, partinin mücadele çizgisini başından sonuna kadar sağlam, yalpalamadan, sapmadan sürdürebilmesi için de gereklidir. Öyleyse, diyalektik materyalizm, partinin yalnızca “özü sözü bir” olmasını sağlamakla kalmaz, aynı zamanda çalışmalarında sistemli ve tutarlı, planlarında güvenilir, politikalarında doğru olmasını da sağlar.

Bilimsel bir dünya görüşüne sahip olmak, her zaman onun yol göstericiliğinde, olaylar arasındaki ilişkiyi bir bütün olarak kavramak ve olaylar üzerinde etkide bulunmaya çalışırken daima birbirine bağıntılı ve birbiriyle tutarlı eylemler dizisi ortaya koymakla gösterilebilir. Sıradan insanlar gibi, bilimsel bir dünya görüşüne sahip olmayan bir parti de, gündelik mücadelelerinde pek çok tutarsızlık, devrim programını gerçekleştirmek için giriştiği uzun erimli savaşta da pek çok yanlış yapabilir. Marksist-Leninist partinin bütün eylemini yönlendiren, her türden mücadele biçim ve aracını birbirine bağlayarak onları tutarlı, düzenli, sürekli ve diğer partilerin eylem programından üstün hale getiren bu bilimsel dünya görüşünün adı *diyalektik materyalizm*’dir.

Bu küçük broşürde, diyalektik materyalizmi genel hatlarıyla ve özet olarak inceleyeceğiz. Diyalektik materyalizm, yalnızca bir dünya görüşü değil, aynı zamanda güçlü ve uzun bir tarihi birikime dayanan bir bilim olarak zengin ve derin bir içeriğe sahiptir. Her komünist militanın yol göstericisi ve düşüncesini düzenleyen bu sistemin öğrenilmesi için, bu broşürde anlatılanlardan çok daha fazlasına ihtiyaç vardır ve bunun eğitimi için zaman ayırmak, her devrimcinin görevlerinden biri olmalıdır.

DİYALEKTİK MATERYALİZMİN DOĞUŞU

Diyalektik kelimesi, eski Yunanca'da karşılıklı tartışma anlamına gelen "diagelasthai"den türemiştir. Gene eski Yunan toplumdaki düşünürler arasındaki tartışmalarda çelişmeleri açığa çıkararak gerçeği bulma sanatına da "diyalektik sanatı" denirdi. Kelimenin bu ilk kullanılış biçiminde, "karşılıklık" ve "çelişmelerin açığa çıkarılması" anlamları, bugün bizim kullandığımız "diyalektik" kavramının da içeriğinde vardır. Günümüzde diyalektik, doğa, toplum ve bilinç olayları karşısında, onları anlamak, üzerinde etkide bulunmak ve yönlendirmek için her birinin kendi iç hareketlerini bilmek, içerdikleri çelişmeleri bulup yakalamak ve birbiriyle olan bağlantısını bularak çözmek ya da yeniden bağlamak için kullandığımız yöntemle verdiğimiz addır. Böylece diyalektik, olayların, ilişkilerin, tek yanlı, tek yönlü olarak değil, birbiriyle bağıntılı ve birbirini karşılıklı etkiledikleri bir hareket içinde kavranıp anlaşılmalrı anlamına gelir. Eski düşünce biçimleri içinde ve günümüz bilimsel olmayan düşünme yolları arasında, olaylara tek yönlü, değişmez, hareket etmez bir halde bakmak alışkanlığı ve bunun bir sistem haline getirilmesinin pek çok biçimi vardır ve bu tarz düşünme biçimlerinin tümüne birden "*metafizik düşünce*" adı verilir.

Metafizik düşünce, tek yönlü ve tek taraflı etki anlayışının yanı sıra, olayları ve nesneleri hareketsiz olarak düşünmesiyle

de diyalektikten farklıdır. Metafizik biçimde düşünen birisine, olaylar, o anda ne iseler, o durgun ve hareketsiz halleri içinde nasılsalar öyle görünürler. Aynı olaya, diyalektik tarzda bakan birisi ise, durgunluk ve değişmezliğin aldatıcı görüntüsü ardındaki hareketi ve değişmeyi görür. Nesnenin, olayların, ilişkilerin bir geçmişi ve bir de geleceği bulunduğunu düşünür. Durgunluğun, donmuşluğun aldatıcı, hareket ve değişmenin gerçek olduğunu bilir.

Diyalektikçinin bakış açısı, eleştiricidir. Yalnızca değişmeyi ve hareketi değil, değiştirme imkanını ve harekete geçirme iradesini de temsil eder. Diyalektikçi, değişikliğin ve hareketin seyircisi değil, değiştirici ve hareket ettirici gücün de temsilcisidir. Bu yüzden, var olan hareket ve değişme karşısında, eleştirici bir tutum takınır.

Değişme, gelişme ve hareket, diyalektik düşünme tarzının vazgeçilmez kavramlarıdır ve bir diyalektikçi için durgunluk, aynılık, değişmezlik söz konusu olamaz. Her olay ve her nesne, daima bir önceki haline göre başkadır ve bu anlamda hiçbir şey kendisiyle dahi özdeş değildir.

Proletaryanın büyük öğretmenleri Marx, Engels, Lenin ve Stalin tarafından yapılan çalışmalar sonucunda en gelişmiş biçimine ulaşan diyalektik, bu son haliyle “*diyalektik materyalizm*” olarak adlandırılır.

Marx’tan önceki bazı idealist düşünürler, diyalektiği, yalnızca düşüncenin bir hareketi olarak tanımlamışlar, doğa ve toplum olaylarını düşüncenin hareketinin bir sonucu olarak gördükleri için de, diyalektiği yalnızca düşüncenin hareketini açıklayan, onu yönlendiren bir hareket biçimi ve sanatı olarak adlandırmışlardı. “İdealist filozoflar” a göre, dünyanın varlığının öncesinde, düşüncenin hareketi vardı. Onlar, düşüncenin kendi iç hareketi sonucunda maddi dünyayı yarattığını, düşüncenin böylece maddi dünya haline geldiğini ileri sürüyorlardı.

Yaşadığımız dünyanın kökeninde, kendi kendini düşünen düşünce vardı! Düşüncenin kendini tanıma, kendini anlama çabasının bir sonucu olarak da bu dünya doğmuştu. Bu dünyada kendini tanıyan düşünce, insan zihninde kendi bilincini bulacak ve kendisi için bir düşünce olarak gene kendisine dönecekti! Böylece bütün evren, var olan her şey, yaşanan her ilişki ve değişiklik, eninde sonunda düşüncenin hareketi olarak yorumlanıyordu.

Buna karşılık olarak, tarihin çok eski zamanlarından beri evrenin ana yapısının madde olduğunu söyleyen ve idealist filozoflara karşı kendi görüşleriyle mücadele veren ve “materyalist filozoflar” olarak adlandırılan, bir başka filozoflar grubu bulunuyordu. Materyalizm, dünyanın temelini madde olduğunu, maddenin öncesiz ve sonrasız olarak var olduğunu ve var olmak için maddenin kendisinden başka, kendisinin dışında herhangi güce ihtiyacı olmadığını savunan düşüncelerin tümüne birden verilen genel bir addır. Materyalist filozoflar içinde, maddenin varoluş ve hareket biçiminin farklı yorumlanışı temelinde ortaya çıkmış farklılıklar bulunsa da, hepsinin ortak görüşü, bu dünyanın maddi varlığı ve maddenin hareketinin sonsuzluğudur. Ne var ki, eski materyalist filozofların da genel olarak, bu dünyayı yorumlamak ve açıklamak bakımından idealist filozoflardan daha başarılı olduklarını söylemek mümkün değildir. Onların çizdiği dünya tablosunda, insanın dünya üzerindeki değiştirici, dönüştürücü devrimci etkisinin rolünü göremeyiz. Maddenin kendi başına hareketinin her şeyi yapmaya gücünün yettiğini söylüyorlar, ama bu gücü açığa çıkaran ve yaşanan dünyayı her gün yeniden yaratarak maddeye şekil veren insan etkinliğini görmüyorlardı. Onlara göre insan düşüncesi denilen şey, maddenin bir salgısından başka bir şey değildi ve madde kendi başına bilincin yaratılmasına yeterdi. Bu görüş, toplumların hareketini, sınıfların mücadelesini, teknolojinin ve bilimin gelişmesini, sanattaki ilerlemeleri, kısacası insanın maddi hayat üzerindeki

etkisini ve maddenin insan hayatı içindeki yerini açıklamakta eksik ve yetersiz kalıyordu.

Karl Marx, idealist filozofların kuşkusuz en büyüğü olan Hegel'in bir öğrencisiydi ve onun idealist tarzda kurmuş bulunduğu diyalektik mantığın yüksek niteliklerini çok yakından tanıyordu. Bununla birlikte idealist diyalektiğin yetersizliklerini ve özellikle maddi dünyanın değerini küçülten, insanın etkinliğini ve sınıflar mücadelesinin yerini karartan yönünü de görüyordu. Çağının diğer bir büyük filozofu olan ve materyalist saflarda yer alan Feuerbach ise, diyalektiği ihmal eden, karşılıklı bağıntılık ilkesini göz ardı eden tek yönlü bir düşünce sistemine sahip olmakla birlikte, insanın ve dünyanın maddi birliği konusunda önemli görüşlere sahipti. Feuerbach materyalizmi sınırlı ve tutarsız olmasına rağmen, ilerici felsefeyi geliştirmekte değerli başarılar sağlamıştı. Karl Marx, 1845 yılında, Feuerbach'ın temel tezlerini eleştiren ve onların belli başlı eksiklikleri ile bunların aşılmasının yollarını gösteren düşüncelerini ifade eden "on bir tez" yazdı. Tezlerin ana fikri, devrimci maddi pratiğin toplumsal hayatta oynadığı rolün belirleyici olduğuydu. Bir kez bu noktayı açığa çıkardıktan sonra, Marx, bütün eski materyalizmleri zihinde yaratılmış materyalizmler oldukları için, idealizmi de maddi etkinliği düşüncenin kavramlarına indirgediği için eleştirmeye koyuldu.

Marx'ın idealizme karşı başlıca eleştirisi, saf düşüncenin dünyayı değiştirmeye yeteceğinin ileri sürülmesi noktasındaydı. İdealistler, teorik eleştirinin toplumdaki eşitsizlik ve adaletsizliği ortadan kaldırmaya yeteceği inancındaydılar. Buna karşılık, Marx, açıkça şunu bildirdi: Asıl olan devrimci pratik-eleştiri'dir. Bu da yalnızca devrimci faaliyet içinde bulunmakla gerçekleştirilebilir. Çünkü önemli ve gerekli olan, insanların düşüncelerini değiştirmek değil, bütününü, insanların içinde yaşadıkları maddi varlık koşullarını değiştirmektir. Yalnızca devrimci pratik

süreç içinde insan hem kendisini, hem de çevresini değiştirebilir. Bu tezlerde, geçmiş materyalizmlerin temel yanılışı durumunda olan maddenin kendi başına etkinliği ve insanın dönüştürücü faaliyeti dışında bir nesnelliğin etkili olduğu dünya tasarımı yıkılıyordu. İnsan ile onun üzerinde çalıştığı, iş yaptığı, değiştirdiği dünya arasındaki bütün duvarlar, yani ya düşüncenin egemenliği ya da insansız maddenin belirleyiciliği biçimindeki ayırıcı ve yabancılaştırıcı duvarlar yıkılıyordu. Yaşayan, dövuşen ve değiştiren insan ile onun üzerinde faaliyette bulunduğu dünya bir ve aynı maddi dünya olarak birleştiriliyordu.

İşte diyalektik materyalizmi, diğer idealist diyalektik düşünce akımlarından ve metafizik materyalist felsefelerden ayıran başlıca özellik buradadır. Marx, idealist diyalektiğin büyük ustası Hegel'in diyalektiğini eleştirir ve kendi diyalektik yönteminin farkını açıklarken şöyle diyordu: *“Benim diyalektik yöntemim, Hegelci yöntemden yalnızca farklı değil, onun tam karşıtıdır da. Hegel için insan beyninin yaşam süreci –ki Hegel bunu “Fikir” (“idea”) adı altında bağımsız bir özneye dönüştürür– gerçek dünyanın yaratıcısı ve mimarı olup gerçek dünya, yalnızca “Fikir”in dışsal ve görüngüsel biçimidir. Benim için ise, tersine, fikir, maddi dünyanın insan aklında yansımından ve düşünce biçimlerine dönüşmesinden başka bir şey değildir... Hegel’in elinde diyalektiğin mistisizmle bozulması, ayrıntılı ve bilinçli bir biçimde diyalektiğin genel işleviş biçimini ilk kez onun sunmuş olduğu gerçeğini örtmez. Mistik kabuk içerisindeki akla uygun özü bulmak istiyorsanız, onun yeniden ayakları üzerine oturtulması gerekir.”* (Kapital, Almanca İkinci Baskıya Önsöz, I. Cilt, s. 28, Sol Yayınları)

İşte Marx, Hegel diyalektiği ile olan ilişkisini böyle açıklarken, Hegelci diyalektiğin ayakları üzerine dikilmesi gerektiğini ileri sürüyor ve oturtulacağı taban olarak da insanın maddi hayat dünyasını gösteriyordu. Böylece hem idealist (düşünceli) diya-

lektikten hem de metafizik materyalizmden ayrı, onların bir birleştirilmesi olmayan, her ikisinin de eleştirisi üzerinde yükselmiş yeni bir “dünya görüşü” kurulmuş oluyordu.

Diyalektik materyalizm, doğada, toplumda ve düşüncede olup biten, devam eden bütün ilişkilerin, olayların ve nesnelerin genel hareket yasalarının bilimi olarak, “evrensel iç bağıntıların bilimi” olarak doğdu ve karmaşık, düzensiz, hareketsiz gibi görünen dünyanın bağıntılı bir bütün halinde, çelişmelerin çatışması ve çözülmesi ile gelişen, hareket eden bir dünya olarak kavranmasını sağladı. Evrensel iç bağıntılığın yasalarını keşfetti, düşünce ile dünya arasında bütün eski filozoflar tarafından konulmuş ayrılığa ve karşıtlığa son verdi. Düşünce ile varlığın maddi birliğinin temellerini gösterdi. Bütün bu ilişkileri, en genel ve temel yasalar halinde ifade etti.

NİCELİĞİN NİTELİĞE, NİTELİĞİN NİCELİĞE DÖNÜŞME YASASI

Her nesnenin, her olayın kapladığı yer ve içerdiği öğeler bakımından bir büyüklüğü, hacmi, yani ölçülebilir, sayılabilir bir özelliği vardır. Ülkelerin nüfusları, devlet bütçelerinin miktarı, insanların boyu, yaşı, bir yolun saat ya da kilometre olarak uzunluğu, bir otobüsün hızı, havanın, suyun sıcaklığı, partinin üye sayısı, bir fabrikanın iş hacmi, üretim miktarı, çalışma saatlerinin uzunluğu-kısalığı, ücretler, sigorta kesintileri vs. Bu türden sayılabilir ve ölçülebilir özelliklerdir ve her birine ait olduğu olayın ya da nesnenin niceliği adı verilir. Nicelik, olayın ya da nesnenin incelenebilecek sayısız yanından yalnızca bir tanesidir ve tek başına ele alındığında nesneyi ya da olayı tanımamıza yetmez. Herhangi bir insanı tanımak için boyunun kaç santim olduğunu bilmemizin yetmediği gibi... Bir nesneyi tanımak demek, her şeyden önce, o nesnenin hangi *niteliklere* sahip olduğunu yani onu ne ise o yapan esas özellikleri bilmemiz demektir.

Genellikle nitelik özellikleri olarak adlandırdığımız yanlar, sayı-
larak ya da ölçülerek değerdendirilemeyecek olan özelliklerdir.
Örneğin bir insanın onurunu, sahip olduğu namus duygusunu,
kilo ile ya da metre ile ölçemeyiz. Bunun gibi, proletarya par-
tisinin yarattığı gelenekleri, mücadelesinin değeri ve etkisini
de nicelik ölçüleriyle tanımlayamayız. Yalnızca etkilediğı veya
örgütlediğı insanların sayısına, yani niceliğine bakarak da onun
gücü ve temsil ettiğı değerleri tanımlayamayız. Böyle değerdendir-
dirmelerde, niteliksel özellikler önem kazanır.

Fakat bir nesne ya da olayın niceliğı ile niteliğı arasında
daima sıkı bir ilişki, birbirine dönüşme ve birbirini etkileme
ilişkisi vardır. Belli bir nicelik sınırının aşılması, daima nitelik-
teki bir değışikliğe yol açar ve nicelikle ifade edilen özelliklerin
bir nitelik dönüşümünün unsurları haline geldiğı görülebilir.
Örneğin çalıştığımız fabrika, bir zamanlar beş yüz işçinin emeğı
ile üretimi gerçekleştirebilirken, şimdi bu sayı bine çıkmışsa,
fabrikanın niteliğinde bir değışikliğin meydana geldiğini düşün-
memiz gerekir. Çok sayıda işçinin aynı zamanda çalıştırılmaları,
çalışma sisteminde bir değışiklik olmadan bile, emek-sürecinin
maddi koşullarında bir devrime yol açar. Ya teknolojidaki bir
gelişme, ya da fabrikaya yeni bölümlerin eklenmiş olması, fabri-
kanın nicelik özelliklerinde bir değışmeye işaret eder. Fabrikanın
değışik bölümlerinde çalışan arkadaşlarımız arasında daha kali-
fiye olanların sayısının artması sonucunda, fabrika üretiminde
nitelikçe –yani kalitece– bir değışiklik meydana geldiğinde, kali-
teli işçi sayısı ile kaliteli üretimin niteliğı arasındaki bu ilişkiyi
nicelikle nitelik arasındaki ilişki olarak tanımlayabiliriz.

Bir nesnenin ya da olayın taşıdığı niteliksel özelliklerin
artmasının ya da azalmasının, olayın yapısında bir değışikliğe
yol açtığı, böylece bir nesne ya da olayın bu iki yanı arasında
bir ilişki bulunduğı, insanlığın çok eski zamanlarından beri
biliniyordu. Ne var ki, metafizik tarzda düşünenler için bu ilişki,

yalnızca yavaş yavaş büyüme veya uzun sürede evrilerek değişme olarak yorumlanıyordu. Nicelikteki değişmelerin, ani ve hızlı bir sıçrama ile değişikliklere yol açabileceği, bir başka deyişle, nicelikteki değişikliklerin bir devrim ile nitelik dönüşümlerine yol açabileceği, ancak diyalektik tarzda düşünebilenler tarafından görülebiliyordu. Metafizik düşüncede, doğada ya da toplumda devrimci tarzda dönüşümlerin olabileceği kabul edilmez. Her şey yavaş yavaş ve kim bilir ne zaman değişir!

Bin yıllardır, insan toplumu birçok defa bir üretim biçiminden diğerine geçerek, bazen bu değişikliği zaman içinde ve evrimci tarzda, bazen da devrimci tarzda değişip dönüşerek yaşadı. Günümüzün hakim üretim biçimi olan kapitalizm de kendi içinde birçok evrim geçirdi, bazen içinde taşıdığı unsurların nicel birikiminin yol açtığı şiddetli patlamalarla devrimci dönüşümlere de uğradı. Kapitalizm, kendine özgü çelişmeleriyle boğuşarak, şimdi de yaşamaya devam ediyor. Bir yandan, onun en temel ve iflah olmaz çelişmesi olan, üretimin toplumsal niteliği ile üretim araçları üzerindeki mülkiyetin özel biçimi arasındaki temel çelişme büyüyerek sürüyor, diğer yandan kapitalizmin bu çelişmenin yol açtığı toplumsal patlamaları ve muhalefeti bastırmak için kullandığı zor araçlarının, siyasi baskının hacmi ve alanı genişliyor. Gittikçe daha çok insan işsiz, daha çok aile yoksul, daha çok işletme harap hale geliyor. Diğer yandan kapitalist tekellerin kârları günden güne büyüyor ve dünya üzerinde egemenlikleri altına aldıkları ülke sayısı ve insan nüfusu artıyor. Her geçen gün daha çok insan, kapitalizmin çarkları arasında sömürünün ve baskının kurbanı haline geliyor ve kapitalizmin bir yanında meydana gelen bu büyüme ve artış, kapitalizmin güçlüklerini, çelişmelerini keskinleştiriyor. Diğer yandan, kapitalistlerin kendi aralarındaki siyasi ve ekonomik çelişme ve çatışmalar da büyüyor ve keskinleşiyor. Büyüyen kârı bölüşme hırsı ve rakiplerini yok ederek kendi büyümesini sağlama savaşı, kapitalistleri birbirine düşürüyor. Kapitalizm, yalnızca kendi iç çeliş-

melerini artırıp tehlikeli hale getirmekle kalmıyor, diğer yandan “kendi mezar kazıcısı olan” proletaryanın saflarında da olumlu büyümeler ve artışlar meydana getiriyor. Her şeyden önce binlerce işçinin bir arada çalıştığı büyük işletmeler yaratmak, kapitalizmin kendi isteği dışında büyük bir devrimci enerji birikimine ve yoğunlaşmasına yol açıyor. Kapitalizm, tarihte başka hiçbir üretim biçiminin sağlamadığı ölçüde, çok sayıda çalışan insanın örgütlü olarak bir araya gelmesini sağladı. Böylece toplumun diğer bütün çalışan insanlarını etkilemeye, kendi çevresinde hareket ettirmeye yetenekli bir sınıfın doğması mümkün oldu. Kapitalizm, işçilerin sayısını artırmakla da kalmadı, onların birlikte iş yapmasının ve toplumsal üretimin en büyük parçasının onların ellerinde toplanmasının da yolunu açtı. Üretimi büyük çaplı toplumsal üretim haline getirerek, her emekçiye kendi başına iş yapar olmaktan çıkarıp diğer bütün emekçilere ve toplumun her ögesini birbirine bağladı. Bu gelişmeler, hem kapitalizmin bir toplumsal sistem olarak yerleşmesini sağladı, hem de onu yıkarak yerine kendileri için yeni bir toplumsal hayat biçimini, yani sosyalizmi kurabilecek yığınlar yarattı.

Şu anda kapitalizm, biriktirip yığıldığı bunca sorunun ve devrimci birikimin sonuçlarını korkuyla bekliyor ve tedbirler alıyor. Çünkü, bütün bu saydığımız birikimler ve büyümeler, yani kapitalizmin bünyesinde meydana gelen nicelik değişiklikleri, onun niteliksel olarak dönüşebilmesinin koşullarını da yaratıyor.

Ortaya çıkardığı, büyümesine ve çoğalmasına sebep olduğu her yeni unsur, kapitalizmin içinde büyüyen ve onun dönüşmesi-yıkılması için dayanak olacak olan hareketli ve canlı devrim sebepleri haline geliyor. Yalnızca toplumsal çapta değil, bütün dünya çapında ve doğa üzerinde de kapitalizm, yıkıcı etkilerini artırarak sürdürüyor. Denizleri, toprağı ve havayı her gün artan ölçülerde kirleten, kapitalizmin bastırılmaz kâr hırsıdır. İnsanlar, yaşayabilmek için ihtiyaç duydukları her şeye kapita-

lizm tarafından el konulduğunu, artık kullanılamaz ve yeniden yaratılamaz bir biçimde tahrip edildiğini, tüketildiğini görüyor ve bunun acısını ve korkusunu yaşıyorlar. Şimdi şu soruyu sormanın zamanı gelmiştir. Bütün bu yıkıma, tüketime ve geri getirilemez kayıplara ne zaman ve kim tarafından son verilecek? Kapitalizm, kendi kendisini denetleyebilir ve insanları sömürmeden, kendi kendini yemeden, dünyayı kirletmeden, suları, toprağı ve havayı kullanılamaz hale getirmeden yaşayabilir mi, yoksa onun bu canavarca saldırganlığı bir yerde kendi başını da belaya sokacak mıdır? Olumsuz anlamında bile, burada görülen gerçek, nicelikteki değişmelerin, bir nitelik dönüşümüne yol açmaya hazırlandığı yolundadır. Dünyanın bu hızla kirletilmeye ve tüketilmeye devam ettiğini düşünürsek bir süre sonra artık bugün elimizdeki nitelikleriyle henüz yaşanabilir durumda bulunan dünyanın gelecekte bir gün yaşanamaz hale geleceğini söyleyebiliriz. Olumsuz nicelik değişmeleri, eninde sonunda dünyanın niteliğinin olumsuz olarak değişmesine yol açacaktır.

Kapitalizm, kendi varlığını da bir niceliğin artışının sonucunda meydana gelen devrimci bir sıçramaya, devrimci bir nitelik dönüşümüne borçludur. Para, bir mübadele aracı olarak insanlar tarafından yaklaşık üç bin yıldır kullanılıyor. Eskiden de elinde çok miktarda altın, gümüş ya da bronzdan yapılmış para bulunan zenginler vardı. Ama bunlar, ellerindeki parayı sermaye olarak kullanmak için gerekli tarihsel koşullarda yaşamıyorlardı. Deniz aşırı ticaret yapan tüccarlar, derebeyleri, krallar, padişahlar, ellerinde büyük miktarda para tutmalarına rağmen, bugünkü kapitalistler gibi, bu parayı sermaye olarak değerlendiremiyorlardı. Paranın, ya da değerli madenin-altının, gümüşün-sermaye haline gelebilmesi için, onu önce bir mala, bir ürüne çevirecek olan ücretli emeğin gücüne ve bu emeğin sömürülmesinden ortaya çıkacak olan artı-değer üretimine ihtiyaç vardır; sonra bu malın satılmasıyla tekrar daha çok paraya ya da kıymetli madene çevirecek toplumsal ihtiyaçların ve ilişkilerin bulunması gerekir.

Paranın üretim ve yeniden üretim aracılığıyla değil de, savaşla, tefecilikle, yağma veya aşırı vergiyle çoğaltılması, onun sermaye olarak kullanılması demek değildir. Çünkü sermaye, derebeyinin ya da eski zaman tüccarının parasından farklı olarak yalnızca paradan ibaret değildir. Makineler, hammaddeler, üretim ya da depolama için kullanılan binalar, yani kısacası üretim araçlarının tümü sermayenin bir bölümünü teşkil eder. Sermayenin diğer bir bölümü ise, emek gücünün satın alınmasında kullanılan, yani işçiye ücret olarak ödenen bölümü teşkil eder. Böylece, görülüyor ki, küpe tıklıp samanlıkta saklanan çok miktarda para ile, üretimde kullanılan para arasında önemli bir fark vardır ve bu fark, parayı sermaye yapan farktır. Sermayenin özelliği, kendisini sürekli olarak artırabilmesindedir. Onu yaratan şey, paranın kendi niceliğini sürekli artırabileceği koşulları bulmuş olmasıdır. Bir başka deyişle, kendi niceliğinde bir birikim sağlayarak nite-likçe dönüşen para, sermaye halini alır.

Nicelik birikimlerinin nitelik dönüşmelerine yol açmasının pek çok örneğini, bilincimizde meydana gelen değişikliklerde de görebiliriz. Bir zamanlar yalnızca az ücret almaktan, hayat pahalılığından yakınıp duran bir işçinin, artan yoksulluk ve sıkıntılar içindeyken, düşüncelerinde de parça parça değişiklikler meydana gelir. Kendisi gibi yüzbinlerce, milyonlarca insanın yoksulluğu ile az sayıda burjuvanın büyük zenginliği arasındaki uçurumu sorgulamaya başladığında, bunun önce “kaderin bir oyunu” olduğunu düşünebilir. Kafasındaki sorular ve kendince verdiği cevapların yetersizliği çoğaldıkça, gerçeği bulmak isteği de çoğalır. Bir gün küçük bir kıvılcım, katıldığı bir mitingde duyduğu bir slogan, 1 Mayıs eylemi sırasında omuz verdiği bir arkadaşının küçük bir sözü, sorularının ve çelişmelerinin ansızın ortadan kalkmasına ve kafasının aydınlanmasına yol açabilir. Bu tıpkı, güneşin altında yavaş yavaş ısınan bir gaz tüpünün birazcık daha ısınınca ansızın patlamasına benzer. Isının niceliği azar azar artmış, sonunda öyle bir sınıra gelmiştir ki, bir birimlik bir artış artık patlayıp dönüş-

menin sebebi olmuştur. Ama bu bir birimlik artıştan önce, biriken ve yoğunlaşan binlerce birimlik bir birikim gereklidir. Öyleyse, kafasında soruların ve çelişmelerin birikimine sahip olmayan bir sıradan işçinin bilincinde de, hiçbir kıvılcım hiçbir patlamaya-dönüşmeye yol açmayacaktır. Demek ki, çelişmeleri yeterince olgunlaşmamış, birikimi ve büyümesi son sınırına varmamış hiçbir gelişme, yani niceliği yeterince ve gerektiği kadar artmamış hiçbir olay, nitelikçe sıçramaya uğrayamaz.

EVİRİM VE DEVRİM

Nicelik birikimlerinin ağır ağır ve zaman içinde gerçekleşmesi yoluyla meydana gelen değişikliklere, diyalektik dilde “evrim” denir. Değişmenin birdenbire ve nitelikçe meydana gelmesine ise “devrim” denir. Metafizikçiler ve idealistler, doğada, toplumda ya da bilinçte, bu iki ayrı hareket biçiminin mutlak olarak ayrı ayrı gerçekleştiğini ve birinin bulunduğu yerde diğerinin bulunmayacağını düşünmüşlerdir. Birçoğu da, bütün ilerleme ve değişmenin yalnızca nicelik birikimi yoluyla, yani yalnızca evrim yoluyla gerçekleştiğini, doğada, toplumda, bilinçte hiçbir zaman devrimci dönüşümlerin bulunmadığını ileri sürmüşlerdir. Diyalektik, hareket içinde, hem nicelik değişimlerinin hem de nitelik sıçramalarının birbirlerini tamamlayarak gerçekleştiğini keşfetmiştir. Diyalektik açısından bu iki hareket biçimi arasındaki şu ilişki kesindir: Evrim olmaksızın bir devrimin olabilmesi imkanı olmadığı gibi, bir devrime yol açmaksızın evrimin devam edip gitmesi de imkansızdır. Ancak görünüşte bunlar birbirlerinden farklı yapılar ve farklı zamanlarda gerçekleşen özellikler gösterse de, aralarında oluş ve gerçekleşme bakımından bir ayrılık da yoktur. Yani gelişme ve hareket, önce uzun bir evrim sürecinden geçer sonra da bir devrimle nitelik dönüşümüne uğrar denilemez. Gelişmenin ve hareketin her noktasında, devrim ve evrim bir arada yaşanır. Yalnız hareketin

o andaki karakterinin bir devrimci dönüşme mi, yoksa evrimci birikim dönemi mi olduğu, bu hareketin sürecin ya da nesnenin niteliğini değiştirip değiştirmediğine, ya da hangisi için gerçek imkanlar taşıdığına bakılarak söylenir.

Dünya işçi hareketi, birçok evreden geçerek bugünkü durumuna geldi. Başlangıçta, basit işçi birlikleri halinde ve eski dönemlerden kalma lonca örgütlerinin bir devamı biçiminde olan işçi dayanışma birlikleri, şekilsiz dayanışma sandıkları aracılığıyla mücadelelerini destekleyecek güçler bulabiliyorlardı. Sonra sanayinin ilerlemesiyle, büyük ölçekli işbölümünü aynı zamanda büyük ölçekli elbirliğine çeviren üretim birimleri kuruldu. Bu birikim, bu gelişme, işçi sınıfı örgütlenmelerinde ve onların mücadelelerinde, nitelikçe gelişmelere yol açan devrimci sıçramalara sebep oldu. İşçiler, önce sendikaları yarattılar. Sendikalar, hiç kuşkusuz, eski dönemden kalma, basit ve koşullara uygun düşmeyen örgüt biçimlerine göre devrimci bir sıçrama, bir nitelik dönüşümüydü. Uzun yıllar, işçiler, sendikalar etrafında örgütlenmenin, karşılaştıkları her sorunu çözmeye yeteceğini sandılar. Ancak mücadelenin yalnızca düzen içinde bazı düzeltmeler yapmakla sınırlı kalamayacağını ve işçi sınıfının siyasi iktidarı ele geçirerek, toplumu yeni baştan bütünüyle yeniden örgütlemeleri gerektiği anlaşılmaya başlınca, işçilerin sosyalist, komünist partilerinde birleşmeleri ve yeni örgüt biçimleri bulmaları gerekti ve bu yeni bir devrimci sıçrama noktası oluşturdu. Ancak işçi sınıfının içinde bulunduğu toplam toplumsal koşullarda henüz bir nitelik değişikliği söz konusu değildi ve kapitalizm kendi içinde gelişmeye, kendi niteliğini bulmaya çalışıyordu. Yani, genel bir evrim karakteri gösteren gelişmenin içinde, küçük küçük devrimci sıçramalar yaşanıyor ve bunlar toplam niteliğin değişmesi için yeterli olmasa bile, birikimin ve gelişmenin hızını artırıyordu. Yalnızca işçiler değil, kapitalistler de aynı dönem boyunca, birçok devrimci gelişme yaşadılar. Buharla çalışan makinele-

rin büyük ölçekli sanayide sermaye haline gelmesi, bankacılık sistemlerinin doğması ve kredi kurumlarının tefeci banker kurumlarının yerini alması, sonra da banka ve sanayi sermayelerinin birleşerek finans kapital biçimini alması, kapitalizmin kendi içinde yaşadığı sıçramalardır. Böylece görülür ki, her evrimci gelişmenin içinde, bu gelişmeyi sürekli güçlü ve ilerletici kılan devrimci sıçrama anları vardır ve bunlar olmaksızın, kendi başına nicelik birikimleriyle hiçbir gerçek ilerleme sağlanamaz. Eğer evrimci gelişme biçimi, kendi içinde kendisinin bu niteliğini değiştirmeyen küçük devrimci anlar yaşamamış olsaydı, nicelik birikimi bir ilerlemeye ve evrime değil, yalnızca büyümeye, hacimce şişmeye ve sayıca çoğalmaya yol açardı ki, bu da hiçbir zaman bir evrimin nasıl olup da bir devrimle tamamlandığını açıklayamazdı. Bu, gerçek anlamıyla, evrim ve devrim süreçlerinin iç içe yaşanması demektir.

Ancak sınıflar arasındaki politik mücadele, evrim ve devrim dönemlerini birbirinden ayırt etmek, evrimci birikim ve ağır değişim koşullarıyla, devrimci sıçrama anlarını birbirine karıştırmamak ve birinde geçerli olan taktik ve örgütlenme biçimlerini, plan ve programları diğerinde uygulamaktan sakınmak gerekir. Yani evrim süreçlerinin içinde devrimci sıçrama anlarının bulunması, evrim ve devrim süreçlerinin bir ve aynı şeyler olduğu anlamına gelmez. Evrimci ve devrimci gelişme dönemlerinin birbirinden ayrılması, bizim isteğimiz, bizim irademiz içinde olan bir şey değildir.

Bir toplumsal süreç, içinde devrimci gelişim anlarını ve küçük çaplı patlamalı-sıçramalı ilerleme biçimlerini gösterse de, esas karakteri bakımından henüz nicel birikim, evrimci aşamasında ise, burada o küçük devrimci sıçramalara bakılarak bir devrim döneminin geldiğine hükmedilemez. Ne var ki, devrimci bir parti, evrimci gelişme aşamasında da, ilerlemeyi hızlandıran, gelişmenin doğasına uygun ve yığınlar tarafından

benimsenip tekrarlanabilen devrimci eylemler koymaktan geri durmaz. Bizim ülkemizde çok yozlaştırılmış bulunan “devrimci eylem” kavramı, yerinde ve doğru kullanıldığında, toplumsal gelişmenin önünü açan, ona yeni imkanlar sunan ve kitlelerin birikmiş, bilinçlilik ve örgütlenme sorunlarına çözümler getiren bir rol oynayabilir. Böylece devrimci parti, henüz bir evrim dönemi yaşadığı gerçeğini bir an bile gözardı etmeden, ama böyle bir süreç içinde de devrimci sıçrama imkanlarının bulunabileceği gerçeğine dayanarak kendi yolunu çizer. Çünkü o şunu bilir: Evrimci birikim denilen şey, niteliği hiç değişmeyen birimlerin sayıca artışı demek değildir. Aksine, niteliği farklılaşan birimlerin niceliğinin, toplam niteliğin değişmesine elverecek ölçüde artması demektir. Bir toplumda, devrimci işçi örgütleri, yani sıradan işçi örgütlerinden nitelikçe farklı yeni tipte örgütler ne kadar çoğalırsa, devrimin imkanları o kadar artmış demektir. Gene bir toplumda, sosyalizmin ön biçimlerini az çok içinde taşıyan büyük sanayi kuruluşları ve büyük toprak işletmelerinin sayısı ne kadar çoksa, yani niteliği farklılaşmış birimlerin niceliği ne kadar çoğalmışsa, toplam nitelik dönüşümü için o kadar fazla imkan var demektir. Bir de tersini düşünelim. Niteliği aynı kalan örgüt ya da işletme birimlerinin sayısının kat kat artması, hangi değişiklik için zemin hazırlar? Niteliği aynı kaldıkça, birimlerin sayısının çoğalmasının nicelikten niteliğe geçiş için bir manası yoktur. Bir işletmedeki işçilerin sayısının artması, tek başına o işletmenin niteliğini değiştirmez. İşçi sayısı ile birlikte, fabrikanın işletme sisteminde, makinelerinin kalitesinde ve teknolojinin derecesinde de bir yükselme varsa, yani artan şeylerin niteliklerinde de bir değişiklik varsa, işletmenin niteliği –kalitesi– değişir. Niteliği aynı kalan unsurların sayıca artması, büyümesi ya da genişlemesi, tek başına ne kadar büyük olursa olsun, nitelikçe bir sıçrama için yeterli değildir ve aslında hiçbir zaman yalnızca nicelik artışı diye bir şey söz konusu olamaz.

KARŞITLARIN BİRLİĞİ VE MÜCADELESİ

Gelişme ve ilerlemenin bir nitelikten bir başka niteliğe geçiş anlamına geldiğini gördük. Ama bu sıçramalı ilerleme hareketinin yalnızca nicelik birikimlerinin bir sonucu olduğu anlamına gelmez. Devrimci sıçrama yoluyla ilerlemede rol oynayan bir başka fakat temel hareket biçimi, karşıtlar arasındaki mücadeledir. Toplumsal gelişme, bir yandan kendi unsurlarının nicelikçe artış ve nitelikçe zenginleşmelerine sahne olurken, bir yandan da artan ve değişen unsurların birbirlerine karşıt gelişen eğilimleri arasındaki mücadeleyi de yaşar. Ve karşıt eğilimlere, kendilerine ait ve birbirine karşıt programlara ve toplumsal hedeflere sahip olan bu unsurlar arasındaki mücadele, yani sınıf mücadelesi, toplumun devrimci tarzda dönüşmesinin ve nitelik sıçramasına uğramasının esas sebebidir ve esas kaynağıdır.

Yaşadığımız her olay, tanık olduğumuz her gelişme ya da üzerinde iş yaptığımız, değiştirmeye bir başka şey haline sokmaya çalıştığımız her nesne, bize önce bir karşıtlığın birliği olarak görünür. Her olayda, her nesnede, her düşüncede, o olayın, nesnenin, ya da düşüncenin gelişmesine, daha ileri ve daha değişik bir nitelik kazanmasına yol açan bir mücadele, bir iç çekişme ve farklılaşma vardır. Bir düşünceden bir başka düşünceye kendi içinde çatışmadan, farklı düşünceler arasında bir mücadele yaşamadan geçmek mümkün değildir. Bir nesneyi değiştirmeye koyulduğumuzda, kendisinden yeni bir ürün çıkarmak üzere bir hammaddeyi elimize aldığımızda onunla bir çatışmaya gireriz. Nesnenin bize direnen, bizim isteklerimize ve amaçlarımıza karşı koyan bir yanı vardır ve onun direnişini kırmak ve istediğimiz biçime sokmak için, kol gücümüzden başka araçları da kullanmak zorunda kalırız. Odunu testere ile keser, demiri çekiçle döveriz. Pamuğu iplik haline getirmek için birçok aşamadan geçerek adım adım ilerleriz ve her adımda pamuğun isteklerimiz

doğrultusunda değişmesi için yeni işlemler yapar, yani onunla bizim hedeflerimiz arasındaki bir çelişmeyi çözeriz.

Toplumun hayatının da çelişmelerle ve birbiriyle çatışan güçlerle örüldüğünü görürüz. Birbirine karşı duran ve kendi amaçlarını kendileri için gerçekleştirmek isteyen farklı toplumsal sınıflar arasında, her biri kendi amacını gerçekleştirmek üzere diğerinin üzerinde egemenlik kurmak için savaştıkları bir mücadele yaşandığına tanık oluruz. Diyalektik, gelişmenin ve ilerlemenin kaynağında nesnelerin, olayların ve düşüncelerin içindeki çelişmenin belirleyici bir rol oynadığını keşfetmiş ve böylece, metafizik düşünce sistemlerinden farklı olarak olayların ve nesnelerin kendi hallerinde ve çatışmasız bir biçimde değil, içlerinde taşıdıkları çelişmelerin ve dışlarında kendilerine karşı duran, onlarla çatışan başka çelişmelerin çatışarak ve “savaşarak” etkili olduğu bir süreçte değiştiğini ve dönüştüğünü göstermiştir. Her canlı, kendi ölümünü içinde taşır. Bebek, daha doğduğu andan itibaren ölmeye, ölümün unsurlarını içinde taşımaya başlar. Eski ile yeni arasında, yeninin kendi içinde eskinin unsurlarıyla yeninin özellikleri arasında, var olan her şeyin kendi içinde ve bütün varlıkların kendi aralarında bitmez tükenmez bir çelişme yaşanır. Ve ilerleme, daima bir çelişmenin yeni olanın lehine ve eskinin zararına çözülmesi ile olur. Bu bakımdan, büyük devrimci ve diyalektiğin ustası Lenin, “*gelişme karşıtların mücadelesidir*” demiştir. Karşıtlık, yani birbirine karşı gelişme ve ilerleme doğrultuları bulunan unsurlar arasındaki çelişme, hayatın her belirtisinde, yaşadığımız her olayda ve tanıdığımız bütün insanlarda vardır. Ama çelişenlerin bu bir arada bulunmaları ve birbirlerini yok etmeden birlikte yaşayabilmeleri uzun sürmez. Karşıtların birliği geçici, mücadelesi ise süreklidir.

Toplumu devrimci tarzda değiştirmek isteyen işçi sınıfının ve onun devrimci komünist partisinin, karşıtların mücadelesi yasasından yararlanması esastır. Toplum hangi unsurlardan

oluşmaktadır, bunlar arasındaki çelişmeler nelerdir ve çelişen bu unsurlardan hangisi ilerlemeyi, gelişmeyi temsil ediyor, hangisi geri olanı ve ölmekte olanı temsil ediyor? İleriyi temsil eden unsurlarla yakın duran ve eskiye, çürümekte, yıkılmakta olana karşı olan, onunla çelişen başka hangi güçler ve unsurlar vardır? Bu değişik unsurlarla işçi sınıfı arasında ayrıca bir çelişme var mıdır, varsa bu çelişme hangi yöntemlerle ve hangi araçlarla ne biçimde çözülmelidir? Bütün bu soruların cevabını doğru veren bir devrimci parti, toplumsal devrimin bir planını kolayca ve başarılı bir şekilde yapmaya hazır demektir. Eğer toplumsal hayatı çelişmesiz, birbirine karşı duran ve birbirleriyle çıkarları çatışmayan unsurların uyumlu birliği olarak görürsek, devrimi hangi gücün, hangi diğer güçlerle ne tarzda birleşerek gerçekleştireceği gibi bir soru da aklımıza gelmez. Bundan dolayı, topluma devrimci bir tarzda bakmak demek, onu kaçınılmaz olarak bir değişime götürecektir olan çelişmeleri bulmak demektir.

Bu yüzden burjuvazi, sürekli olarak yaşadığımız toplumda “sınıf çelişmelerinin” bulunmadığını, birlik ve beraberlik içinde yaşayan bir ulus olduğumuzu propaganda eder. Eğer işçilerle burjuvalar arasında ufak tefek sürtüşmeler oluyorsa, bunlar “aile içindeki normal tatsızlıklar” olarak tanıtılır. Yaşanan çelişmenin emekle sermaye arasında bir çelişme olduğunu ve bu çelişmenin kutupları arasındaki mücadelenin geçici ve gündelik bir mücadele olmayıp dünyayı değiştirecek güce sahip temel ve kalıcı bir çelişme olduğunu gizlemeye çalışır. Oysa bilinçli her işçi, diyalektiğin evrensel yasalarından biri olan “karşıtların birliği ve mücadelesi” yasasının, karşıtların birliğinin geçici, mücadelesinin esas olduğunu bildiren hükmüne dayanarak, burjuvazi ile arasındaki mücadelenin, “aile içinde bir tatsızlık” değil, değişmez, kaçınılmaz, zorunlu bir kavga olduğunu bilir. Bugün ücretler, sigorta primleri, fabrikada iş koşullarının düzeltilmesi, daha çok sosyal hak, daha çok iş güvencesi gibi taleplerle kendisini gösteren bu mücadelenin, özünde emekle sermaye arasındaki uzlaştırılmaz,

bastırılmaz çelişmenin bir belirtisi olduğunu bilir. Bu çelişmenin, kapitalizmin üretim araçları üzerindeki özel mülkiyeti kuran ve böylece de kendi yarattığı toplumsal üretimle çelişen düzenin bir sonucu olduğunu görür ve bu çelişmenin ortadan kaldırılması için yalnızca ücretlerin yükseltilmesinin, çalışma koşullarının iyileştirilmesinin yetmeyeceğini görür. Temeldeki çelişmenin ortadan kaldırılması ve sınıflar arasındaki kavganın son bulması için, işçi sınıfı burjuvazinin sınıf iktidarına, üretim araçları üzerindeki özel mülk sahipliğine yani burjuvazinin bir sınıf olarak varlığına son vermek ve üretimin toplumsal yapısına uygun olarak mülkiyet üzerinde de toplumsal bir sistem kurmak zorundadır.

Çelişmelerin doğası hakkındaki diyalektik bilimi, burjuvazinin çok eski zamanlardan beri ileri sürdüğü, uyum içinde bir arada yaşama ve çelişmesiz varoluş görüşlerine tam anlamında karşıt olduğu için devrimcidir. Çünkü değiştirici eylemin, toplumu dönüştürme faaliyetinin ana halkasının nerede bulunduğunu, içinde yaşanan toplumun zayıf ve çürüyen noktalarının neler olduğunu ve hangi güçleri bu zayıf noktaya sevkedeceğini devrimci işçi sınıfına gösterecek olan bu bilimdir. Eğer çelişme yoksa, yani eğer yapı kendi içinde uyumlu, birleşik ve mücadelesiz yaşamaya yetenekliyse, açıktır ki onu değiştirmek de imkansızdır. Fakat gerçek böyle midir? Toplumun bütünüyle çıkarları birbirine karşıt sınıflara bölündüğünü ve şimdiki ilişkiler devam ettikçe bu çelişmelerin çözülmesinin imkansız olduğunu herkes görüyor. Ücretlerde bir parça artış sağlamakla, ya da sosyal konutlar yapmakla işçi sınıfının, emekçi köylülüğün yoksulluğuna son vermek mümkün mü? Farzedelim ki, bu düzen her işçiye bir ev, bütün çocuklara okuma imkanı ve herkese sağlıklı yaşama koşulu sağladı: O durumda bile, bütün bu sağlanan imkanlar işçi sınıfının emeğinin sömürülmesine dayanmayacak mı? Harcanan her kuruş işçilerin sırtından çıkarılan artı-değerin bir kısmı olmayacak mı? Şu halde, kapitalist toplumun varolma-

ya devam ettiği koşullarda, yani işçilerin artı değer sömürüsünden kurtulmadıkları bütün koşullar altında, yaşama seviyesi ne kadar yüksek olursa olsun, işsizlik tehlikesi ne kadar giderilmiş bulunursa bulunsun, kavganın, sınıf mücadelesinin kaynağı kurutulmuş olamaz. Çelişki, çelişen kutuplar varolmaya devam ettiği sürece varlığını korumaya ve toplumsal hayat içinde etkili olmaya devam edecektir. Bu kuraldan şu sonuç çıkar: Sınıflara bölünmüş bütün toplumsal sistemlerde, birbiriyle mücadele eden güçler arasındaki kavganın nihai bir tek çözümü vardır; o da sınıfların ortadan kaldırıldığı yeni bir toplumsal sisteme geçmek. Burjuvazi, işçi sınıfı olmadan yaşayamaz. Çünkü onun varlığı, başka hiçbir şeye değil, işçilerin sömürülmesine bağlıdır. Canlı emek sömürüsü olmadan kapitalistlerin varlıklarını sürdürmeleri imkansızdır. Ama işçiler, burjuvalar olmadan yaşayabilirler. Üretim araçlarının mülkiyetini toplumsal mülkiyet haline getirdiklerinde, artık başlarında bir patron olmaksızın, üretimi kendileri başarabilirler ve bunun yakın tarihte yaşanmış pek çok rneği vardır. Hatta sosyalist bir düzene geçmeden önce bile, devrimci kalkışma dönemlerinde, işçiler fabrikalara, ocaklara el koyarak kendi başlarına üretimi planlayabileceklerini, hammadde temini için kendi anlaşmalarını yapabileceklerini göstermişlerdir. Bunlar, kısa süreli ve ancak devrimci dönemlerde gerçekleşen olaylar olsa da “patronsuz bir dünya”nın mümkün ve başarılabilir olduğunu kanıtlayan olaylardır.

ANTAGONİST VE ANTAGONİST OLMAYAN ÇELİşMELER

Çelişmelerin farklı yapılarla olması onların çözümü için kullanılan yöntemlerin ve araçların da farklı olması sonucunu doğurur. Bu bakımdan farklı türden çelişmelerin çözülmesinde aynı araçlar kullanılmaz ve böyle bir yanlışlık, çelişmenin çözülmesinden ziyade bozulmasına veya yapının değiştirilmek

istenen türden daha farklı bir biçimde ve istemediğimiz şekilde değişmesine yol açabilir. Bu yüzden bir çelişmenin hangi türden olduğunu saptamak son derece önemlidir. Diyalektiğin büyük öğretmenleri, çelişmelerin esas olarak iki ana türden olabileceğini söylemişlerdir. Bu türler şunlardır: Uzlaştırılabilir çelişmeler ve uzlaşmaz çelişmeler. Uzlaşmaz çelişmelere, bilim dilinde “antagonist çelişme” denir.

“Antagonist” yani uzlaştırılmaz çelişmeler, ancak çatışma yoluyla ve her kutuptan birinin ortadan kaldırılmasıyla çözülebilecek türden çelişmelerdir. Örneğin burjuvazi ile işçi sınıfı arasındaki çelişme böyle bir çelişmedir ve çatışmalı biçimler almaksızın çözülebilir olmaktan uzaktır. İşçi sınıfı ile burjuvazi arasındaki çelişme, ancak kapitalist sınıfın siyasi iktidardan uzaklaştırılması ve üretim araçları üzerindeki özel mülkiyetine son verilmesiyle çözülebilir. Bu, burjuva sınıfının varlık koşullarına son vermek, bu anlamda da onu sınıf olarak ortadan kaldırmak demektir. Başka türlü çözülemeyecek olan bu türden çelişmelere uzlaştırılmaz, ya da antagonist çelişmeler denir. Siyasi mücadelede, artı-değer sömürüsü üzerine kurulmuş toplumsal yapının ana sınıfları arasındaki çelişmenin “antagonist” olduğunu tespit etmek çok önemlidir. Çünkü, bu gerçeğin inkarı, reformcu görüşlerin gelişmesine yol açar. Oportünistler ve revizyonistler, özellikle günümüzde olup bitenlere bakarak, dünya çapında burjuvazi ile işçi sınıfı arasındaki çelişmenin artık yumuşadığını, burjuvazinin işçi sınıfıyla gittikçe yakınlaştığını ve sömürü mekanizmasının kapitalizmin ilk dönemlerindeki gibi işlemediğini ileri sürüyorlar. Antagonizmanın yok olduğunu ileri sürerek, sınıflar arasında bir uzlaşma politikasının izlenmesini ve işçi sınıfı ile burjuvazinin barış içinde yaşamasını öğütüyorlar. Sömürünün inkar edilmesi demek olan bu politikalar, tamamen işçi sınıfına ve emekçi sınıflara karşıdır. Diyalektiğin bu kuralının iyice bilinmesi ve sosyal ve siyasi hayatta uygulanması, işçi sınıfının kendi durumunun bilincinde olmasını

sağlayacak ve diğer emekçi sınıflara kurtuluş yolunu göstermesi için kuvvet verecektir. Antagonist çelişmeler, sınıflara bölünmüş olmanın bir sonucudur ve çıkarları karşıt sınıflar varoldukça toplumsal yapıyı belirlemeye devam edeceklerdir.

Fakat küçük mülk sahibi köylülük, ya da küçük emekçi zanaatkarlarla işçiler arasındaki çelişme, antagonist değil, uzlaştırılabilir ve çatışmasız olarak çözümlenebilir çelişmelerdir.

Mülk sahibi sınıflarla işçi sınıfı arasında, yani mülksüz, üretim araçları üzerinde mülkiyet hakkı bulunmayan işçi sınıfı arasındaki çelişme, genel olarak uzlaşmaz bir çelişme oluşturmaya karşılık, özellikle sosyalist devrimden önceki dönemlerde, küçük mülk sahiplerine işçi sınıfının bakışı farklıdır. Küçük mülk sahipleriyle büyük mülk sahipleri, uluslararası kapitalistler, işçi sınıfının gözünde aynı olamazlar. İşçilerin önderlik edeceği bir devrimde, küçük mülk sahiplerine işçi sınıfının bakışı farklıdır. Küçük mülk sahipleriyle büyük mülk sahipleri, uluslararası kapitalistler, işçi sınıfının gözünde aynı olamazlar. İşçilerin önderlik edeceği bir devrimde, küçük mülk sahibi olmakla birlikte kendi emeğiyle geçinen insanların oluşturduğu sınıflar, işçilerin toplumsal gücünün bir parçasını oluştururlar ve büyük kapitalistlerin azınlık iktidarına karşı, işçi sınıfı, emekçi köylülük ve zanaatkarlarla birlikte hareket eder. Onların da kapitalizmin tekelci biçiminden zarar gördüklerini, gittikçe yoksullaştıklarını ve tekelci kapitalistler tarafından yok olma, mülklerini kaybetme tehlikesi ile karşı karşıya bırakıldıkları için işçilerin devrimci atılımlarını desteklemeye istekli olduklarını bilir. 1989 Mart-Nisan işçi eylemleri sırasında, gerek küçük esnaf, gerekse üretici köylülük, işçilerin eylemlerini kendi sorunlarına da bir çözüm getirebileceği umuduyla çeşitli biçimlerde desteklediler. Aşırı kâr hırsıyla hareket eden ve bu yüzden halkın büyük çoğunluğunu hem ekonomik bakımdan ezen, hem de kârlarının devamı için siyasi iktidarlarını baskı aracı olarak kullanarak karşı çıkışları

engellemeye çalışan tekelci kapitalistler karşısında, yalnızca bu sömürünün en yakın muhatabı olan işçi sınıfı değil, çalışan halkın tamamı mücadele isteği içindedir. Bu da göstermektedir ki, halk ile tekelci burjuvazi ve onun ekonomik ve siyasi destekçisi olan uluslararası emperyalizm arasında derin bir çelişme bulunmaktadır. Fakat, küçük mülk sahibi köylülük ve küçük esnaf, kendi sınıf tabiatı gereği özel mülkiyetin ilgası demek olan sosyalizm karşısında çekingendir ve bu yüzden hedefi sosyalizm olan işçi sınıfı ile onlar arasında da bir çelişme vardır. Buna rağmen, işçi sınıfı, kendi kurtuluşu için mücadele ederken, hasmının karşısında bulunan bu büyük kitleyi hesaba katmalı, kendi kurtuluşlarını işçilerin kurtuluşuna bağlamak isteyen, ya da en azından kurtulurlarsa işçilerle birlikte kurtulacaklarını düşünen halk kitlesinin taleplerini doğru değerlendirmelidir. Çünkü söz konusu çelişme, bu aşamada antagonist bir çelişme değildir.

İşçilerin devrimci komünist partisi, devrim programını yaparken, bu çelişmeyi göz önüne alır. Yani kimler arasında uzlaşmaz bir çelişme vardır, kimler arasındaki çelişmeler uzlaşabilir niteliktedir, bunları ayırt eder. Birleşebilecek olanları en geniş bir cephede birleştirip karşısındaki hedefin gücünü küçültürken kendi gücünü artırır.

Sosyalizmde, sınıflar arasındaki uzlaşmaz karşıtlıklar yok edilmiş olacaktır. Bu yüzden Lenin, “Antagonizma ile çelişme asla aynı şey değildir; bunlardan birincisi sosyalist toplumda kaybolacak, ikincisi ise kalacaktır” demiştir. Çünkü antagonist olmayan çelişmeler, yalnızca toplumsal sınıflar arasında değil, örneğin üretim ile tüketim arasında, ekonominin çeşitli işkol-ları arasında, üretici güçlerin çeşitli gelişme ihtiyaçları ile eldeki imkanlar ve yönetim şekilleri arasında vs. vs. varolmaya ve çözüm bekleyen çelişmeler olarak toplumsal hayatı etkilemeye devam edeceklerdir. Halkın çeşitli tabakaları arasında, işçilerle köylüler arasında, kır ve kent arasında, kafa emeği ile kol emeği

arasında bir çelişme varolmaya devam edecektir. Fakat bu çelişmelerin hiçbirisi, çelişenlerden bir taraf karşı devrim ya da uluslararası emperyalist burjuvazi tarafından örgütlenip politik bir araç olarak kullanılmadıkça, antagonist çelişme halini almayacaktır.

Önceki bölümde, yeryüzündeki her olay ve nesnenin birbirine bağlı olduğunu, böylece dünyanın bir bütün oluşturduğunu söylemiştik.

Çelişkilerin varlığı, bütünlüğün ortadan kalkması demek değildir. Bütün, kendi içinde çelişmeli olabilir ve bu onun hareket etmesini sağlar. Ancak çelişme bütüne yalnızca hareket kazandırmaz; onun ne yönde hareket edeceğini ve ileride nasıl bir biçim alabileceğini de tayin eder. Önemli olan, dünyayı şimdi varolduğu biçimden bir başka biçime, toplumsal ilişkileri bir başka ilişki biçimine dönüştürmek için hareket eden sınıfın, bu bütünlüğün doğasını kavrayabilmesi, içindeki çelişkileri doğru değerlendirerek bunlar üzerinde işlem yapabilmesidir. Bağıntılı bir bütün olduğunu bildiğimiz dünya üzerinde çelişen kutuplar arasında doğru bir değerlendirme yaparak etkisini ve gücünü, çelişkilerin devrimci ve ilerletici tarzda çözülmesine yöneltmiş bulunan sınıf, dünya üzerindeki bütün ilişkileri etkileyecek sonuçlar elde etmeyi de başaracaktır. Her şey birbirine bağlıysa ve her değişiklik bütünün diğer parçalarında da değişiklik meydana getiriyorsa, işçi sınıfı elindeki diyalektik bilimini kullanarak doğru politikalar inşa etmeyi ve bütün dünyada burjuvazinin egemenliğine son vererek, dünyayı işçilerin bütünsel dünyası haline getirmeyi başaracaktır.

OBJEKTİF VE SUBJEKTİF

Yeryüzünde her şey insanların iradesine ve isteğine bağlı değildir. Karşılıklı mücadele eden ve birbirlerine karşı hareket eden çelişik kuvvetlerin hiçbirisi, eğer isteklerini gerçekleştirmek

için elverişli nesnel-maddi imkanlar bulamıyorlarsa, yani bilimin diliyle söyleyecek olursak, “objektif koşullar” uygun değilse, kendi hedefine ulaşamazlar. Dünya, insanların iradelerine göre değil, kendi maddi varoluş yasalarının akışına göre hareket eder.

Yalnız doğa değil, içinde yaşadığımız toplumun kuruluş ve işleyiş biçimi de hem bireylerin hem de sınıfların kendileri için bir şeyler yapabilmesini sınırlar, engeller. İnsanlar, doğanın kendilerini sınırlamasının ve kendilerinin denetleyemediği olaylarla karşısına dikilip kendisine zarar vermesinin önüne geçebilmek için, birçok çabaya girişmişlerdir ve bunların bir kısmında bugün için önemli başarılar da elde etmişlerdir. Örneğin susuzluktan kavrulmamak için ya da selleri engellemek için barajlar yapmışlardır. Ateşi sönmekten tutabilmek için bin yıllarca uğraştıktan sonra, bugün istediği her yerde bir tek düğmeye basmakla, ya da bir çöpü kimyevi bir maddeye sürtmekle sürekli olarak ateş elde edebilecek duruma gelmişlerdir. Karanlığı yenmek için elektrikten, dağları aşabilmek için kara yollarından, tünellerden, okyanusları aşabilmek için gemilerden uçaklardan yararlanacak duruma gelmişlerdir. Doğanın kendi istek ve hedefleri önünde engel teşkil eden pek çok zorluğunu bir biçimde aşabilmeyi başarmışlardır. Doğa gibi, içinde yaşanılan toplum da insanların önüne engeller diker. Yoksulluğu, hastalığı yenmek için kapitalizm, insana para sahibi olma yolunu gösterir ama para sahibi olmak için kapitalizm koşullarında namuslu emek harcamak yetmez ve çalışan insanlar ne kadar çok çalışırlarsa çalışsınlar gene de kapatıldıkları toplumsal duvarları aşamazlar ve kendilerini kıt kanaat geçindirecek bir yoksulluktan kurtulamazlar. Doğa karşısında birçok zafer kazanan insan, toplumun önüne diktiği engelleri aşmada o kadar başarılı değildir. Ama bunun da bir yolu olduğu, toplumun dönüştürülmesinin ve çalışan insanların iradelerine karşı koymayan, her şeyin emeğe göre ve emek için düzenlenebileceği toplumsal koşulların yaratılabileceği bugün artık biliniyor.

Ancak sınıf olarak, isteklerimizin ve özlemlerimizin ne kadarını ne zaman başarabiliriz? Yeryüzünde istediğimiz her şeyi yapabilir miyiz? İrademiz, yalnızca kendi iradi gücümüz, yapmak istediğimiz her şeyi gerçekleştirmeye yeterli midir? Bizi sınırlayan, önümüzde engel teşkil eden nedir?

İnsanların iradesi ile onların dışındaki maddi koşullar arasında bir çatışma bulunduğu ve toplumların ya da tek tek insanların kendi hedeflerini gerçekleştirmek için ileri atıldıkları her zaman, bunu başaramadıkları ya da ancak belli koşullar elverişliyse başarabildikleri bilinir. Bireyler gibi toplumlar, sınıflar da isteklerini gerçekleştirebilmek, kendilerine tarihte diledikleri biçimde bir yer açabilmek için savaşırlar. Toplumların, yaratma ve kendi dışındaki olayları denetleme iradesi önündeki engelleri temizlemek için giriştikleri ve bütün bir insanlık geçmiş boyunca ve bugün devam eden bu mücadeleye “tarihsel eylem” denir. İnsanların toplumsal alandaki tarihsel eylemlerinin karşısında toplumun tarihsel koşulları bulunur. Tarihsel koşullar, toplumun, bir kısmı geçmişten devralınan üretim koşullarıdır; makineler, değişim tarzları, sınıfların olgunluk düzeyi, kültür ortamı, üretici güçlerin gelişmişlik düzeyi, ve devlet biçimi, siyaset tarzı, hepsi birden hareket halindeki toplumun “tarihsel koşulları”nı oluştururlar. Ve insanlar, toplumsal-tarihsel eylemlerini, hem bunlara karşı ve aynı zamanda da bunların içinde gerçekleştirmeye çalışırlar. İnsanların tarihsel-toplumsal eylemi, kendi dışındaki bu tarihsel çerçeve ile sınırlanmıştır. Onların yaratma ve denetleme istekleri, denetlemek istediklerinin tarihten gelen gücü ile, kalıcılığı ile sınırlanmıştır. Çorak ve kayalık bir araziye buğday ekmeye çalışan köylüye herkes gülüp geçer: Çünkü bilinir ki, ürün alabilmek için toprağın elverişli koşullara sahip olması, su ve yeterli besin maddesi taşıması gereklidir ve çorak araziden ürün almak isteyen köylünün bu isteği ve iradesi hiçbir zaman objektif koşullardaki bu yetersizliğin giderilmesine yetmez. Toprağın temizlenmesi, kanallar açılması ve gübrelen-

mesi olmaksızın yani iradenin isteklerine uygun bir zemin yaratılmaksızın, bir başka deyişle, buğday ekimine uygun objektif koşullar hazırlanmaksızın ya da kendiliğinden bulunmaksızın köylünün çabası boşa gidecektir.

Toplumsal devrimci eylemle tarihsel koşullar arasındaki ilişki de böyledir. Ancak bu demek değildir ki, devrim yapmak için eli kolu bağlı oturup koşulların oluşması beklenmelidir! Objektif, ya da nesnel koşullar, bizim istek ve irademizin dışında, kendi varoluş yasalarıyla hareket eden ve bizim üzerlerinde etkide bulunmamız ancak şarta bağlı ve göreceli olarak mümkün olan koşullardır. İnsan iradesi, eylemsiz olarak, saf düşünce ve istek düzeyinde, hiçbir zaman nesnel-maddi koşulların üzerine çıkamaz ve onların belirlediği imkanların dışında hareket edemez. Bununla birlikte, insanoğlu maddi-nesnel koşulların kölesi ve bir bağımlısı da değildir. Her iradi çaba ve istek, daima maddi dünyada var olan bazı imkanların ele geçirilmesi, doğru kullanılması ve değiştirilerek işlenmesi ile hedefine ulaşır. İnsan elinde bulunan ve ilk bakışta kendi amaçlarıyla çelişmeli gibi görünen, kendi amaçlarına ulaşması için elverişli olduğu izlenimini vermeyen pek çok maddeyi kendi ihtiyaçlarına uygun hale getirmeyi başarak ilerlemiştir. Öyleyse, şu anda devrimin maddi-nesnel koşullarının bulunmaması, ne bizim oturup onun olgunlaşmasını beklememizi gerektirir, ne de bundan böyle hiçbir zaman bir devrime ulaşamayacağımızı... Yukarıda, çelişmelerden söz ederken, toplumun hareket ettirici gücü olarak değerlendirdik onları. Çelişmeler, aynı zamanda devrimin işlenmeye hazır imkanları ve malzemeleridir. Devrimin hammaddesi, toplumun içinde yaşayan çelişmelerdir ve bunların olgunlaşıp keskinleşmesi, devrimin koşullarının da olgunlaşması anlamına gelmektedir.

Fakat, devrim için yalnızca objektif koşulların olgunlaşmış olması yetmez. Bunun dışında, fakat buna sıkıca bağlı olarak,

devrim için gerekli “sübjektif koşullar”ın da yeterince gelişmiş olması gerekmektedir. Sübjektif, yani öznel koşul denilen şey, işçi sınıfının ve devrimden çıkarı olan emekçi halk sınıf ve tabakalarının bilinç ve örgütlenme düzeyidir. İşçi sınıfı, objektif koşulların bir devrim için olgun olduğu anlarda bile, eğer sübjektif olarak buna hazır değilse, yani örgütlenme ve bilinç düzeyi böyle bir devrime önderlik edecek, onu sonuna kadar götürecek kadar gelişmemişse ve en önemlisi kendi devrimci partisi etrafında birleşmemişse, devrim fırsatını kaçıırır. Yalnız başına sübjektif etken bir devrimi gerçekleştirmeye yetmez, ama o olmaksızın, devrim için olgunlaşmış bulunsa da objektif koşulların içinden bir devrimin çıkması da mümkün değildir. Çünkü, toplumların hareketinde ve toplumsal değişimde, maddi-nesnel koşullar belirleyicidir ve devrimci bir parti, bu yüzden pratik çalışmasını toplumun maddi ihtiyaçlarını, gelişme düzeyini gözeterek yürütür. Bunlardan bağımsız ya da bunlarla uyuşmayan planlar, yüksek fikirler, bu maddi koşulları gözetmeyen “kurtuluş planları” yapmak idealistlere, ütopyacı (hayalci) küçük burjuva siyasetlerine mahsustur. Stalin’in dediği gibi, Marksizm-Leninizmin gücü ve canlılığı, toplumun gerçek yaşamından kopmadan, pratik çalışmalarını toplumun maddi yaşamının gelişme ihtiyaçlarına dayandırmasından gelmektedir. Devrimci komünizm, kendi kafasından geçenlerin toplumun içinde bulunduğu maddi yaşam koşullarından daha etkili olduğunu iddia etmez. Bu fikirler ne kadar güçlü, ne kadar doğru olurlarsa olsunlar, kendi başlarına, toplumsal bir devrimi gerçekleştirmeye yetemezler. Toplumsal devrim, o devrimi kendi hayatının gerçek bir ihtiyacı olarak isteyen milyonlarca işçi ve emekçinin bizzat kendi kollarıyla başarabilecekleri bir tarihsel eylemdir. İşte yığınların iradesinin böylesine devasa bir eylem için kendini ortaya koyuşudur ki, devrim için gerekli koşulların bulunduğunu gösterir. Yalnızca öncünün istek ve iradesi ya da işçi sınıfının en ileri unsurlarının

eylem ve iradesi, bütün bir toplumu ilgilendiren devrim için yeterli değildir.

Bununla birlikte, fikirlerin, teorilerin siyasal örgütlerin tarihte oynadıkları çok önemli bir rol vardır ve tarihsel materyalizm, hayatın maddi koşullarını öne çıkarırken, bunların önemini asla inkar etmez. İlerici devrimci fikirler, toplumun ilerlemesini ve gelişmesini kolaylaştırırlar. Ve bu fikirler, toplumun maddi gelişmesinin ihtiyaçlarına ne kadar cevap veriyorlarsa o kadar büyük önem taşırlar. Ne var ki, böyle düşünceler, fikirler, ancak toplumun maddi yaşamının ilerlemesinin topluma yüklediği yeni görevlerin sonucunda ortaya çıkarlar. Ancak belli bir gelişme düzeyine gelmiş ve daha ilerisine geçmek için kendisine bir yol arayan toplumlarda bu ihtiyaca cevap vermek üzere ve doğrudan doğruya o toplumun tarihsel birikiminin ve gelişmesinin bir ürünü olarak doğarlar. Bu andan sonraki görevleri de hayatın çeşitli sorunlarına yeni, doğru ve tutarlı cevaplar geliştirmektir. İşte yeni fikirlerin, yeni teorilerin ve yeni siyasi görüşlerin toplumu örgütleyici, harekete geçirici ve değiştirici önemi bu noktadan sonra başlar. Gene Stalin, bu konuda şunları söylüyor: *“Yeni toplumsal fikirler ve kuramlar, aslında toplum için gerekli olduklarından toplumun maddi yaşamının gelişmesinin olgunlaşmış görevlerini bunların örgütleyici, harekete geçirici ve değiştirici etkisi olmadan çözmek olanaksız olduğu için ortaya çıkarlar. Toplumun maddi yaşamının gelişmesinin dayattığı yeni görevlerin temeli üzerinde ortaya çıkan bu yeni toplumsal fikirler ve kuramlar, yeni bir çağır açarlar ve yığınların ortak malı olurlar, onları harekete geçirir ve toplumun can çekişen güçlerine karşı örgütler ve böylece toplumun maddi yaşamının gelişmesi önünde bir engel oluşturan güçlerin devrilmesini kolaylaştırırlar. Daha çok önceleri, Marx şöyle demişti: ‘Teori, yığınları kucakladığı zaman maddi bir güç halini alır’.* Demek ki, yalnızca öncünün kafasında yer tutan, yalnızca bir avuç fedakar savaşçının inandığı fikirler ‘maddi bir

güç’ teşkil edemezler. Bir partinin sloganlarının, düşüncelerinin ve toplumun geleceği için hazırladığı planların doğruluğuna, başta işçi sınıfının ve emekçi halkın inanması ve onu kendi planları, kendi düşünceleri ve fikirleri olarak görmesi gerekmektedir. Bunu yığınlar ancak kendi deneyleriyle öğrenebilirler. Partinin söylediklerinin doğruluğunu kendi eylemi içinde sınamadan, o görüşlerin kendi hayatını gerçekten değiştireceğine güvenmeden ve partinin sloganlarının doğruluğunu bizzat kendi hayat kavgası içinde görmeden, yığınlarla parti arasında bir fikir birliği kurulamaz. Parti, işçi sınıfı ve halka kendi fikirlerini usanmadan anlatıyor. Sözlerinin doğruluğu konusunda sınıfı ve halkı ikna etmeye çalışıyor. Fakat onların doğruluğunu kitleler bizzat kendi hayatı içinde denemeden, kendi hayatlarının bir parçası haline getirmeden, bu fikirler, ‘maddi güç’ halini alamazlar.”

Yüzyıllardır, halk yığınları, devletin ölümsüz olduğuna, devletsiz yaşanamayacağına inandırılmıştır ve bu inanç zaman zaman yıkıntıya uğrasa da, zayıflasa da hâlâ büyük ölçüde yaşamaya devam etmektedir. Ve bir komünist, gelecekte insanların devlet olmaksızın yaşayacaklarını söylediğinde, bazı insanların buna inanmaları çok zor olmaktadır. Bunun gibi birçok yanlış, temelsiz ve hayali fikir, hiçbir gerçeklikleri olmadığı halde “yığınları kucaklamış” bulunmaktadır ve olumsuz anlamda birer maddi güç halini almışlardır. Batıl inançlar, burjuva propagandasının reklamını yaptığı birçok köhne fikir, dinsel ve felsefi inanç, kendilerine karşı ayrıca mücadele edilmesi gereken güçler olarak devrimci sınıf mücadelesinin karşısında durmaktadır. Bizler nasıl bu fikirleri kendi mücadelemizin önünde canlı, gerçek, maddi birer engel olarak buluyorsak, yani sadece milyonlarca insan bu fikirlere inandığı için onlar tıpkı diğer nesnel kuvvetler gibi bizim önümüzde etkili engeller olarak duruyorsa, bizim fikirlerimizin de burjuvazinin karşısında milyonlarca işçi ve emekçinin ortak düşüncesi olarak yani gerçek, nesnel, maddi bir güç olarak dikilmesi gerekmektedir. Bu anlamda, subjektif fak-

törün objektif bir karakterinin bulunduğunu söyleyebiliriz. Ama bu bir azınlığın, yalnızca öncü kesimin fikirleri olarak kaldıkça asla objektif-nesnel, maddi bir karakter kazanamayacağı gerçeğini göz önünde tutarak söylenebilir.

ÖZGÜRLÜK VE ZORUNLULUK

Bu noktada, insanın nereye kadar özgür olduğu, yani neleri istediği kadar yapabileceği ile kendisini kuşatan ve özgürlüğü önünde engel teşkil eden “zorunluluk”ların neler olduğunu tartışmak gerekir. Zorunluluk ve özgürlük, insan etkinliği ile doğanın ve toplumun objektif yasaları arasındaki ilişkiyi anlatan bir kavram çiftidir. Her kavramda olduğu gibi, bunda da metafizikçiler, her iki kavramın ifade ettiği ayrı ilişkileri birbiriyle tamamen karşıt ilişkiler olarak yorumlamışlar ve özgürlüğün olduğu yerde zorunluluğun, zorunluluğun olduğu yerde de özgürlüğün bulunamayacağını ileri sürmüşlerdir. İdealistlere göre özgürlük, dış şartlar tarafından belirlenmeyen bir iradeye göre hareket etmek demektir. Bu noktada iki ayrı metafizik ve idealist görüş birbiriyle karşı karşıya gelir. Birinci görüşe göre, insan, yaptığı her işte kendi iradesiyle hareket eden bir varlıktır ve onun özgür iradesi önünde herhangi bir engel ancak bir başka irade olabilir. İkinci metafizik görüşe göre ise, insan iradesi denilen şey aslında dış zorunlulukların belirlediği bir eylemden başka bir şey değildir. Dolayısıyla insan hiçbir zaman tam olarak özgür olamaz ve daima onun hareketlerini, isteklerini ve hedeflerini belirleyen bir dış dünyanın zorunluluğuna göre hareket eder. Bu görüş, eninde sonunda mutlak olarak kaderciliğe varır. Öyle ya, insan eğer kendi yolunu seçmek ve kendi gücüyle içinde yaşadığı şartları değiştirmek iradesine ve bunu gerçekleştirme gücüne sahip değilse, onu daima isteklerinin dışında yollara sürükleyen dış kuvvetler varsa, bundan kurtuluş da söz konusu olamaz. Ya da bundan kurtuluş da gene o dış kuvvetlerin insafına kalmıştır.

Bir diyalektikçi ise, özgürlüğün ve zorunluluğun birinden birini mutlaklaştırmanın yanlış olduğu görüşünden yola çıkar. Her iki kavramın ifade ettiği ilişkilerin de, birbiriyle çelişen ama bir arada ve birbiri üzerinde etkide bulunarak var olduğunu bilir. Zorunluluk, doğada ve toplumda, insan iradesinden bağımsız yasalar olarak var olur. Bırakılan her nesnenin kendi halinde yere düşmesi, yerçekimi yasasının zorunlu bir sonucudur ve bunu insan yalnızca bunun böyle olmamasını dileyerek, içinden böyle bir istek geçirerek önleyemez. Ne var ki, insan yerçekimi yasasının işleyişini bir kez öğrendikten sonra, artık onun karşısında nasıl özgürleşebileceğini ve onun kendisini sınırlayan koşullarını nasıl ortadan kaldıracağını da bilebilir. Bugün, yerçekimi yasasının etkisini boşa çıkaran, kendi istedikleri gibi inip kalkabilen uçaklar yapmak, insanın özgürlüğünü zorunluluk karşısında gerçekleştirebilmesinin örneğidir. Ama eğer uçak, yerçekiminin işleyiş kurallarına karşı olan yapı özelliklerini kaybederse, hava akımlarıyla kendisi arasındaki ilişkiyi doğru kuran kanat, kuyruk, teknik özelliklerini kaybederse, yani insanın zorunlu olan doğa yasasına karşı geliştirdiği özgürleşme araçları işlemez hale gelirse, gene yasa bildiği gibi işlemeye devam eder ve uçak düşer.

Madenlerde çalışan arkadaşlarımız, göçüğü önlemenin, grizu patlamasının önüne geçmenin birçok yolunu bilirler. Ama bunları yapabilmek için gerekli koşullara sahip değillerse, işveren kendi para kazanma özgürlüğünü onların bu olaylar karşısındaki özgürlüğünden daha değerli görüyorsa, göçük olayı karşısında da, grizu patlaması karşısında da özgür olabilmek için başka yollara başvurmaları gerektiğini görürler.

Toplumsal olaylarda da bu ilişkiler aynı şekilde geçerlidir. Toplumsal ilişkiler de kendine özgü yasalarla işler. Bu yasalar, insanların birbirlerini denetlemek, birbirleri üzerinde baskı kurmak için yaptıkları hukuki yasalardan farklıdır. Hukuki yasaları gene, insanlar ihtiyaçları doğrultusunda değiştirebilirler. Ama

doğa ve toplum yasalarının işleyişleri insan iradesinden, insanın düşüncesinden bağımsızdır. Ve onları istediğimiz gibi değiştirmek mümkün değildir. Yalnız, doğa yasalarıyla toplumsal yasalar arasında şöyle bir fark vardır: Doğa yasalarının geçerli olduğu doğa, insan eliyle ne kadar değiştirilirse değiştirilsin, yasaların işleyiş biçimi özünde aynı kalır. Ve insan, doğayı bir bütün olarak değiştirmeyi başaramadığı sürece, onun temel yapısı aynı kaldıkça, yasalar da değişmeden işler. Ama toplum, insanların eliyle ve onların tarihsel eylemiyle değiştirilebilir ve böylece bir toplum biçimine egemen olan yasalar, bir başka toplum biçiminde geçerliliğini yitirirler. Kapitalist toplumun temel yasaları, sosyalist toplum için geçerli değildir. Sınıflara bölünmüş bütün toplum biçimlerinde toplumsal yasalar, doğal yasalar kadar kalıcı ve etkili görünürler. Bunların üzerine çıkmak ya da onlara rağmen hareket etmek imkanı yoktur. Sosyalist toplumda insanlar, toplumsal sınıflar arası çelişmelere son vererek kendi ihtiyaçları doğrultusunda toplumu planlı bir gelişmenin doğrultusuna sokarlar ve bu toplumda insan iradesinin engellenmesi, yaratıcılığın sınırlanması söz konusu olmaz. Toplumsal olayların ve gelişmenin insanlar tarafından denetlenemediği sosyalist toplumda, sübjektif faktörler gittikçe daha belirleyici bir rol oynamaya başlar. Dolayısıyla, toplumsal irade ile toplumun yasaları arasındaki çelişme çözülmüş, insanın tarihsel eylemiyle tarihsel çerçeve uyumlu hale getirilmiş ve insan toplumu özgürlüğün dünyasına geçmiş olur.

Sınıflı toplumda insan, zorunlulukların kölesi durumundadır ve doğa üzerindeki hayvanın doğaya tutsaklığı ile onun toplumsal yasalara tutsaklığı arasında esas bakımından bir fark yoktur. Zorunluluğun dünyasında insan, henüz hayvanlıktan tam kurtulmuş sayılmaz. Sınıflara bölünmüş bir toplumda insanın hayatı, tıpkı doğa içindeki bir hayvanınki gibi, hayatın ezici yasalarının kontrolü altındadır. Ancak üretim araçlarının toplumsallaştırılması sonucunda kapitalist üretimin anarşik karakterinin

yerini planlı ve emeğe göre örgütlenmiş bir üretim alır. Böylece insanları yabancılaştıran, köleleştiren toplumsal koşulların yerini insanların denetimi altındaki toplumsal koşullar almış olur. Ayrıca sürekli ve engelsiz gelişen üretici güçler, insanların doğa yasaları karşısında da özgürlüğünün sınırlarını genişletir. Doğa yasalarını bilerek ve onlara uygun çözümler üreterek insanlar, toplumsal yasaların boyunduruğundan kurtuldukları gibi, doğa yasalarının da baskısından kurtulurlar. Böylece zorunluluk özgürlüğe, özgürlük de bir zorunluluğa dönüşmüş olur.

ZAMAN, MEKAN VE HAREKET

Evrende var olan her şey, daima onu çevreleyen bir mekan içinde var olur. Bir başka açıdan bakıldığında ise, madde, var olduğu her yeri bir mekana çevirir. Maddesiz bir mekan, ya da mekansız bir madde bulunamaz. Dolayısıyla, her varlık, bulunduğu çevre ile karşılıklı etkileşir ve çevresinin ona verdiği özellikleri taşıdığı gibi, kendisi de çevresinin özelliklerini değiştirir ya da etkiler. Bu özellik, bizim herhangi bir nesneyi, herhangi bir olayı ya da düşünceyi anlamamız, doğru değerlendirmemiz için, onu kuşatan bütün mekan özelliklerini, aynı mekanı paylaşan diğer nesne, olay ya da düşüncelerin özelliklerini göz önünde tutmamız gerektiğini gösterir. Bir kutup ayısını, Afrika ormanları içinde düşünemeyiz, kimse toprakta balık yetiştirmeyi aklına getirmez. Çünkü, her varlık kendine özgü varoluş koşulları içinde ve onunla uyumlu olarak yaşayabilir. Toplumsal olaylar ise, daima bir “tarihsel çerçeve” içinde gerçekleşirler. Her toplumsal kuruluş aşaması, her üretim biçimi, yaşanan ilişkiler, belirli bir toplum içinde cereyan eden olayların yaratılan nesnelerin ve ortaya atılan düşüncelerin şekillenmesine etkide bulunur, onların yapılarını belirler. Demek ki, tarihsel çerçevesinden soyutlanmış olarak herhangi bir olayı anlamaya çalışmak, aslında onu hiç anlayamamak demektir. Günümüzde, iki süper

devletin başkanlarının birbirleriyle ilişkisi, burjuva basın yayın organları tarafından “insanlığın barış ve refahı için girişilmiş çabalar” olarak reklam ediliyor. Barış ve refah kavramları, hangi çağda, kimler arasında ve ne için gibi sorulardan soyutlandığı zaman, hiç kimsenin karşı koyamayacağı güzel ve çekici sloganlar olarak ortaya çıkarlar. Yani eğer bu kavramları kendi “tarihsel çerçevelerinden”, kendi varoluş ortamlarından, bir başka deyişle mekanlarından ayrı düşünmeye kalkışırsak, bu, saf fikirlerin gücüne maddi hayat koşullarından daha büyük ve maddi hayat koşullarının üstünde onları belirleyen bir önem verdiğimiz anlamına gelir. Yani, yaşanan dönemin nesnel, maddi özellikleri, tarihsel koşulları ne olursa olsun, eğer ortada parlak fikirler ve süslü sözler varsa, bunların gerçekleşebileceğine inanan saf insanlar durumuna düşeriz. Olaylar, nesneler, düşünceler, daima kendilerine özgü bir mekanın –bir başka deyişle “uzay”ın– içinde anlamlıdır ve bugün, burada güzel ve iyi olan, yarın başka bir yerde kötü ve zararlı hale gelebilir. Dünyayı değiştirmek isteyen proletarya, attığı her adımın, yaptığı her eylemin zaman ve mekan koşullarına uyup uymadığına dikkat etmek zorundadır. Bunun gibi, hasımlarının her hareketini de zaman ve mekan koşulları bakımından değerlendirmelidir.

1990 1 Mayıs’ında, işçilerin birlik, dayanışma ve mücadele gününün nasıl kutlanacağı, hem gerici sendika ağaları ve hükümet çevreleri arasında, hem de devrimci-demokratlarla komünistler arasında bir tartışmanın konusu oldu. Burjuvazi ve onun yordakçısı durumunda olan sendika ağaları, 1 Mayıs’ı en geri biçimde ve zevahiri kurtarmak amacıyla göstermelik törenlerle geçiştirmek istiyorlardı. Önceki yıllarda olduğu gibi, 1 Mayıs’ın işçi bayramı olarak kutlanmasının karşısına kaba kuvvetle çıkmıyorlar, ama onu saptırmak ve içini boşaltmak için çaba gösteriyorlardı. Özetle söyleyecek olursak, değişen zaman ve mekan koşullarında, burjuvazi işçilerin karşısına en gerici ve en kaba kuvvet yanlısı yüzüyle çıkamıyordu. İşçilerin mücadele azmi art-

miş, 1 Mayıs her yerde hatta en geri işçi çevrelerinde bile savunulmuştu. Tabandan gelen baskıdan ürken Türk-İş yönetimi, 1 Mayıs'a doğrudan doğruya karşı çıkamadı. Kendi hazırladığı bildirilerin fabrikalarda, işyerlerinde okunması biçiminde bir "kutlama" önerdi. Muhalefet ve iktidar partileriyle burjuvazi, bu kararı çok beğendi. Zamana ve mekana uygun bir kutlama biçimi olarak gördü. Ancak, dünya yalnızca burjuvazinin zamanını ve mekanını tanımaz; aynı dünya üzerinde, karşıt sınıf çıkarlarıyla duran proletaryanın ve emekçi halkın da kendisine göre bir zaman ve mekan değerlendirmesi vardır ve kendi eyleminin gerçekleşme koşullarını bu kendi zaman ve mekanı açısından yapmaya yeteneklidir. Nitekim öyle oldu. Burjuvazinin dayattığı biçimi reddeden işçi sınıfı, TDKP'nin önerdiği gibi, kendi bildiği ve uygun gördüğü yoldan, gücünün elverdiği ölçüde fabrika ve işyerlerinde 1 Mayıs'ı devrimci bir biçimde kutladıktan sonra, gene gücünün ve örgütlenmesinin kuvveti yettiği ölçüde alanlara yürüdü. 1 Mayıs'ı, burjuvaziye karşı canlı, ilerletici bir mücadele günü olarak kutlayarak, üretimden gelen gücünü gösterdi. Hem toplumun diğer sömürülen kesimlerine, emekçilere güven verdi, hem de burjuvaziye gittikçe daha da ilerleyen birlik ve kuvvetinin derecesini göstererek korku saldı.

İşçi sınıfının büyük ölçüde benimsediği bu taktiği, bazı küçük burjuva öğrenci kesimleri beğenmedi. İşçilerin eylemlerinin "pasif" hatta "teslimiyetçi" olduğunu söylediler. Onlara göre, işçiler, 1 Mayıs'ı, 1 Mayıs Meydanı'nda kutlamak için sokaklara dökülmeliydi ve bunu gerçekleştirmek için yapacağı her şey, fabrika ve işyerlerinde yaptığı her işten daha önemli olacaktı. İşte bu noktada, Türkiye Devrimci Komünist Partisi'nin diyalektik materyalizm bilimini ne denli başarıyla kullandığını gösteren bir örnek yaşandı. O'nun işçilere önerdiği mücadele taktiği, hem burjuvazinin teslimiyete ve 1 Mayıs bayramının öneminin üstünü örtmeye hizmet eden çağrısını, hem de küçük burjuva iradeci, kendinden başkasını ve özellikle de yüzbinlerce işçinin

devrimci enerjisini görmeyen küçük burjuvazinin subjektivist önyargılarını boşa çıkardı. Zamanın ve mekanın özelliklerini, yani eylemin yapılacağı tarihsel çerçeveyi doğru değerlendirerek, işçi katılımı bakımından en yüksek sayıyı bulan, işçilerin fabrika içi birliğini ve fabrikalar arası ilişkiyi ve bütünlüğü sağlayan, öncü ile kitle arasındaki bağları sağlamlaştıran bu taktik, aynı zamanda, mevcut koşulları daha da ileri götürerek, bir şeyi daha kanıtladı: Doğru bir taktik izlenerek yürütülen eylemler, yalnızca mekan ve zaman koşullarına uygun olmakla kalmazlar, aynı zamanda mekan ve zaman koşullarını da değiştirirler.

1917 yılında, Bolşevikler Rusya’da devrim için ilerlerken, bazı küçük burjuva ve burjuva sosyalistleri, Rusya’nın devrim için elverişli koşullara sahip olmadığını, Rusya’nın henüz ileri bir kapitalist ülke olmadığını için orada sosyalizmin kurulamayacağını, yani sosyalizm için Rusya’da zaman ve mekan koşullarının, “tarihsel çerçeve”nin uygun olmadığını ileri sürdüler. Bu bir bakıma doğrudur. Rusya, geri bir Asya ülkesiydi, sanayisi ve tarımı, Avrupa’daki başka ülkelerle kıyaslandığında oldukça geriydi ve ekonomisi, diğer Avrupalı emperyalistlerin büyük ölçüde denetimi altındaydı. Ancak Bolşevikler, bütün bu eksik koşullara rağmen, bu eksikliği ve geriliği de göz önünde tutan bir taktik izleyerek sosyalist devrimi başardılar. Onların başarısı, devrimin gerçekleştiği koşulları değiştirdi. Geri ve eksik unsurlarla örülmüş bulunan tarihsel çerçeveyi parçalayarak, yeni ve güçlü bir işçi toplumunun yaratılması için gerekli şartları sağladı. Devrim, kendi koşullarını kendi elleriyle yaratarak ilerledi.

Zaman ve mekan, nesnelerin, olayların ve düşüncelerin varoluşlarının objektif bir koşuludur ve bunlarla karşılıklı etkileşme içindedir.

Her varlık, bir zaman ve mekan içinde ancak hareketle var olabilir. Maddenin en genel varoluş biçimlerinden bir diğeri, harekettir. Bu hareketsiz bir maddenin ve maddesiz hareketin

olamayacağı anlamına gelir. Diyalektiğin dilinde hareket, basit yer değiştirme anlamından ötede, genel olarak değişme anlamına gelir. Bin yıllardır aynı yerde duran dağların hareket ettiğini söylediğimizde, bir metafizikçi bunu saçma bulur. Çünkü metafizikçiler hareket kavramına yalnızca “yer değiştirme” anlamı verirler. Oysa bir diyalektikçinin gözündeki, hareket demek en genel anlamıyla “değişme” demektir ve bu yüzden, bin yıllardır aynı yerde duran dağlar da hareketlidir. Çünkü onun rüzgarla, yağın yağmurla aşındığını, kayalarının soğuk kış günlerinde çatlayıp ufalandığını, biz onu hep aynı kalıyor gibi görsək de, onun her gün, her saat değişip başka bir hale girdiğini biliriz. Metafizikçi, tıpkı dağlar gibi, devletin, toplumun, insanların ve koşulların da değişmeden kaldığını, hiçbir zaman değişmeyeceğini düşünür.

Modern bilim, maddenin varlık özelliğini kaybetmeyen en küçük biriminin atom olduğunu keşfetti. Gözle görülmediği gibi en gelişmiş araştırma araçlarıyla dahi yalnızca varlığına dair izler bulunan atomlar, daimi bir hareket halindedirler ve en katı, en hareketsiz görünen cisimlerin içinde, sonsuz bir hareketin bulunduğu kanıtıdır. Donmuş ve değişmez gibi görünen toplumlar, ya zaman içinde yavaş yavaş, ya da güçlü bir etkiyle ansızın ve büyük çapta değişiklikler yaşarlar. Toplumlar da nesneler ve canlı varlıklar gibi, içten içe hareketlidirler. Her toplumsal biçim, bir gün gelir eski halini terk eder ve daha ileri bir örgütlenmeye ulaşır. Hareketin mutlak, durgunluğun geçici ve göreliliğini bilmeden, toplumsal değişimin gerçekleştirilmesi için yapılacak işleri planlayabilmek imkansızdır. Eğer toplumun değişmeden kaldığını, hareket etmediğini düşünürsek, bugünkü programımızın, eylem planlarımızın, taktikimizin hiç değişmeden yıllarca aynı kalmasında bir sakınca görmeyiz. Oysa hareketli bir toplumsal yapı, onun üzerinde işlem yapmaya çalışan devrimcilerin, daima yeni eylem ve örgütlenme biçimleri geliştirmelerini zorunlu kılar. Yıllarca aynı sloganları, aynı eylem

biçimlerini tekrarlayıp duran, değişen toplumsal ihtiyaçları ve insanların değişen ruh halini göz önüne almayan, dünyadaki hareketliliği kendi eyleminin bir kerterizi olarak görmeyen devrimcinin ezberden Kur'an okuyan hafızdan farkı kalmaz.

Hareket, zaman ve mekan maddenin birbirine bağlı en genel üç özelliğidir. En genel üç özellik olarak tanımlanmalarının sebebi şudur: Bunlardan birini taşımayan, bunlardan biri içinde bulunmayan hiçbir madde olmadığı gibi, zaman, mekan ve hareket de, maddesiz olamazlar.

Zaman, mekan ve hareketin birbirlerine bağlı olduğu, diyaletik materyalizm tarafından felsefi olarak önceden bildirilmiş ve modern bilim bu gerçeği kendi araştırmalarıyla sonradan kanıtlamıştır. Basit bir örnek üzerinde bu kavramların birbirine bağımlılığını görmeye çalışalım: Bir havaalanında, uçuş kulesinde çalışan birisi, bir uçağın telsizinden, alana doğru geldiği haberini alsın. Bu anda kule görevlisi, en azından şu üç bilgiyi bilmek zorundadır:

1. Uçak şu anda alandan kaç kilometre uzaklıkta ve ne kadar yüksekliktedir ve hangi yönde ilerlemektedir?
2. Şu anda bulunduğu yerde saat kaçtır?
3. Uçağın hızı ne kadardır?

Özetle, uçağın yeri (mekanı), zamanı ve hareketi hakkında tam bir bilgiye sahip olmadan onunla ilgili bir karar vermek imkanı yoktur. Uçağı tanımlayabilmek için, bu üç bilgi kesinlikle gereklidir. Aynı bilgiler, bir toplumun tanınması bakımından da gereklidir. Bir toplumun içinde yaşadığı üretim biçimi, onun zamanını, diğer ülkelerle olan ilişkisi, diğer üretim biçimleriyle olan uzaklığı ya da yakınlığı, politik konumu, coğrafi yeri onun mekanını belirler. Bir toplumun hareket özellikleri denilince, çok daha karmaşık, çok daha kapsamlı bir analiz gerekir. Onun hareketi, uçakta olduğu gibi basit yer değiştirme, bir çizgi üzerinde bir noktadan diğerine doğru ilerleme demek değildir. Bir

toplumun hareket özelliklerini tanımak için her şeyden önce onun içinde cereyan eden sınıf mücadelesini, sınıflar arasındaki ilişkilerin ekonomik, siyasi ve ideolojik boyutlarını bilmek gerekir. O toplumun üretiminin niteliğini, sahip olduğu imkanları ne şekilde ve hangi araçlarla değerlendirdiğini, halkın yaşam koşullarını ve bu koşullar karşısında nasıl davrandığını bilmek gerekir. Daha birçok olay ve öge bir araya gelerek, bir toplumun bugünkü durumunu ve hareketinin yönünü, yani nereden gelip ne tarafa doğru gittiğini anlamamızı sağlar. Bunu anlayamayan bir siyasi hareket, ya da aynı çözümlmeleri kendi işyerinde, fabrikasında yapmayan bir devrimci işçi, uçağı ezbere alana indirmeye çalışan kule görevlisine benzer.

İMKAN VE GERÇEKLİK

Toplumsal ihtiyaçlar, insanların gelişme düzeyine bağlı olarak gelişir ve artarlar. Dünya, her zaman belli ve sınırlı hammadde kaynaklarıyla, kullanılabilir malzemenin kıtlığı ile yaralı olarak görülmüş ve insanların ihtiyaçları ile bunların karşılanabilmesinin imkanları arasında bir çelişme bulunduğu ileri sürülmüştür. Kapitalizm, insanların ihtiyaçlarının sonsuz, ama kaynakların sınırlı olması teorisini ileri sürerek, yoksulluğun ve açlığın kaçınılmaz olduğuna inanılmasını istemiştir. Oysa ne insanların ihtiyaçları sonsuzdur, ne de bunun karşısında doğanın kaynakları sınırlı ve kıttır. Sonsuzluk duygusunu yaratan da, bunun karşısında her şeyin sınırlı ve kıt olduğu, az bulunur ve ele geçirilmez olduğu sanısını yaratan da kapitalizmdir. İnsanlar, gerçek ihtiyaçlarını ancak yaşadıkları toplumun kendilerine dayattığı ve “zorunlu” imiş gibi gösterdiği ihtiyaçlarla karıştırdıkları zaman (mesela, hiçbir gerçek ihtiyaca cevap vermediği halde, pahalı makyaj malzemeleri alamadığı zaman, ama kapitalizmin kültürü bunun kullanılmasının zorunlu ve gerçek bir ihtiyaç olduğunu ona dayatmış bulunduğu) ihtiyaçların

sonsuzluğuna ve kaynakların kıtlığına inanır. Gerçek şudur ki, ne insan ihtiyaçları gerçek anlamda sonsuzdur, ne de gerçek ihtiyaçları karşılayabilecek kaynaklar kıttır. İhtiyaçlarımız yaşıdığımız toplumsal örgütlenme düzeyi tarafından belirlenirler ve bunların karşılanması için gereken imkanlar gene aynı toplumsal varlık alanı içinde bulunurlar.

Bununla beraber bu, insanların her istediklerini her zaman ve her malzemeden yapabilecekleri anlamına gelmez. Belli bazı şeyler, ancak belli bir hammadde ile yapılabilir. Bunu her işçi, her emekçi bilir.

Bu kitapçığı dizen emekçinin önünde, üzerinde harfler bulunan tuşlar var.. Onlara bastıkça harfler kelimeleri, kelimeler sözleri, sözler de bütün kitabı meydana getiriyor. O, hangi harflere basarsa hangi kelimenin çıkacağını ve kelimelerin, sözlerin birleşerek neyi meydana getireceğini biliyor. Tuşlara basarken, kafasında kitabın bitmiş halini tasarlıyor. İşte onun kullandığı bütün malzeme, kitabın el yazması sayfaları, önündeki makine, kullandığı kağıtlar ve mürekkep, kafasındaki basımı tamamlanmış kitabın imkanlarıdır. Bu imkanları doğru bir biçimde kullanarak kafasındaki kitap tasarımını bir “gerçeklik”e çevireceğini bilerek çalışıyor. Bütün tarih boyunca insanlar, tasarladıkları, ya da daha önce başkasının elinde kullanılır halde gördükleri ve ihtiyaçlarına cevap veren, bir güçlüklerini ortadan kaldıran nesneleri, henüz gerçek olmadan önce, imkanlar düzeyinde ele almışlardır. Bir gerçekliğe ulaşmak için kullanılacak bütün nesneler, bütün araçlar, bilgi, beceri, tasarım gücü, imkan olarak adlandırılır. Gerçeklik ise, tamamlanmış, üzerinde çalışma bitmiş ve gerekli, kullanılır ve ihtiyacı karşılar hale gelmiş olan nesnedir. O henüz ortada yokken, ondan beklediğimiz bütün yararlı işler, ona sahip olduğumuz zaman yapmayı tasarladığımız her şey yerine gelmişse, bu bir gerçekliktir. Onu henüz ortada yokken tasarlayan kafamız ve onun yerine getirilmesini bekle-

yen ihtiyaçlarımız, bütün bu varlık çevresi ise, daha başında o gerçekliğin imkanlarını oluştururlar.

Bir olanaklar topluluğundan bir gerçekliğe geçiş, daima bir oluş ve dönüşme sürecinde gerçekleşir. İmkanlar, gerçekliğe ulaşıldığında, eski yapılarını korumazlar, değişmiş, yenilenmiş ve bir kısmı da elenip tüketilmiş olurlar. Ve bu aşamadan sonra her yeni gerçeklik, bir başka gerçekliğin imkanı olarak önümüzde durur. Tıpkı, bu gerçeklikten önce önümüzde imkan olarak bulunanların bir başka ve kendilerinden önceki bir takım imkanların gerçekliği olmaları gibi.

İnsanın yaptığı bütün işler, daima bir şeyi başka bir şey yapmak, bir şeyin meydana gelmesini sağlamak ya da istenmeyen bir olayın gerçekleşmesini önlemek olarak özetlenebilir. Fakat bütün faaliyetin esası, nelerden nelerin yapılabilceğini, nelerin nelerden yapılamayacağını bilmeye dayanır. zerinde faaliyette bulunduğu nesne ile kendi amaçları arasında bir ilişki kuran insanoğlu, tasarladığı işle elindeki nesnelerin, araçların, zaman ve mekan koşullarının elverişli olup olmadığını bilmek zorundadır. Dünyanın çok çeşitli zenginliği, istediğimiz her şeyi yapabileceğimiz izlenimini verir. Oysa, bize imkan gibi görünen ve hedeflerimizin gerçekleşmesi için kullanılabileceğini sandığımız pek çok şey, aslında kendisine özgü koşullarla belirlenmiştir ve onları isteklerimiz, hedeflerimiz doğrultusunda kullanabilmek için pek çok ara işlem yapmak zorunda kalabiliriz. Çünkü, her gerçeklik, ancak kendi tasarlanan yapısına uygun bir imkanlar topluluğundan çıkabilir. Kimse, hafif, ucuz, kullanışlı bir masa tasarlayıp sonra da bunu bronzdan dökmeye kalkışmaz. Tasarı ile kullanılacak madde arasında doğru bir ilişki kurulmalıdır. Toplumsal hareket içinde yer alan ve yeni bir toplumsal sistem inşa etmeyi planlayan bir devrimci de, tasarladığı, gerçekleştirmek istediği toplumsal ilişkiler için, içinde yaşadığı toplumda bunu yapabilmeye elverişli imkanlar bulunup bulunmadığını

ölçüp biçmek zorundadır. Geri bir toplumsal yapı, zayıf ve yeterince örgütlenmemiş ve bilinçlenmemiş bir işçi sınıfı, geniş ve etkili bir küçük burjuvalar katmanının bulunduğu bir ülkede henüz sosyalizm için imkanlar yeterince olgunlaşmış sayılamaz. Bir ülkede devrimin karakterinin ne olacağına, yalnızca devrimcilerin kafalarındaki tasarılar karar veremez. Tıpkı sağlam tuğladan ev yapmak isteyen ama elinde yalnızca kerpiç ya da briket bulunan birinin durumu gibidir bu. Yalnızca ve ancak demokratik bir devrim için elverişli imkanların bulunduğu bir toplumsal yapı içinde, bunları görmezden gelerek sosyalist devrim planları yaptığını ileri süren birinin aklından zoru olduğu söylenebilir. İşçi sınıfı ve onun komünist partisi, kendi hedefini açıkça sosyalist devrim olarak ilan eder. Bunu gerçekleştirmek için her türlü imkanı kullanmak ve yeni imkanlar yaratmak için çalışır. Bu hedefinden önündeki adımın niteliği ne olursa olsun hiçbir zaman vazgeçmez ve kendisini daima böyle bir devrimin gerçekleştirilmesi için hazırlar. Ama imkanlarla tasarlanan gerçekler arasındaki çelişme, nesnel bir çelişmedir ve irade ile aşılabilir. Bunun yanı sıra unutulmamalıdır ki, toplum çok canlı ve değişken bir yapıdır. Bugün imkan dahilinde görünmeyen birçok gelişme, yarın olgunlaşabilir. Tarih, çok kısa zamanda toplumsal sınıf ilişkilerinin yeni biçimler ve yeni çelişmeler kazanarak dönüşümün niteliğinin yeniden hesap edilmesini dayatabildiğini ve devrimcilere, kendilerinin tasarladıklarından daha ileri gerçeklikleri elde edebilmeleri için yeni imkanlar sunduğunu pek çok defa göstermiştir. İmkanlar da, bütün nesnel dünya gibi, hareketli ve değişkendir. Ve yeni imkanların doğması, yeni gerçekliklerin tasarlanması için daima yeni fırsatlar sunar.

Diyaletik materyalizm, imkanların çeşitli biçimlerde insanın önüne gelebileceğini keşfetmiş, onları nitelikleri bakımından ayrı ayrı sınıflandırmıştır.

Genel olarak imkan, gerçekliğin ortaya çıkışı için gerekli koşulların varlığı, ya da gerçekliğin doğuşunu engelleyecek aksi koşulların yokluğu demektir. Gerçekleştirmeyi tasarladığımız iş ya da nesne için gerekli imkanlar varsa, var bulunan bu imkanlara “somut imkan” denir. Fakat, elimizdeki imkanların, gerçekleşmeyi sağlayıp sağlamayacağı belli olmadığı halde, en azından gerçekleşmenin önünde bir engel teşkil etmediğini görüyorsak, bu imkan “soyut imkan” olarak adlandırılır. İnsan eylemi, üretim faaliyeti ya da toplumsal devrimci eylem, daima bir soyut imkanı, somut imkana çevirmeye dayanır. Yani, yalnızca engel teşkil etmemek durumundan gerçeklik için kullanılır duruma sokabildiğimiz imkanlar, soyut imkandan somut imkana çevrilmiş olurlar. Ulaşmak için çalıştığımız hedefe uygun unsurların geliştirilmesi, yaratılması, hedefin gerçekleşmesini engelleyen unsurların ortadan kaldırılması veya ayıklanması ve etkisiz hale getirilmesi, imkandan gerçekliğe geçiş için yapılması gereken bir dizi işlemdir. Hevesli birinin, kendisi için iyi bir lokomotif yapmak istediğini düşünelim. Eğer o adamın yaşadığı ülkede, kişilerin kendileri için lokomotif yapmasını yasaklayan bir kanun yoksa, ya da kendi başına lokomotif sahibi olmak toplumca ayıp sayılmıyorsa, bu soyut olarak lokomotif yapmanın bir imkanıdır. Başka imkanları da bir araya getirirse, bir lokomotif sahibi olabilir. Ama adamın elinde yeterli hammadde almak, bilgili mühendisler ve becerikli işçiler tutmak için yeterli para yoksa, böyle bir yokluk, artık soyut imkan sayılamaz. Eğer bunları da sağlarsa, elinde bir lokomotif gerçekliği için “somut imkanlar” da bulunmuş olacaktır. Demir ve çelik, motor, yakıt kazanı, elektrik donanımı için gerekli parçalar, hesapları yapacak, planları çizicek mühendisler ve tasarımcılar ve nihayet bütün bu malzeme üzerinde çalışacak işçiler bir araya getirilince, lokomotifin üzerinde hareket edeceği raylar döşenince adam kendisine bir lokomotif yapılması için imkanlara sahip olmuş demektir. Şimdi bütün mesele, bu

imkanları bir araya getirerek lokomotifin gerçekliğini ortaya çıkarmaya gelmiştir. Burada şu soru sorulabilir: Kişisel bir lokomotif için bu kadar zahmete değer mi? Gerçekten, toplumlar yalnızca gerçek anlamda ihtiyaç olarak hissettikleri nesneler için imkan, zaman, emek ve madde harcarlar. Geçmişte, eski zamanlarda, insanlar köle emeğini kullanarak hemen hemen bedavaya malolan işler yaptırabildikleri bir zamanda, köle emeği her sorunu çözmeye yettiği zamanlarda, makinelere itibar etmezler ve emeğin yerini tutacak makineler icat etmek için kafa patlatmazlardı. Ne zaman ki, toplumsal ilerleme, köle emeğinin yerine ücretli işçi emeğini koydu, emek ayrıca bir sermaye yatırımı gerektirir hale geldi, toplumun ürün ihtiyacı büyüdü ve üretim tekniklerinin geliştirilmesi ve daha çok ürünün daha ucuza mal edilmesi kapitalistlerin bir ihtiyacı haline geldi, o zaman makinelerin geliştirilmesi ve üretim için yeni imkanların yaratılması zorunlu oldu. Bu yüzden Marx, şöyle demiştir:

“İnsanlar yalnızca çözüm imkanları bulunan problemleri önlerine koyarlar ve her problem ancak çözüm imkanları bulunduğu anda doğar.” Eğer yaşanan toplumsal koşullar, yalnızca bazı insanların kafalarında “problem” olarak kalmış ama toplumsal bir problem halini almamışsa, burada ciddi ve çözümü gereken bir problemin bulunduğu söz edilemez. Bir başka deyişle, insanların çözümünü istedikleri her problem, o anda çözüm imkanları toplumsal olarak üretilmiş bulunan problemlerdir. Adaletsiz ve eşitsiz hayat koşulları, çok eski zamanlardan beri insanların özellikle de bazı filozofların kafasında ciddi bir problem olarak varolagelmiştir. Ama bu koşulların tümüyle ortadan kaldırılması için zorunlu imkanlar biraraya gelmeden kaldırılmazlardı ve bu toplumsal bir problem olarak tanımlanamazdı. Bütün toplumsal adaletsizliklerin ve eşitsizliklerin ortadan kaldırılması ancak sosyalizmde mümkün olmuştur. Bundan önceki toplumsal ilişki biçimlerinde, kendilerini adaletsizliğin ve eşit-

sizliğin düşmanı olarak tanıtanlar ve bu uğurda toplumları ayağa kaldırıp isyanlara, ihtilallere sürükleyenler, sonunda kendileri de adaletsizlik ve eşitsizlik düzeninin bir başka biçimini kurmaktan öteye geçememişlerdir.

Herhangi bir nesne üzerinde çalışan bir emekçi gibi, toplumu dönüştürme faaliyetine girişmiş bir devrimci de, önce şu soruların bir cevabını aramak zorundadır: Acaba, önüme koyduğum hedefle, şimdi elimde bulunan araçlar ve hammaddeler birbirine uyumlu mudur? Hedeflediğim gerçeklik, şu anda önümde bulunan imkanlar arasından çıkartılabilir mi? Elbette böyle bir sorunun doğru cevaplanabilmesi için, hedefin çok açık ve doğru bir tarifinin yapılması gerekir. Şu andaki imkanlarla bir sosyalist devrimi hedeflediğini ileri süren birisi, ya sosyalizm diye bir başka şeyi tarif etmektedir ya da eldeki imkanların gerçekten neler olduğunu doğru dürüst hesap etme yeteneğinden yoksundur. Elinde koruk üzümle kurtlanmış un bulunan birinin “ben bundan iyi bir helva yaparım” dediğini, ya da “şu deveyi kesip kebab yapalım” diyen birinin elinde yalnızca tırnak çakısının bulunduğunu düşünün!

Cevaplandırılması zorunlu bir diğer soru şudur: Hangi unsurların bir araya getirilmesi, hangi gelişmelerin ne biçimde etkilenmesi, hangi aksi nedenlerin ortadan kaldırılması ve elverişli etkilerin yaratılması gerekmektedir. Elimizde bulunan imkanlar arasında nasıl bir etkileşim vardır? Bunlar birbirlerini tamamlamaya ve bir bütün oluşturmaya yetenekli midir, yoksa aralarında çelişmeler var mıdır? Çelişmeler varsa bunlar hangi yöntemlerle nasıl çözülecektir?

Özellikle toplumsal değiştirme-devrim amacının gerçekleşmesi söz konusu olduğunda, toplumsal imkanlar üzerinde karşıt eğilimlerin rol oynamaya başladığını görürüz. Aynı imkanlar topluluğundan farklı gerçeklikler çıkarılması mümkündür ve devrim ve karşıdevrim, bir ve aynı toplumun aynı sınıfları üze-

rinde faaliyet göstererek birbirlerine karşı mücadele ederler. İşçi sınıfı sosyalizm hedefine ilerlemek için, toplumun diğer emekçi sınıflarını ve işsizleri, tüm ezilenleri kendi etrafında toparlamak, aynı hedefler doğrultusunda kendisi ile birlikte hareket etmeye onları ikna etmek zorundadır. Bu sınıflar ve tabakalar, devrimin imkanlarıdır. Ama burjuvazi de, özellikle küçük mülk sahibi sınıfları ve işçi sınıfının geri kesimlerini kendi etrafında tutmaya ve onlardan devrimi önleyen bir güç olarak yararlanmaya çalışır. İşsizleri işçilere düşman etmeye, işçilerin davasıyla onların kurtuluşunun aynı olduğu gerçeğini gizlemeye çalışır. Bütün bu faaliyetin amacı, devrimin imkanlarını devrime karşı imkanlar haline getirmektir. Görülüyor ki, toplumsal unsurlar, onlara belli politik hedefleri bulunan örgütlü öznelerin eli değmeden önce, kendiliğinden devrimin ya da karşıdevrimin unsuru olamamakta, fakat bir kez siyasi örgütlenmesini tamamlamış ve toplumsal çapta etkili olmaya başlamış bir devrimci öznenin (sınıf bilinçli ve komünist partisi etrafında örgütlenmiş proletaryanın) eli değdiğinde devrimci bir nitelik kazanabilmektedir. Doğada kendi başına toprak altında duran demir cevherini, üretim süreçlerinde planlı emeği ve becerisiyle makine haline getiren işçi ile toplumun ara sınıflarını devrimin etrafında birleştiren güç aynı işi yapar: Bir soyut imkanı, bir somut imkana ve onu da bir gerçekliğe dönüştürür.

SONSÖZ

Bu kitapçık, diyalektik materyalizme yalnızca bir giriştir. Diyalektik materyalizm bilimini derinlemesine öğrenmek için Marksizm-Leninizmin teorik cephaneliğini bütünüyle iyi incelemek ve yalnızca “felsefi anlamda” diyalektiği öğrenmekle kalmayıp, bu bilimin siyasette, sanatta, devrimci çalışmanın bütün alanlarında kullanılışında ustalaşmak gerekmektedir. Bu yüzden bu kitapçık diyalektik materyalizmi bütün ayrıntılarıyla ve bütün yönleriyle öğretmek iddiasından hayli uzaktır. Yalnızca ilk bilgileri ve giriş niteliğinde bazı kavramları açıklamaktadır. Kitabın sonuna, diyalektik materyalizmi kavramak ve ayrıntılı olarak öğrenmek isteyenler için gerekli kaynakların kısa bir dökümü konulmuştur. Ayrıca, son sayfalarda, gerek bu kitapta geçen, gerekse diyalektik materyalizmin sık kullanılan bazı diğer kavramlarının kısa tanımlarını veren bir sözlük eklenmiştir.

DIYALEKTİK MATERİYALİZMİN İNCELENMESİ İÇİN BAŞVURULACAK TEMEL KAYNAKLAR

Aşağıdaki listede belirtilen kitaplar, diyalektik materyalizmin doğrudan kaynakları olarak başvurulacak eserlerdir. Kitapların sunuluş sırası, bir okuma sırası değildir. Araştırma yapmak isteyenler, kitapları kendisinin ve çalışma alanının ihtiyaçlarına göre izleyecekleri yönetime uygun olarak seçmelidirler. Kitapların içerikleri hakkında bu tarz bir çalışmayı kolaylaştırmak amacıyla özet bilgi verilmiştir.

Ludwig Feuerbach ve Klasik Alman Felsefesinin Sonu

Friedrich Engels tarafından 1866 yılında yazılmıştır. Kitap dört bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölüm, “*Hegel’den Feuerbach’a*” başlığını taşımaktadır ve her iki filozofun görüşlerinin eleştirel bir incelenmesini içermektedir. Bu bölüm, özellikle anlaşılması çok zor olarak bilinen Hegel felsefesinin temel tezleri ve Hegel mantığının temel ilkeleri hakkında açıklayıcı ve tanıtıcı notlar bakımından dikkate değerdir.

İkinci bölüm, “*İdealizm ve Materyalizm*” başlığını taşır. Felsefenin temel sorunu olarak bilinen varlık ile düşünce arasındaki ilişki, bu bölümde incelenir ve bu konuda filozofların aldığı tavra göre iki büyük gruba ayrıldıkları tezi bu bölümde işlenir. Diyalektik materyalizmin en önemli tezlerinden biri olan bu ayrım ve ayrımın dayandığı çözümleme, felsefeye giriş bakımından önem ve değer taşımaktadır. Bu bölüm, tarihteki felsefe akımlarının bu iki ana görüş açısından sınırlandırılması ve karşılaştırılmasının tarihsel bir özetini vermesi bakımından da önemlidir.

Üçüncü bölümün başlığı, “*Feuerbach’ın Din Felsefesi ve Etiği*”dir. Engels, bu konuyu, eski materyalizmin son büyük ustası olarak

tanınan Feuerbach'ın idealizminin açığa çıktığı konu olarak ele alır. Feuerbach'ın din, sevgi vs. üzerine kurduğu toplumsal ilişki önerisini, “soyut insan” kavramı ekseninde eleştirir. Onun materyalizm adına yeni bir din kurma çabasını açığa çıkarır.

Son bölüm, “*Diyalektik Materyalizm*” başlığını taşır. Hegel'den sonra gelişen ve “sol Hegelcilik” diye adlandırılan felsefi akımın yapısının çözümlenmesiyle başlayan bu bölüm, diyalektik materyalizm öncesinin bir özetini verir. Hegel'le diyalektik materyalizm arasındaki ilişki açıklanır. Diyalektik materyalizmin temel ilkeleri, başlıca yasaları ve kategorileri özetlenir.

Bu eser, gerek diyalektik materyalizmin kurucularından biri tarafından yazılmış olması bakımından, gerekse diyalektiği herkesin anlayacağı bir tarzda özetlemiş olması bakımından, küçük hacmine rağmen son derece önemli bir eserdir. Lenin, bu eserin “Komünist Manifesto kadar önemli” olduğunu söylemiştir.

Alman İdeolojisi

Marx ve Engels tarafından birlikte yazılan bir eserdir. 1845-46 yılları arasında, birlikte çalışmaya başladıklarından bu yana geliştirdikleri temel tezleri özetlemek ve Engels'in deyişiyle, “kendi kafalarını açmak” amacıyla kaleme alınmıştır. Eser, uzun yıllar sosyalizmin teorik cephaneliğinde yer alması unutulmuş olarak beklemiş ve ilk kez 1932 yılında Sovyetler Birliği'nde yayınlanmıştır.

Bu eserlerinde iki büyük usta, sol Hegelcileri ve Feuerbach materyalizminin sınırlı içeriğini eleştirerek, diyalektik ve tarihsel materyalizmin temel ilkelerini ve Marksizmin bütün teorik birikimi boyunca kullanılıp geliştirilecek olan temel kavramları inşa ederler.

Eserin büyük önemi, sol Hegelcilik ve Feuerbach materyalizminin özünde idealist bir karakter taşıdığını göstermesidir. Özellikle Feuerbach materyalizminin, dünyayı “seyreden” ve onun karşısında edilgen konumda tasvir edilen insan anlayışının eleştirilerek, bunun karşısında, eylemci, dönüştürücü, tarih yapıcı gücüyle maddi insan kavramının konulmuş olması, bütün

düşünce tarihinin en devrimci tezi olarak değerlendirilmeye layıktır. Çünkü bu tez, sonuçta, tarihin itici gücü olarak üretici güç konumundaki devrimci proletaryanın rolünün açığa çıkarılmasının da temelinde bulunmaktadır. Bunun yanı sıra eser, proleter eylemle toplumsal gelişmenin objektif yasaları arasındaki ilişkiyi göstererek, burjuvaziye karşı mücadelesinde proletaryanın tarihsel zaferinin kaçınılmazlığını da kanıtlamaktadır.

Anti-Dühring

Tam adı, “Bay Eugen Dühring Bilimi Alt Üst Ediyor” olan bu eser, Engels’in 1876 ile 1878 yılları arasındaki yazılarının bir araya getirilmesinden oluşmuştur. Görüşleri sosyal demokrat çevrelerde yankı bulan bir bilim adamı olan Eugen Dühring’in demagogik, çalıntılarla dolu ve içi boş fikirlerinin eleştirilmesinin bir zorunluluk halini alması üzerine yazılmıştır ve onun cahilce saldırıları karşısında Marksizmin bir savunusudur.

Anti-Dühring, felsefe, ekonomi politik ve sosyalizm başlıklarını taşıyan üç ana bölümden oluşur. Marksizmin üç temel alanının, yani diyalektik ve tarihsel materyalizmin, ekonomi politığın ve bilimsel komünizm teorisinin açıklanmasını içerir.

Birinci bölüm, diyalektik ve tarihsel materyalizmin ana çizgilerini özetler. Felsefenin temel sorununa materyalizm açısından verilen cevabı açıklar ve savunur. Dünyanın maddi yapısını, bilmenin temel yasalarını, zaman, mekan ve hareketin maddi birliğini materyalizmin temel ilkeleri olarak inceler. Bilimlerin sınıflandırılması sorunu ile maddi dünyanın biçimleri arasındaki ilişkiyi gösterir. Ahlak, eşitlik, zorunluluk ve rastlantı gibi kavram ve kategoriler hakkındaki diyalektik materyalist görüşleri açıklar.

İkinci bölümde, Engels, Dühring’in ekonomi politik hakkındaki görüşlerini eleştirir. Ekonomi politığın ana konusu ve yön-temine ilişkin değerli bilgiler verir. Bu arada bu bölüm, özellikle, idealist şiddet teorisinin eleştirisini ve toplumun gelişmesinde ekonominin rolünü ortaya koyması ve devrimci bir dönemde

devrimci şiddetin rolünü göstermesi bakımından temel bir başvuru kaynağı değeri taşımaktadır. Bu bölümün ekonomi politişin tarihine ilişkin onuncu kısmı, eseri müsvedde halindeyken okuyan Marx tarafından yazılmıştır.

Üçüncü bölüm, bilimsel sosyalizmin tarihsel köklerini açığa çıkarır. Ütopyacı sosyalizmin önemini ve eksikliklerini göstererek onların eleştirisi temelinde yükselen bilimsel sosyalizmin üstünlüğünü kanıtlar.

Bu eser, yalnızca bilim ve felsefe alanında devrimci komünist teorinin savunulması bakımından değil, siyasette de, reformizmin, revizyonizmin ve oportünizmin çeşitli biçimlerine karşı, devrimci proletaryanın dünya görüşünün açıklanmasını içermesi dolayısıyla da, yazılışının üzerinden geçen bir buçuk yüzyıla yakın zamana rağmen, temel bir ders kitabı ve önemli bir silah olarak değerini korumaktadır.

Doğanın Diyalektiğı

Engels tarafından daha kapsamlı bir çalışma için tutulan notlardan oluşan bu eser, 1873-1886 yılları arasındaki çalışmaları kapsar. Engels hayattayken düzenlenip basılamamış, ilk kez 1925 yılında Sovyetler Birliğı'nde yayınlanmıştır.

Eserin başlıca amacı, diyalektik materyalizm ile doğa bilimleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak ve bilimin ilerlemesinin diyalektiğı yaptığı katkıları olduğı kadar, diyalektiğın de bilimin gelişmesine katkıda bulunacağını göstermekti. Bu amaca uygun olarak Engels, birçok durumda idealist ve metafizik dünya görüşlerinin bilimin gelişmesinin önünde engel teşkil ettiğini ve bunların aşılabilmesinin yolunun diyalektik ile bilim arasında dolaysız bir ilişki kurulması olacağını göstermiştir. Seçtiğı ileri örneklerde, bu ilişkinin kurulduğı hallerde, bilimin aldığı yolu göstermiştir.

Bu eser aynı zamanda, diyalektiğın başlıca yasaları ve kategorileri hakkında temel bilgileri de içermektedir.

Felsefe Defterleri

Bütün çağların en büyük devrimcisi Lenin'in, 1914 ile 1916 yılları arasında okuduğu felsefe ile ilgili kitaplar hakkında tuttuğu notlar 1933 yılında Sovyetler Birliği'nde bu adla yayınlandı.

Lenin bu çalışmaları sırasında, okuduğu birçok kitabın özetini çıkarmasının yanı sıra, onlar hakkında derin eleştiriler de yazmış, yalnız kitap yazarlarının fikirlerini eleştirmek ve değerlendirmekle kalmamış, ele alınan her konu ile ilgili olarak kendi görüşlerini de yazmıştır. Böylece “*Felsefe Defterleri*”, bir araştırmacı bakımından iki önemli özellik gösterir. Birincisi, okuyup yazarak kendini geliştirmek isteyen herkes için bu çalışmalar, örnek alınacak bir yöntem kitabıdır. En basitinden, bir kitabın özetinin nasıl çıkarılacağını, nasıl eleştirileceğini ve kendi özgün görüşlerinin dile getirilmesi için bir eserin nasıl değerlendirileceğini göstermesi bakımından bu eser, temel bir eğitim kitabıdır. Okuyucu, Lenin'in çalışmalarını değerlendirir ve onları içeriğinden öğrenirken, O'nun çalışma yöntemini tanımak için de çok değerli bir malzeme bulacaktır bu kitapta. İkinci olarak, Lenin'in bu çalışmaları, diyalektik materyalizmin bir eleştiri ve dünyayı değiştirme silahı olarak taşıdığı büyük önemi öğretmesi bakımından eşsizdir.

Defterlerde, otuzdan fazla bilim, felsefe ve sanat kitabının eleştirel özeti bulunmakta, bunların dışında bu konulara ayrılmış birçok makale ve yazı da değerlendirilip eleştirilmektedir. İncelenen kitaplar arasında, Marx ve Engels'in ortak eserleri olan “*Kutsal Aile*”den Feuerbach'ın “*Dinin Özü*”ne, Hegel'in “*Mantık Bilimi*”, “*Tarih Felsefesi Üzerine Dersler*” ve “*Felsefe Tarihi Üzerine Dersler*”inden Aristoteles'in “*Metafizik*”ine, Lassal'in “*Herakleitos'un Felsefesi*” adlı broşüründen Jean Perrin'in “*Fiziksel Kimya İnceleme Kitabı –İlkeler*” adlı eserine kadar pek çok ilgi çekici eser bulunmaktadır. Elbette Lenin'in eserine ilgi çekicilik ve üstünlük sağlayan, yalnızca incelediği eserler değildir. Bundan daha önemli olarak, bütün bu eserler karşısında, Lenin'in ihtilalci düşüncesinin geliştirildiği eleştiriler ve değerlendirmelerdir.

Bu eseri okumak isteyenler, alışılmış kitap okuma biçimlerinden farklı bir yol izlemelidirler. Her şeyden önce, bu “Defterler”in yayınlanmak üzere yazılmadığını göz önünde tutmak gerekir. Birçok bölüm, okuyucuya, özensiz, rastgele yazılmış gibi görünecektir. Konular genellikle birbirini izleyen bir bütünlüğe sahip olmadığı için, bir konudan diğerine, bir bilgi alanından ötekine geçerken zorluk çekilmesi mümkündür. Kitabın düzenleniş sırası, bu yüzden okunuş sırası olarak görülmemelidir. Lenin’in bu eserinden en ekonomik biçimde yararlanmanın yolu, onu bir ansiklopedi gibi ele almakla olur. Yani, Lenin’in düzenlemeden bırakmış olduğu bu notları, okuyucu kendi amaçlarına uygun olarak düzenleyip, birleştirmeyi denemelidir. Örneğin, eğer araştırmacı, “soyutlama” ile ilgili bir çalışma yapıyorsa, bunu kitabın belli bir bölümünde okunmaya hazır biçimde bulamayacaktır, ama, kitabın arkasına konulmuş bulunan endeksten “soyutlama” kavramının geçtiği sayfaları öğrenerek, eserin birçok bölümüne dağılmış notları bir araya getirebilecektir.

Bu eserin en önemli parçalarından birisi, “*Diyalettik Sorunu Üzerine*” başlığını taşır ve Lenin’in daha kapsamlı bir yazı için tuttuğu fakat sonradan tamamlama fırsatı bulamadığı notları içerir. Bu notlar, diyalettik üzerine bugüne kadar yazılmış bulunan en özlü, en derin bir içeriğe sahiptir. “Defterler”in kendi başına incelenebilecek ender bölümlerinden birisi olan bu kısa yazı, diyaletteği öğrenmek isteyen herkes için sürekli olarak başvurulacak önem ve değerdedir.

Materyalizm ve Ampriokritisizm

Lenin’in bağımsız olarak felsefe konusuna ayrılmış temel eseri, “Gericilik Bir Felsefe Üzerine Eleştirel Notlar” başlığını taşıyan bu kitaptır. Rusya’da 1905 Devrimi’nin yenilgisinden sonra başlayan gericilik döneminde, diyalettik ve tarihsel materyalizme karşı, revizyonist ve reformist cepheden başlatılan ve çok yönlü olarak sürdürülen saldırıya karşı, onların dayandıkları “amprio-kritisizm” felsefesinin çürütülmesi amacıyla kaleme alınmıştır. Gericilik döne-

minde ve devrimin yenilgiye uğramasından yılgınlığa ve umutsuzluğa kapılan bir kısım parti üyesi, sübjektif idealist bir felsefe olan amprio-kritisizmin, Marksizmden daha üstün olduğunu ileri sürmeye başlamıştı. Onlara göre, Machçılık (yani ampriokritisizm) Marksizmi daha da tamamlayacak ve geliştirecekti. Lenin, bu iddiaların karşısına, doğa bilimlerinin ve insanlığın tarihsel deney birikiminin bütün cephaneliğini kullanarak, bu eserinde karşı çıktı.

Materyalizm ve Ampriokritisizm, Machçı felsefeyi eleştirirken, felsefede partizanlık-yan tutma ilkesini ve diyalektik materyalizmin temel kategorileri hakkındaki görüşü geliştirip ilerletmiştir. Özellikle, madde, deney, zaman ve mekan, nedensellik, özgürlük ve zorunluluk, bu eserde açıklıkla tanımlanmış ve güçlendirilmişlerdir. Bilimle felsefe arasındaki ilişki ve o çağda yeni ortaya çıkan bilimsel buluşların felsefe bakımından anlamının çözümlemesi de, gene bu eserin büyük başarılarından bir kısmıdır.

Diyalektik ve Tarihsel Materyalizm

Stalin tarafından “*Bolşevik Partisi Tarihi*” için yazılmış ve sonradan ayrıca yayınlanmış bu eser, diyalektik ve tarihsel materyalizmin temel ilkelerini ve diyalektik yöntemin temellerini kusursuz bir açıklık ve sadelikle anlatır.

Eser üç ana bölümden oluşur.

Birinci bölüm, Marksist diyalektik yöntemin ana hatlarını açıklar. Bağıntılılık, hareket ve değişme, nicelikten niteliğe geçiş ve iç çelişmeler bu bölümün konularıdır.

İkinci bölüm, Marksist felsefi materyalizmin ana hatlarını açıklar. Bu bölümde dünyanın maddi birliğini, maddenin düşünceden bağımsızlığını, maddi dünyanın bilinebilir olduğunu kanıtlayan Marksist tezler anlatılır ve bunlar karşısındaki idealizmin görüşleri eleştirel bir tarzda özetlenir.

Üçüncü bölüm, tarihsel materyalizme ayrılmıştır. Bu bölümde, toplumun maddi yaşam koşulları, üretici güçler ve üretim ilişkileri arasındaki çelişme, tarihteki üretim ilişkilerinin başlıca özellikleri, sosyalizm ile kapitalizm arasındaki temel farklılıklar açıklanır.

KÜÇÜK SÖZLÜK

Ampirizm: (Veya, Empirizm) Bilginin kaynağının deney olduğunu ileri süren felsefi akım, Başlıca temsilcileri, F. Bacon, D. Hume, J.S. Mill.

Analiz: Bir bütünü kendisini meydana getiren unsurlara ayırarak tanıma.

Aposterieri: Sonsal. Deney sonunda elde edilen bilgi.

Apriori: Önsel. Deneyden önce varolan, deneyin ötesinde geçerliliği olan bilgi.

Aşma: Herhangi bir şeyin olumlu yanını esas alarak daha yüksek bir düzeye geçme.

Belirlenim: Sınırlama. Bir düşüncenin, ele aldığı nesnenin ya da olayın, yapısının ve özelliklerinin sınırlarını tam olarak tanımlaması. Bir kavramın anlamının ve içeriğinin net olarak, bütün özellikleri ve içeriği ile konulması.

Biçim ve içerik: Nesne ve olayların iç birliğini, bütünlüğünü ve gelişme kaynaklarını ortaya çıkarmaya yarayan felsefi kategoriler. İçerik, nesne ve olayların temelini meydana getiren, onların bir biçim kazanmasını sağlayan unsurların ve süreçlerin tümüdür. Biçim ise, içerikte bulunan unsurların birbiriyle bağlantısını, onların örgütlenmiş halini ve bunların dış çevreyle ilişkisini ifade eder.

Bilgi: Nesnel dünyanın hareketinin ve ilişkilerinin yasa düzeyinde ifade edilmesi.

Bilinç: İnsanın kendisini ve çevresini bilmesini sağlayan zihinsel, bilgisel, kültürel tüm unsurların birliği. Kendini ve çevresini ilişkileriyle birlikte tanıma yeteneği.

Bütünsellik: Bütün varlıkların birbirleriyle ilişkili olması ve her şeyin karşılıklı olarak birbirini etkilemesi sonucu doğan yapı özelliği.

Çelişme: Karşıtların hareketi.

Dışsal ve içsel: Bir varlığın bütünsel yapısının farklı iki yanı. İçsel, dışsal aracılığıyla bilinen, doğrudan görünüp kavranamayan derindeki hareketi dile getirir. Dışsal, aynı varlığın içsel hareketinin görünüşüdür.

Dolayım: Herhangi bir olayı, nesneyi, varlığı kendisinin bağlı olduğu başka olaylar, nesneler ve varlıklar aracılığıyla, onlarla olan ilişkilerini ortaya koyarak tanımlamak.

Dünya görüşü: Dünya hakkındaki felsefi, sosyo-politik, etik, estetik, bilimsel görüşlerin bütünlüğü.

Estetik: 1) İnsanların dünyayı dönüştürme faaliyetinin bir parçası olan sanatın özü ve gelişme kanunları ile sanatın sosyal dönüşümde oynadığı rolü araştıran bilim. 2) İnsanla dış dünya arasında özel olarak “güzel olan”ı temel alan ilişki.

Etik: Ahlak bilim. Esas olarak ikiye ayrılır. 1) Ahlak kuralları koymaya çalışan normatif etik; 2) Ahlakın özünü, kaynaklarını ve bunları belirleyen tarihsel koşulları araştıran teorik etik.

Fenomen: Duyular yoluyla algılanan deney nesnesi. Kant felsefesinde noumenon’un karşıtı.

Genelleme: Tikel bilgidен түмел bilgiye geçme. Tek tek nesnelerin ve olayların bilgisinden kavramlara, bilimsel kanunlara, teorilere ulaşma. Olumsuz anlamda, bir tek olaydan yola çıkarak bütün olaylar hakkında bir yargıya varma.

İnkârın inkârı: (Veya, yadsımanın yadsıması.) Varlığın gelişmesinin sürekliliği içinde, bir nitelik değişmesinin yerini bir başka nitelik değişmesinin almasını, eski ile yeni arasındaki bağlantıyı, gelişmenin en alt basamaklarında görülen kimi özelliklerin en yüksek aşamalarda da tekrarlanmasını ifade eden diyalektik yasası. Bu yasa, ilerleme ve gelişmenin, çelişmelerin çözümü yoluyla olduğunu ortaya koyar.

Kategori (Ulam): Gerçekliğin ve bilgi nesnelerinin en genel ve en temel özelliklerini ve ilişkilerini ifade eden ana kavramlar.

Kavram: Dış dünyanın zihinde yansımalarının biçimlerinden biri. Nesnelerin, olayların, süreçlerin temel yanlarını genelleştiren ve onların özünü ortaya koyan soyutlamalar.

Kendinde şey: İnsanın bilincinin ve eyleminin etkisi dışındaki şey.

Kendiliğinden: Bilinçli bir etkiden bağımsız olarak gerçekleşen hareket.

Madde: Bilinçten bağımsız olarak varolan ve bilinçte yansıyan nesnel gerçeklik.

Metafizik: Diyalektiğin karşıtı olan tüm düşünme biçimlerinin ve yöntemlerin genel adı. Bilmenin tek yanlı ve sübjektif bir eylem olarak ele alınması. Her şeyi olup bitmiş, hareketsiz ve değişmez ve birbirinden bağımsız olarak ele alan yöntemlerin ve felsefi görüşlerin tümü.

Mutlak: Ebedi, sonsuz ve herhangi bir şarta bağlı olmayan. Değişmeyen ve tamamlanmış en yüksek düzeye erişmiş bulunan. Diyalektiğe göre, mutlak olan hiçbir şey yoktur.

Nedensellik: Neden ile sonuç arasındaki bağlantı.

Tekil: Tek bir nesneyi, bireyi gösteren kavram.

Tikel: Bir türün bütün bireylerine ya da tek bir bireyin değil de, bir kısmına ilişkin olan. Bazı, birkaç, gibi sözcüklerle ayırdığımız grup.

Tümel: Belli bir sınıfa mensup unsurların tümünü içine alan. Bütün, her, hiçbir gibi sözlerle ayırdığımız grup.

Öz ve görünüş: Öz, üzerinde iş yapılan, değiştirilmeye çalışılan bir varlığın, kökünü, esas ve kalıcı niteliklerini, genel eğilimlerini belirleyen ilişkilerin toplamıdır. Öyle ki, bu ilişkiler ve nitelikler değiştirildiğinde varlığın tümü bir başka varlığa dönüşür. Görünüş, varlığın değişken ve hareketli özellikleridir ve bunların değişimleriyle varlığın niteliği değişmez.